

İLKOKUL 4. SINIFLAR İÇİN
TÜRKÇE
DİLBİLGİSİ

İLKOKUL 4. SINIFLAR İÇİ TÜRKÇE DİL BİLGİSİ

KKTC
Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak,
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl...
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl!

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var!
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma, sakın.
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?
Şühedâ fışkıracak toprağı sıksan, şühedâ!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüdâ.

Ruhumun senden, İlâhi, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şahadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan, İlâhi, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır rûh-ı mücerred gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

ANDIMIZ

**Türk'üm,
Doğruyum, çalışkanım.**

**İlkem,
Küçüklerimi korumak,
Büyüklerimi saymak,
Yurdumu, milletimi,
Özümden çok sevmektir.**

**Ülküm,
Yükselmek, ileri gitmektir.**

**Ey Büyük Atatürk!
Açtığın yolda, gösterdiğin hedefe
Durmadan yürüyeceğime and içerim.
Varlığım,
Türk varlığına armağan olsun.**

"Ne mutlu Türk'üm diyene!"

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I:

III. Sınıftan Aklımızda Neler Kaldı?.....1-5

BÖLÜM II:

Dil ve Dilimizin Özellikleri.....6-9

BÖLÜM III:

Anlam Bilgisi.....10-38

BÖLÜM IV:

Ses Bilgisi.....39-76

BÖLÜM V:

Sözcük Türleri.....77-137

BÖLÜM VI:

Yapı Bilgisi.....138-155

Noktalama İşaretleri.....156-162

Genel Değerlendirme.....163-170

III. SINIFTAN AKLIMIZDA NELER KALDI?

1. Aşağıdaki sözcüklerin zıt (karşıt) anlamlılarını bulup yazalım.

güzel:.....	büyük:.....
yeni:.....	iyi:.....
soru:.....	unutmak:.....
mutlu:.....	tek:.....
savaş:.....	geniş:.....

2. Aşağıdaki sözcüklerin eş anlamlılarını bulup yanlarına yazalım.

okul:.....	öğretmen:.....
nefes:.....	öğrenci:.....
soru:.....	mutlu:.....
müfettiş:.....	davranış:.....
misafir:.....	cevap:.....

3. Aşağıdaki cümlelerin sonuna uygun noktalama işaretleri koyunuz.

Senin okuldan söz eder misin dede ()
Öğretmenimiz bize sadece ders konuları anlatmazdı ()
Of, canım çok sıkılıyor ()
Dedem bana dönerek şöyle dedi ()
Okulda yemek verilmezdi ()

4. "Merak edip öğrenmek istediğimiz konuları ansiklopedi, internet gibi bilgi kaynakları olmadığı için öğretmene sorup öğreniyorduk." cümlesinde Büyük Ünlü Uyumu Kuralı'na uymayan kaç sözcük vardır?

A) 4 B) 3 C) 2 D) 1

5. Aşağıdaki sözcükleri hecelerine ayırıp hece sayılarını yanlarına yazalım.

defterine:	()	öğretmene:.....	()
kaynakları:	()	bilgi:.....	()
not:.....	()	gazetelerden:.....	()
birinci:.....	()	ilginç:.....	()
şıktı:.....	()	matematik:.....	()

(6., 7., 8. ve 9. soruları aşağıdaki metne göre yanıtlayınız.)

"Bizim, sizin gibi güzel üniformamız yoktu. Herkes okula kendi günlük kıyafeti ile giderdi. Maddi durumları iyi olanların kıyafetleri de daha iyiydi . Öğretmenimiz Zeki Bey'in kıyafetleri ise her zaman çok şıktı. Hep onu izlerdim.

Okuduğum okul, bir köy okuluydu. Okul, büyük ve tek bir odadan oluşuyordu. Birinci sınıflardan altıncı sınıflara kadar öğrenciler bu odada ders görmekteydi. Okulda sadece bir öğretmenimiz vardı. Matematik, Türkçe, tarih gibi temel derslerin yanında resim, müzik, beden eğitimi ve tarım derslerini de bize aynı öğretmen vermektedir. Büyük sınıflara matematik soruları yazdırdıktan sonra birinci sınıflara okuma yazma öğretmek için uğraşırdı.

Merak edip öğrenmek istediğimiz konuları ansiklopedi, internet gibi bilgi kaynakları olmadığı için öğretmene sorup öğreniyorduk. Öğretmenimiz sadece ders konuları ile yetinmeyip bize başka bilgiler de aktarırdı. Okuduğu kitap, dergi ve gazetelerden ilginç bulduğu konuları kendi not defterine not eder, sınıfta bize anlatırdı.

6. Yukarıdaki metinde kaç paragraf vardır?

7. Metnin ilk paragrafında kaç tane cümle bulunmaktadır?

8. Metnin ikinci paragrafındaki ilk sözcük nedir?

9. "Yaz tatili sona ermişti." cümlesinde eş sesli olan sözcük hangisidir?

10. "Sakla gelir zamanı." atasözünde boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Baklayı

B) Samanı

C) Hediye

D) Parayı

11. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi alfabetik sıralamada ilk sırada yer alır?

- A) Öğretmen B) Sınıf C) Kalem D) Cetvel

12. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi tek hecelidir?

- A) Ali B) Sulu C) Turp D) Aile

(13. ve 14. soruları aşağıdaki metne göre yanıtlayınız.)

OKUMA ZEVKİ

Her gece, dedemin odasında misafirler toplanırdı. Sonra bana haber gelirdi.

- Derslerine çalıştıktan sonra buraya gelsin.

Ben ağır ağır odaya girerdim. Elimde her seferinde bir kitap olurdu. Bana ayrılan yere otururdum. Misafirler arasında zenginlerden, tanınmış kişilerden bazıları bulunurdu. Bazen misafirlerin sayısı çok olur, öbür odalardan sandalye taşınırdı.

Bu misafirlere her gece, elimdeki kitaptan bazı örnekler okurdum.

Her gece bu şekilde, evvelce kaldığımız yerden başlardım. Bazen hikayenin başını dinlemeyenler için dedem kısa bir açıklama yapardı.

- Bu okuma ne kadar sürerdi ?

Bir saat... İki saat. Bunun uzunluğu, kısalığı dinleyicilerin ilgisine bağlıydı. Nihayet bana izin verilirdi. Odadan çıkarken dinleyicilerin sessiz bakışlarını görür gibi olurdu. O zaman alkışlar gözlerde idi, sessizdi.

Böylece okuduğum kitaplar arttıkça kendime güvenim de artıyordu.

Halit Ziya Uşaklıgil

13. Misafirler evin neresinde toplanırmış?

- A) Salonda B) Çocuğun odasında
C) Çocuğun dedesinin odasında D) Oturma odasında

14. Çocuğun anlattığına göre, güven duygusu kendine ne zaman geliyormuş?

- A) Dedesi sevdikçe B) Okuduğu kitaplar arttıkça
C) Anne ve babası sevdikçe D) Misafir geldikçe

15. Aşağıdakilerden hangisi sonuna nokta konulmamış tam bir cümledir?

- A) Annemi görünce çok sevindim
B) Okula gitmeye
C) Sıralara göz gezdirirken
D) Okumayı yazmayı

16. Aşağıdaki kelime çiftlerinden hangisi yapıca diğerlerinden farklıdır?

- A) Saatçi – yaşlı
B) masalar – kediye
C) İyilik – öğretmen
D) Çiçekçi – kalemlik

17. "Ali, evden çıkıp okula giderken Mert'i gördü." cümlesinde kullanılmayan ismin hal eki, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) –i hali
B) –e hali
C) –de hali
D) –den hali

18. Aşağıdaki sözcükleri, en anlamlı ve en düzgün cümleyi elde etmek üzere nasıl sıralayabiliriz?

1. her gün 2. çalışmalıyız 3. derslerimize 4. düzenli

- A) 1 – 2 – 3 – 4
B) 1 – 3 – 4 – 2
C) 2 – 1 – 3 – 4
D) 4 – 3 – 1 – 2

19. Aşağıdaki eklerden hangisi Büyük Ünlü Uyumu Kuralı'nı bozabilecek eklerden biri değildir?

- A) – yor B) – ken C) – leyin D) – ecek

20. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi ince ünlü harflerimizden biriyle başlar?

- A) İpek B) Askı C) Okul D) Irmak

21. Hangi cümlede özel isim kullanılmamıştır?

- A) Okulumuz yüksek bir tepenin üstündeydi.
B) Bu yıl sınıf öğretmenimiz Zeki Bey olacakmış.
C) Ablam bu yıl Lefkoşa'daki bir liseye başlıyor.

22. Hangi cümlede topluluk ismi kullanılmıştır?

- A) Annesi tavuklara yem veriyordu.
- B) Hasta ziyaretine bir demet gülle gitmiş.
- C) Çocuklar, bugün bahçede top oynamış.
- D) Babam, arabamızı yıkayıp güzelce silmiş.

23. Aşağıdaki cümlelerde geçen kişi zamirlerinin altlarını çizelim.

- a) Bugün çantamı eve sen götürür müsün?
- b) Dün gece rüyamda sizi gördüm.
- c) Bu hediyeği ona babası almış.
- d) Biz yarın pikniğe gidiyoruz.
- e) Yarın gece de onlara gideriz.

24. Aşağıdaki isimlerin önüne uygun sıfatlar getirelim.

..... masa

..... kitap

..... kalem

..... öğretmen

..... çocuk

..... yemek

25. Aşağıda eksik bırakılmış cümleleri uygun fiillerle (eylemlerle) tamamlayalım.

Arkadaşlarımla akşama kadar

Komşunun iri köpeği arkamızdan

Yeni kitaplarımı görünce çok

BÖLÜM I

DİL VE DİLİMİZİN ÖZELLİKLERİ

DİL NEDİR?

İnsanların birbirleriyle anlaşmak için kullandıkları ses ve işaretlerin tümüne **dil** denir. Dünyada birçok dil vardır. Her ulusun kendine özgü bir kimliği olduğu gibi bir de dili bulunmaktadır. Çok eski çağlardan bu yana insanlar kendi aralarında geliştirdikleri işaretleri ve sesleri kullanarak iletişim kurmuşlar ve anlamışlardır. Anlaşmanın yolu, kullanılacak olan ortak dilden geçer, diyebiliriz.

ANADİL

Bir ulusu oluşturan halkın ortak kullandıkları dile **anadil** denir. Anadil, ortak bir kültürü ve geçmişi yansıtır. Bu nedenle anadil, ait olduğu ulusun insanlarını birbirine bağlayan en önemli unsurdur.

Türklerin anadili Türkçedir. Türkçemiz, URAL-ALTAY dil ailesine bağlı bitişken (sondan eklemeli) bir dildir. Bitişken dillerde kökler aynı kalırken, kökün sonuna eklenen ekler ile yeni sözcükler elde edilir.

Göz + lük

Gözlük

Göz + cü

Gözcü

Göz + lem

Gözlem

Göz + lük + cü

Gözlükçü

ALFABE (ABECE)

Bir dilin yazılı anlatımında kullanılan harflerin tümüne birden **alfabe (abece)** denir. Türkler, çağlar boyunca pek çok alfabe kullanmışlardır. Bugün kullandığımız ve Latin harflerinden esinlenilerek hazırlanan Yeni Türk Alfabesi ise Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 29 harf olarak kabul edilmiştir. **(1 Kasım 1928)**

DİL BİLGİSİ

Bir dilin kökenini, yapısını, gelişimini, konuşma ve yazma kurallarını öğreten bilime **dilbilgisi** denir. Bugün, konuşma ve yazmaya başlayan her insan, bağlı olduğu anadilinin kurallarını da öğrenmeye başlar. Örneğin sizler, bu güne kadar dilimizin pek çok kuralını öğrenmiş durumdasınız. Bundan sonraki dönemlerde de daha pek çok dilbilgisi kuralı öğreneceksiniz.

KONUŞMA (SÖZLÜ ANLATIM)

İnsanların duygu, düşünce, istek, arzu ve sorunlarını ağızlarından çıkardıkları ortak ve anlamlı seslerle anlatmalarına, yani sözlü bir şekilde ifade etmelerine **konuşma (sözlü anlatım)** denir.

YAZI (YAZILI ANLATIM)

İnsanların duygu, düşünce, istek, arzu ve sorunlarını belli işaret ve şekillerle bir yüzey üzerine yazarak anlatmalarına **yazı (yazılı anlatım)** denir.

Türkçede yazılı anlatım ile sözlü anlatım arasında zaman zaman farklılıklar yaşanır. Her ne kadar da yazı dili ile konuşma dili arasında herhangi bir fark yok gibi görünse de özellikle yabancı dillerden dilimize girmiş bazı sözcüklerin ifade edilmesinde bu farklılıklar göze çarpar.

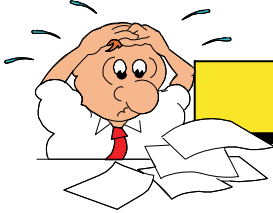

Yazı Dilinde

Kral
Spor

Konuşma Dilinde

Kıral
Sıpor / Ispor vb.

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Dil nedir?

.....

.....

2. Anadil nedir?

.....

.....

3. Türkçemizin dil özellikleri nelerdir?

.....

.....

4. Başka ülkelerin dillerini araştırıp bu dillerin isimlerinden örnekler yazalım.

.....

.....

5. Alfabe nedir? Yeni Türk Alfabesi ne zaman kabul edilmiştir?

.....

.....

6. Dilbilgisi nedir?

.....

.....

7. Alfabemizdeki harfleri sırasıyla yazalım.

.....

.....

İnsanlar, yalnızca konuşma yoluyla anlaşsalar, yani yazı olmasaydı hayatımızda neler yaşanabilirdi? Düşünelim ve yazalım.

.....

.....

.....

.....

.....

BÖLÜM II

ANLAM BİLGİSİ

SÖZCÜKTE ANLAM

Türkçemizde yaklaşık 60,000 sözcük bulunmaktadır. Bu sözcüklerin anlam bakımından oldukça zengin bir hazineye sahip olduklarını söyleyebiliriz. Bu anlam hazinesi içinde sözcüklerimizi belli sınıflara ayırmak mümkündür:

1. Gerçek Anlamlı Sözcükler

Sözcüklerin herkes tarafından bilinen, yani söylendiğinde aklımıza gelen ilk anlamlarına **gerçek anlam** denir. Gerçek anlam yerine, zaman zaman "sözlük anlamı" ifadesi de kullanılabilir.

Sıcak çorbayı hemen içti.
Toprak sert olduğundan kazamamışlar.

2. Mecaz Anlamlı Sözcükler

Sözcüklerin gerçek anlamları dışında kullanılan ve gerçek anlamlarıyla ilgisi olmayan özel anlamlarına **mecaz anlam** denir. Bu sözcüklerin yerine genellikle başka sözcükler kullanılarak aynı anlamda cümleler kurulabilir.

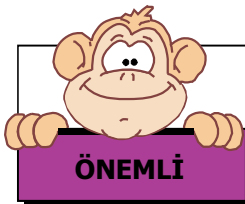
Bizi, sıcak bir konuşmayla karşıladılar. (sıcak = içten, samimi)
Babam, oldukça sert bir adamdı. (sert = sevgisini zor gösteren)

3. Terim Anlamlı Sözcükler

Bilim, sanat, spor, eğitim ve askerlik gibi alanlarda bazı kavramları anlatmak için kullanılan kelimelere **terim anlamlı sözcükler** denir.

Müzik: nota, dizak, sol anahtarı ...
Geometri: Üçgen, kare, daire, açı ...
Tıp: Organizma, karaciğer, bakteri, virüs ...
Futbol: Gol, ofsayt, taç, penaltı ...

Bir sözcüğün hangi anlamda kullanıldığını anlamak için onu, cümle içinde taşıdığı anlama göre değerlendirmek gerekir.

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki sözcükleri hem gerçek hem de mecaz anlamlarında birer cümle içinde kullanalım.

soğuk:

.....

.....

sarmak:

.....

.....

yumuşak:

.....

.....

yanmak:

.....

.....

2. Aşağıdaki cümlelerde, altı çizili sözcükler gerçek anlamlarında kullanılmışlarsa yanlarına "G"; mecaz anlamlarında kullanılmışlarsa yanlarına "M" harfi yazalım.

İlkbaharda ağaçlar çiçek açar.

Bana bak! Biz bu yalanları yemeyiz.

Uçaklar da tıpkı kuşlar gibi havada uçar.

3. Aşağıdaki sözcüklerin temsil ettikleri alanlarına ait ikişer tane terim yazalım.

Basketbol:	<div></div>	<div></div>
Türkçe:	<div></div>	<div></div>
Matematik:	<div></div>	<div></div>
Sosyal Bilgiler:	<div></div>	<div></div>

4. Aşağıdaki cümlelerde yer alan terimlerin altlarını kırmızı kalemle çizelim.

Geometri dersinde öğretmen açı ölçmeyi öğretti.

Orkestrada alet çalan arkadaşlarımıza öğretmen notaları dağıttı.

Bugün beden eğitimi dersinde manşet vurmaya öğrendik.

Tiyatronun ikinci perdesi oldukça komikti.

5. Aşağıdaki alanlara ait terimler bulup yazalım.

ASKERLİK	TÜRKÇE	FEN BİLGİSİ
<div></div>	<div></div>	<div></div>
<div></div>	<div></div>	<div></div>

SÖZCÜK ÖBEKLERİNDE ANLAM

Türkçemizin sözcüklerinde olduğu gibi, sözcük öbeklerinde (deyim, atasözü, özdeyiş vb.) de oldukça büyük bir anlam hazinesi saklıdır. Buna bağlı olarak, Türkçemizin dünya dilleri arasında oldukça önemli bir yere sahip olduğunu söyleyebiliriz. Dilerseniz, şimdi bu sözcük öbeklerini ele alıp örneklerle inceleyelim.

1. Deyim

Genellikle kendi öz anlamı dışında kalıplaşmış sözcüklerin oluşturduğu söz gruplarına **deyim** denir. Söyleyeni belli olmayan deyimler, genellikle mecaz anlamda kullanılıp ifadelerimizi değişik yollardan anlatmamızı sağlarlar. Deyimler genellikle "-mek/-mak" eki ile bittiklerinden cümle sonlarında istenilen şekillerde çekimlenebilir.

- Başı kazan olmak:** Etraftaki seslerden başı ağrımak
Etekleri tutuşmak: Bir nedene bağlı olarak telaşlanmak
Ayak basmamak: Bir yere hiç uğramamak
Küplere binmek: Yaşanan bir olay neticesinde çok sinirlenmek

2. Atasözü

Kim tarafından söylendiği belli olmayan özlü ve güzel sözlerle **atasözü** denir. Atasözleri de tıpkı deyimler gibi sözcüklerin mecaz anlamlarından yararlanır. Ancak, atasözleri, deyimler gibi "-mek/-mak" eki ile değil; tamamlanmış bir cümle şeklinde verilir. Atasözlerinin amacı, **insanlara ders veya öğüt vermektir**.

- Körle yatan, şaşı kalkar:** Kötü ve dengesiz bir kimseyle arkadaşlık eden kişi, git gide onun huylarını almaya başlar.
Damlaya damlaya göl olur: Kazancımızdan az az ayırıp sakladığımız paralar birikerek çoğalır. Her çok, azdan olur.
Ağaç yaş iken eğilir: Bireyler çocuk denecek yaşlarda bilgi, davranış ve alışkanlık yönünden eğitilebilir.
Sakla samanı, gelir zamanı: En değersiz eşyalar bile günü geldiği zaman gerekli olur, işe yarar.

3. Özdeyiş (Vecize)

Kim tarafından söylendiği belli olan ve toplumu, halkı eğitip yönlendirmek amacı güden güzel sözlere **özdeyiş (vecize)** denir.

- * Ne mutlu Türküm diyene. **(Atatürk)**
- * Orman, vatan denilen tavansız evin halısıdır. **(Balzac)**
- * Çocuklar yeni dökülmüş beton gibidirler. Üzerlerinden ne geçerse mutlaka iz yapar. **(Jounbent)**
- * Hiçbir mazaret başarının yerini tutamaz. **(Atatürk)**

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıda verilen beş adet deyimın anlamlarını “**Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü**”nden bulup yanlarına yazalım.

Göz atmak:

.....

Karnı zil çalmak:

.....

Küplere binmek:

.....

Etekleri zil çalmak:

.....

Ağız açık kalmak:

.....

2. Aşağıda verilen beş adet atasözünün anlamlarını “**Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü**”nden bulup yanlarına yazalım.

Acele işe şeytan karışır:

.....

Çivi, çiviye söker:

.....

Tembele iş buyur, sana akıl öğretsin:

.....

Kurunun yanında yaş da yanar:

.....

Haydan gelen, huya gider:

.....

3. Aşağıdaki deyim ve atasözlerinde eksik bırakılan sözcükleri “**Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü**”nden faydalanarak tamamlayalım. Daha sonra bunların anlamlarını sınıfta tartışalım.

Denize düşen sarılır.

Davulun sesi hoş gelir.

Ayaklarına sular inmek

..... dil yılanı deliğinden çıkarır.

SÖZCÜKLER ARASINDAKİ ANLAM İLİŞKİLERİ

Türkçemizdeki sözcük ve sözcük öbeklerinin anlam yönünden oldukça zengin bir dil hazinesi olduklarını önceki konularda belirtmiştik. Anlam yönünden oldukça zengin olan bu sözcüklerimiz, zaman zaman aralarında belli ilişkiler yaşayarak Türkçemize farklı bir zenginlik kazandırabilirler. Şimdi de, dilerseniz dilimizdeki sözcükler arası ilişkileri sınıflandıralım:

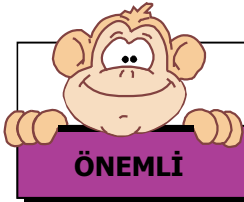
1. Eşanlamlı (Anlamdaş) Sözcükler

Yazılışları farklı, anlamları ise aynı olan sözcüklere **eşanlamlı** sözcükler denir. Eşanlamlı sözcükler, zaman zaman birbirlerinin tam karşılığı olmayabilir. Bu nedenle her zaman için bu gibi sözcükleri bir cümle içinde değerlendirmek ve anlamdaş olan bu sözcükleri birbirinin yerine yazmak gerekir. Böyle bir durumda cümlelerin anlamında bir değişiklik olmamışsa kullandığımız sözcükler, anlam bakımından birbirleriyle eş sayılırlar.

Okul- mektep
Merasim - tören
Hayat - yaşam
Hatıra - anı
Kelime - sözcük
Yaşlı - ihtiyar
İstet - kutup

Armağan - hediye
Bıkmak - usanmak
Tamirat - onarım
Tutsak - esir
Cümle - tümce
Anlam - mana
Güneş - aydın

Dilimizde çok az sayıda eşanlamlı sözcük bulunmaktadır. Bu nedenle dilimize girmiş ve halen kullanılan bazı yabancı kökenli sözcükleri eşanlamlılık ilişkisi için kullanabiliriz.
Ör: Okul - mektep öğrenci - talebe

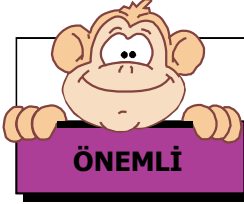
2. Karşıt (Zıt) Anlamlı Sözcükler:

Anlam bakımından birbirinin tersi olan sözcüklere **karşıt (zıt) anlamlı** sözcükler denir. Bu sözcüklerin ayrı ayrı kullanılması, anlamları farklı cümleler yaratır.

Büyük - küçük
İyi - kötü
Uzun - kısa
Gece - gündüz

Güzel - çirkin
Geri - ileri
Aşağı - yukarı
Geniş - dar

Dilimizde olumsuzluk eki olarak kullanılan "-me/-ma" eki ile zıt anlamlılık YARATILAMAZ. Bu tür eklerle OLUMSUZLUK yaratılır.

Ör: gel – gelme (OLUMSUZLUK) gel – git (ZITLIK)

3. Eşsesli (Sesteş) Sözcükler

Yazılışları bakımından aynı olan, ancak birbirinden farklı anlamlar taşıyan sözcüklere **eşsesli (sesteş) sözcükler** denir. Eşsesli sözcükler, genellikle tek heceli sözcüklerden oluşur.

"YÜZ"

Yüzüne top vurunca ağlamış. (çehre, surat)

Karşı kıyıya kadar yüzdü. (yüzme, kulaç atma işi)

Yüz kez ip atladı. (100 defa)

Koyunun derisini yüzdü. (derisini çıkarmak)

"KIR"

Kır renkli bir ata bindi. (beyaza yakın bir renk)

Annesinin en sevdiği vazoyu kırdı. (kıрма, parçalama işi)

Kırlarda piknik yapmaya gideceğiz. (yeşillik)

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıda verilen eşsesli sözcükleri farklı anlamları ile cümlelerde kullanalım.

Yaz:

.....

.....

Yat:

.....

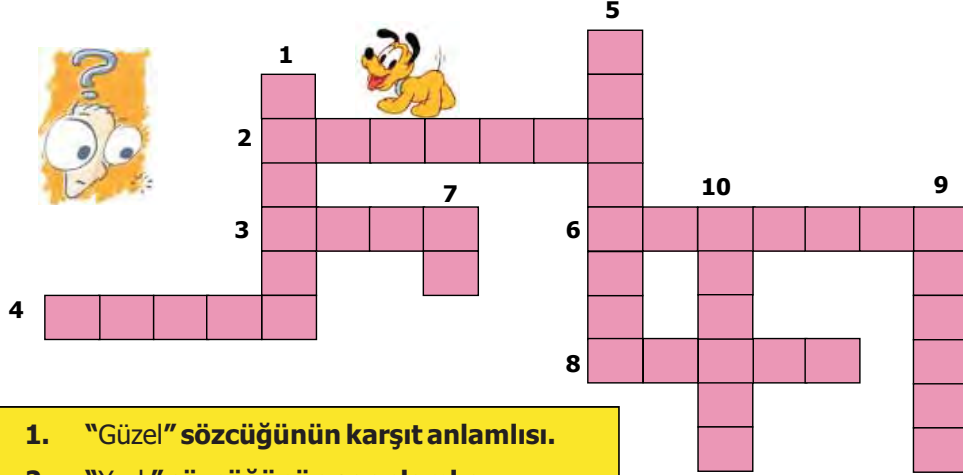
.....

Kaz:

.....

.....

2. Aşağıdaki bulmacayı, verilen yönergelere göre dolduralım.

1. "Güzel" sözcüğünün karşıt anlamlısı.
2. "Yaşlı" sözcüğünün eş anlamlısı.
3. "Uzun" sözcüğünün karşıt anlamlısı.
4. "Vakit" sözcüğünün eş anlamlısı.
5. "Aydınlık" sözcüğünün zıt anlamlısı.
6. "Öğüt" sözcüğünün eş anlamlısı.
7. "Çok" sözcüğünün zıt anlamlısı.
8. "İnce" sözcüğünün karşıt anlamlısı.
9. "Çalışkan" sözcüğünün zıt anlamlısı.
10. "Sihhat" sözcüğünün eş anlamlısı.

3. "Bu inceliğiniz beni son derece duygulandırdı." cümlesindeki "incelik" sözcüğünün karşıt anlamlısı hangisidir?

- A) Saygınlık B) Duygusallık C) Kabalık D) Bencillik

4. Aşağıdakilerden hangisinde, zıt sözcükler aynı cümle içinde kullanılmamıştır?

- A) Koşup koşmamak konusunda kararsızdı.
B) Varlık içinde yokluk çekmeye başlamıştı.
C) Siyah bir ceket ve beyaz bir gömlek aldı.
D) Hızlı yürür ama yavaş yemek yer.

5. Aşağıdakilerden hangisi sesteş bir kelime değildir?

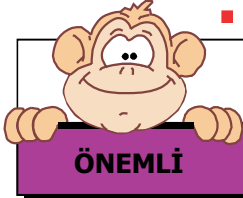
- A) Yüz B) Cam C) Kız D) Gül

CÜMLE NEDİR?

Bir duyguyu, bir düşünceyi, bir haberi, bir isteği anlatan sözcük veya sözcük grubuna **cümle (tümce)** denir.

- En büyük özeni yakınınızdakilere gösterin.
- Kızlar, burada kimi bekliyorsunuz?
- İki çeşit harf vardır:
- Sevgili Çocuklar!
- Gittik.

Cümleler **en az bir sözcükten** oluşabilir. Bu sözcüğün iş, hareket ya da oluş bildiren bir sözcük olması gerekmektedir.
Örnek:
■ Bakacağız.

NOT: Aşağıda verilen iki söz grubu da cümle değildir. Çünkü her ikisinde de anlamı tamamlayacak olan iş, oluş ya da hareket bildiren sözcük verilmemiştir.

- Ali yolda giderken
- Dün mahallede top ile

Şimdi bu iki söz grubunu cümle haline dönüştürelim:

- Ali yolda giderken
- Dün mahallede top ile

NOT: Cümlelerin sonuna şu noktalama işaretleri gelebilir:

1. Nokta (.)
2. Soru işareti (?)
3. Ünlem işareti (!)
4. İki nokta (:)
5. Üç nokta (...)

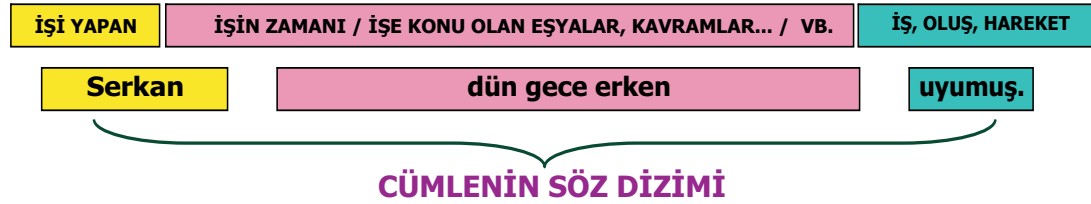
(Üç nokta ile ilgili bilgileri ileriki yıllarda edineceksiniz.)

Dağınık Sözcüklerden Cümle Oluşturma

Dağınık verilen sözcükler içinden iş, oluş ya da hareket bildiren sözcüğü öncelikle seçip oluşturulacak cümlenin en sonuna; o işi, oluşu ya da durumu yapan kişiyi ise oluşturulacak cümlenin en başına yerleştirmek gerekir.

Cümle oluşturmak için verilen sözcükler arasından birbirini tamamlayan ya da birbirinin devamı niteliğinde olan sözcükleri de önceden belirlememiz gerekir. Arka arkaya getirerek kurguladığımız bu sözcükleri, seçenekler arasından eleyerek cevaba ulaşmamız gerekir. Unutmamak gerekir ki, sözcüklerin dağınık sıralanışı da sonuçta bir cümle kurabilir. Ancak, bizlerden istenen, söz konusu cümle

Anlamalı kurulmuş bir cümle, okunduğu zaman akıcı ve sade olmalıdır. Okuyan kişi, herhangi bir anlam kargaşası içine düşmeden ne anlatılmak istendiğini net olarak anlamalıdır.

"çalışmalıyız – başarılı – olmak – için – hepimiz" sözcükleri ile anlamlı bir cümle kuralım:

- 1.Basamak:** Bu sözcükler içinden iş, oluş, hareket bildiren sözcük **"çalışmalıyız"**dır. Bu sözcüğü, kurulacak cümle
- 2.Basamak:** "Çalışma" işini yapacak olan **"hepimiz"** olduğu için cümle
- 3.Basamak:** Cümle içinde olup da birbirinin devamı niteliğinde olan sözcükler ise **"başarılı", "olmak", "için"** sözcükleridir: **"başarılı olmak için"**

"Hepimiz başarılı olmak için çalışmalıyız."

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıda dağınık şekilde verilen kelimelerden anlamlı cümleler oluşturalım.

yaşamında – gürültüler – ve – patırtılar – olabilir – aile

büyüklerimize – her – saygılı – davranmak – karşı – zorundayız – zaman

sanıldığı – zor – başarılı – kadar – olmak – kadar – değildir

her – yardım – anne – babamıza – ve – zaman - etmeliyiz

2. I. Miras bırakamaz
II. Terbiyeden daha iyi
III. Çocuğuna güzel bir
IV. Hiçbir baba

Yukarıdaki cümle parçacıklarının en anlamlı sıralanma şekli aşağıdakilerden hangisidir ?

- A) I – II – III – IV
B) II – III – IV – I
C) IV – III – II – I
D) III – IV – I – II

3. “Geçmek – sınıfı – için – çok – çalışmalıyız” kelimeleri ile anlamlı bir cümle kurulursa baştan dördüncü sözcük aşağıdakilerden hangisidir ?

- A) Çok
B) Çalışmalıyız
C) İçin
D) Sınıfı

4. 1. En tatlı eğlencem
2. Çevirmekti
3. Küçükken
4. Resimli kitapların
5. Yapraklarını

Yukarıda verilen kelime ve kelime gruplarıyla anlamlı bir cümle kurulduğunda cümlelerin sıralaması nasıl olur ?

- A) 2-4-5-1-3 B) 3-1-2-5-4 C) 3-1-4-5-2 D) 1-3-2-5-4

5. **Aşağıda, sonuna noktalama işareti getirilmemiş söz grupları verilmiştir. Bunlardan cümle olanların yanındaki elmayı kırmızıya boyayalım.**

Ders çalışmak için arkadaşlarıma gittim

Sabahleyin erken kalkıp

Okula gitmeden önce çantamı hazırlarım

Ailede herkes kendi düşen sorumlulukları yapmalıdır

Evde senin ne gibi sorumlulukların vardır

Buraya gelirken kimseyi görmedin mi

Sevgili Çocuklar

Kış aylarında havalar gittikçe

Sen de bizimle birlikte top

Ödevlerimizi düzenli bir şekilde yapmalıyız

CÜMLEDE ANLAM

Her cümlenin kendi içinde bir anlamı bulunmaktadır. Cümlelerde verilmek istenen anlamı ve duyguyu, cümledeki bazı sözcüklerden veya cümlenin tümünden anlayabiliriz. Aşağıda, bazı duyguların anlamları ve örnek cümleleri verilmiştir:

Pişmanlık:

Kişinin yaptığı yanlış davranışları sonucunda üzüntü duymasidir.

- Keşke zamanında çok çalışsaydım.

Sitem:

Bir kişinin kızıncılığını karşısındakine belli etmesidir.

- Hani sinemaya beni de götürecektiniz.

Özlem:

Bir şeye karşı duyulan hasret demektir.

- Geçen yaz oynadığımız oyunları şimdi çok özleyorum.

Şaşma:

Bir şeyin varlığına ya da oluşuna hayret etmektir.

- Aaa ! Kuzunun rengini gördün mü?

Beğenme:

Bir şeyi güzel ve çekici bulma halidir.

- En sevdiğim çizgi film işte bu!

Heyecan:

Sevinç, beklenti veya korkuyla karışık bir duyguda bulunma halidir.

- İstanbul'a gideceğimi düşündükçe içim içime sığmıyor.

Endişe:

Kötü bir olayın olması ihtimaline karşılık meraklanmak, telaşlanmak demektir.

- Akşam oldu, annemler de nerede kaldılar acaba?

NOT: Burada yer verilmemiş olan duyguları sınıfımızda tartışıp onlara da birer örnek verelim.

Eksik Bırakılan Cümleyi Tamamlama

Her cümlede saklı olan bir duygu, düşünce ya da arzu vardır. Bunların aktarımı ise daha önceden de belirttiğimiz gibi sözcükler aracılığıyla olur. Eğer sözcüklerden bir ya da birkaçı cümlede eksik olursa cümlelerin anlamında da bir eksiklik yaşanabilir.

Sözcük bakımından eksik bırakılan cümle, yeni sözcüklerle tamamlanırken kurulacak cümlelerin anlamının bozulmamasına dikkat etmek gerekir. Bu nedenle, ilk olarak, eksik bırakılan sözcük dışında kalan cümle parçacıklarının vermek istediği anlamı iyi kavramak gerekir.

Bu cümle parçacıklarıyla eksik bırakılan sözcük arasında ise cümlelerin anlamına uygun anlamsal bir bağ kurulmalıdır.

"Sabah olunca ilk olarak horozun sesini duyardık." cümlesini tamamlamak istersek boşluğa girebilecek en uygun sözcükler şunlar olabilir:

çilli – iri – bahçedeki – dışarıdaki...

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki kelime gruplarını tamamlayarak cümleler oluşturalım.

Yatmadan önce mutlaka

Telefonda gereksiz konuşmalardan

Sağlıklı olmak için

Boş zamanlarımızı

2. Cümlelerdeki boşluklara yandaki şekiller içinden uygun sözcükler seçip yerleştirelim.

..... bana kitap hediye etti.

öğretmenimiz

..... saatinden önce geldi.

kış

..... ne zaman bozuldu?

kedimiz

..... çiçek açtı.

bilgisayar

..... halıyı tırmaladı.

otobüs

..... en sevdiğim mevsimdir.

ağaçlar

3. Aşağıdaki cümlelerde verilen duyguların adlarını yandaki boşluğa yazalım.

Keşke, bu işe hiç başlamasaydım.

Senin de aldığın not mu, hıh!

Onu görünce elim ayağım birbirine dolandı.

Söylediklerimi yapmayınca tepem attı.

Zavallı kedicik! Çok üşümüş olmalı.

4. Aşağıda verilen sözcüklerde sesli harfler eksik bırakılmıştır. Bunları tamamlayarak yeni sözcükler yapalım.

k . y . k

s . l g .

k . z .

b . l . k

d . ğ .

y . k s . l

z . m . n

s . z c . k

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "küçümseme" anlamı vardır?**
A) Ona niçin kızdığını anlamadım.
B) Darda kalanlara yardım etmelisin.
C) Sakın buraya bir daha geleyim deme!
D) Şu çocuk kadar olamadın mı daha ?
6. **"Kasabanın omzunda yükselen dağlar hafifçe morarmıştı ve gökyüzü yavaş yavaş aydınlanmaya başlıyordu." cümlesi aşağıdaki cümlelerden hangisiyle devam ettirilebilir?**
A) Güneş, dağın üzerinden görünmek üzereydi.
B) Öğle, yaklaşmıştı.
C) Bu, bizim kasabanın akşam görüntüsüydü.
D) Akşamın hüznü insanların üzerine yavaşça çöküyordu.
7. **"Kitapsız hayat; kör, sağır ve dilsiz yaşamaktır." cümlesinden hangi anlam çıkarılamaz?**
A) Kitaplar sayesinde göremediğimiz yerleri tanırız.
B) Kitaplardan değerli, güzel bilgiler ediniriz.
C) Kör sağır ve dilsizler kitap okuyamazlar.
D) Kitap okuyanların dili zenginleşir.
8. **"Bu durumu ona anlatıncaya kadar " cümlesi aşağıdakilerden hangisi ile tamamlanırsa, anlatılanların çok güçlükle kabul ettirildiği anlamı oluşur?**
A) ... çok mutluyum. B) ... gözüme uyku girmedim.
C) ... akla kararı seçtim. D) ... başkasıyla görüşmedim.
9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "beğenme" anlamı vardır ?**
A) Bu o kadar kolay mı? B) Bu kadar güzelini ilk defa görüyorum.
C) Kusura bakma, gelemedim. D) Size verdiğim sözü yerine getirdim.
10. **"Merve, bu sınava zoraki hazırlanıyor." cümlesindeki "zoraki" sözcüğünün yerine, aşağıdakilerden hangisi getirilirse cümlenin anlamı bozulmaz?**
A) İstemeden B) İstekli
C) Gönüllü D) Bilmeden

PARAGRAF NEDİR?

Belirli bir düşünceyi içeren bir ya da birkaç cümle oluşturduğu cümle topluluğuna **paragraf** denir. Paragrafların başlangıcı, **satır başlarıyla** yapılır. Bu nedenle, bir paragrafı "satır başından diğer satır başına kadar olan bölüm" olarak da algılayabiliriz.

Yazıdaki her paragraf, yeni bir düşünceyi anlatır. Yani, yazı içindeki düşünceler değiştikçe, yazar yeni paragraflar kurmak zorunda kalır. Aynı paragraf içinde farklı düşüncelere yer yoktur.

Metinlerdeki Paragraf Sayısı Nasıl Belirlenir?

Metin içindeki paragraf sayısı, o metindeki satır başları ile belirlenir. Her satır başı, yeni bir paragrafı ifade eder. Metin içinde geçen ve satır başıymış gibi görünen konuşmalar ve konuşma çizgileri, bağlı oldukları paragraflara aittir. Konuşma çizgilerinin her biri, ayrı bir paragraf DEĞİLDİR.

Aşağıdaki yazıyı okuyup paragraflarını ve paragraflarındaki düşünceleri inceleyelim.

Atatürk'ün düşünceleri, milli ve evrensel olarak ikiye ayrılır. Türk ulusunun kurtuluşu ve yükselişi onun milli yönünü gösterir. Evrensel düşünceleri ise insanlıkla ilgilidir.

Atatürk'ün insanlık anlayışı, onun ulusal olduğu kadar hümanist ve evrensel olan anlayışının en canlı ilkesiydi. Bu ilkeyi gerek içerde, gerek dışarda "Yurtta barış, dünyada barış!" diye yansıtmıştır. Atatürk'e göre Türkiye, devletler ailesinin bir üyesidir. Türkiye'nin bu ailedeki görevi, kendisi ve kendisinin dışındaki diğer devletlerin barış içinde mutlu bir şekilde yaşamaları için çalışmaktır.

SÖZLÜ YANITLAYALIM

- 1- Yukarıdaki yazıda kaç paragraf vardır?
- 2- Her paragrafta işlenen düşünce nedir?
- 3- İşlenen düşünceler arasında bir ilişki var mıdır? Nasıl?
- 4- Bu yazı ne hakkındadır?
- 5- Bu yazıdan nasıl bir sonuç çıkarabiliriz?

Paragraflarda ve Metinlerde Konu - Ana Düşünce (Fikir) İlişkisi

Paragrafların bir düşünce bütünü olduklarını önceki konularımızda belirtmiştik. Her paragrafta ve metinde bu düşünceleri bir arada tutan iki ana unsur göze çarpmaktadır:

1. Konu

2. Ana Düşünce (Fikir)

Konu ve ana düşünce olmadan bir paragrafı incelemek mümkün değildir. Yani, bir paragraf içindeki düşünceleri anlayabilmek için öncelikle o paragrafın konusuna ve ana düşüncesine hakim olmak gerekir. Konusuna ve ana düşüncesine hakim olamadığımız bir paragrafın veya metnin okuma ve anlamaya dayalı sorularını yanıtlarken yanlış yapma olasılığımız oldukça yüksektir. Bu yüzden, okuduklarımızın öncelikle konusunu, daha sonra da ana düşüncesini bulmalıyız. Konuyu bulmak için okuduğumuz yazıya **"Bu yazı ne hakkındadır?"** sorusunu, ana düşünceyi bulmak için de **"Bu yazıdan nasıl bir sonuç çıkarıyoruz?"** sorusunu sormamız gerekir. Emin olun, aldığımız yanıtlardan sonra söz konusu yazıya bağlı pek çok soruyu rahatlıkla cevaplayabilecek duruma geleceğiz.

Aşağıdaki paragrafın konusunu ve ana düşüncesini sınıfça bulalım ve tartışalım.

ÖRNEK

İnsanın sevinçli ve gururlu günlerinde pek çok dostu olur. Fakat, insanın zor günlerde dost kalmak, üzüntülerini paylaşmak ve gidermek, özveri gerektirir. İşte bu özveriyi gösterenler, yalnızca insanın gerçek dostlarıdır.

Şiir Nedir?

İnsanlarda derin duygular uyandıran ve bir sanat değeri taşıyan, ölçülü veya ölçsüz yazı türlerine **şiir** denir. Şiirleri yazan kişilere ise **ozan** veya **şair**, şiirin her bir satırına da **dize (mısra)** denir. Her dört mısra ise bir **dörtlük (kıta)** oluşturur.

Tüm yazı türlerinde olduğu gibi şiirlerin de bir başlığı vardır. Bu başlık, şiirin işlemek istediği konuyu yansıtan bir anlayışla seçilir. Yani bizler, şiirin başlığına bakarak o şiirin hangi konuda yazılmış olduğunu tahmin edebiliriz.

Şiirlerin, diğer yazı türlerinden farklı bir tarafı da duygulara dayandırılarak yazılmış olmalarıdır. Bu yüzden şiirler, ana düşünce yerine **ana duygu** içerirler. **"Bu şiirden nasıl bir duygu çıkarıyorsunuz?"** ya da **"Bu şiir hangi duygularla yazılmıştır?"** sorularına vereceğimiz cevap, aslında o şiirin hangi duyguya dayandırılarak yazıldığının da bir göstergesi olacaktır.

Aşağıdaki şiiri birlikte inceleyelim:

EMEL KARDEŞ

Bilir misin Emel kardeş,
En sıcak şey ne dünyada?
Ne güneştir, ne de ateş...
Şunu öğren, şunu bil ki
Şöyle diyor öğretmenim bana:
"Her sevginin tek sahibi,
Anne kalbi, anne kalbi..."

1) Yukarıdaki şiirde kaç mısra (dize) vardır ?

.....

2) Yukarıdaki şiirde işlenen konu sizce nedir ?

.....

.....

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıda dağınık verilen cümleleri sıraya koyup bir paragraf oluşturalım.

- 1) Tatil bittiği zaman ise heyecanla kumbaramdaki paraları sayardım.
- 2) Yaz tatilinde amcamın dükkanında çalışırdım.
- 3) Çalışma sürem boyunca amcamın verdiği haftalıkları kumbarama atardım.

- 1) Kardeşim gişeden iki bilet aldı.
- 2) Babam bizi sinemanın önüne bıraktı ve eve döndü.
- 3) İzlemek için can attığım film başlamıştı.
- 4) Heyecanla salona girip yerlerimize oturduk.

- 1) Kanepedeki tüm yastıkları toplamıştı.
- 2) Küçük kız yastıklarla oynamaya bayılırdı.
- 3) Küçük kız onlara ninni söylemeye başladı.
- 4) Bebeklerini de getirip onların üzerine yatırdı.
- 5) Yastıkların tümünü yere sıralamıştı.

GENEL DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların yanına "D", yanlış olanların yanına "Y" harfi koyalım.

İnsanların birbirleriyle anlaşmak için kullandıkları ses ve işaretlere **dil** denir.

Yazılışları aynı, anlamları farklı olan sözcüklere **eşanlamlı sözcükler** denir.

Bilim, sanat, spor gibi alanlara ait olan özel sözcüklere **terim** denir.

"Damlaya damlaya göl olur." söz grubu, bir deyimdir.

Söyleyeni belli olan özlü ve güzel sözlerle **özdeyiş** denir.

2. Aşağıdaki sözcüklerin eşanlamlılarını karşıdaki balıkların üzerinden bulup eşleştirelim.

özen

yoksul

sinirli

siyah

3. Aşağıdaki sözcükleri hem gerçek hem de mecaz anlamlarıyla farklı cümlelerde kullanalım.

Soğuk

Yumuşak

4. Aşağıda boş bırakılan deyimleri ve atasözlerini yandaki bulutta bulunan sözcüklerden yararlanarak tamamlayalım.

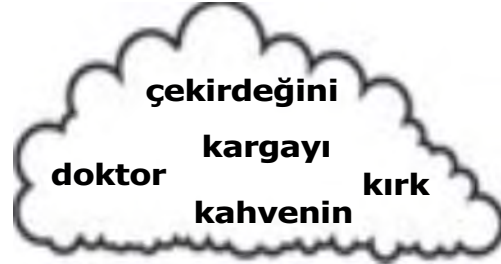
Güneş girmeyen eve girer.

İncir doldurmamak

Kılı yarmak

Bir fincan kırk yıl hatırı vardır.

Besle, oysun gözünü.

5. "Öfkelenmek" anlamına gelen deyim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kafası kazan olmak
B) Burnu kaf dağında olmak
C) Kafa yormak
D) Kafası kızmak

6. "Gelenler geldikleri halde yorulmuşa " cümlesini en uygun şekilde tamamlayan kelime çifti aşağıdakilerden hangisidir?

- A) yürüyerek – benziyorlardı
B) zıplayarak – benziyorlardı
C) arabayla – benziyorlardı
D) koşarak – benziyorlardı

(7., 8. ve 9. soruları, aşağıdaki parçaya göre cevaplandırınız.)

Bir gün kırlarda karnımı doyurmaya çalışıyordum. Çalılar arasında, iri bir salyangoz gördüm. Pütürlü diliyle toprakta küçük bir çukur açıyordu. Çukuru niçin açtığını merak etmiştim. Davranışlarını gözlemeye başladım. Salyangoz, çukurun içine yumurtladı ve çekip gitti. Bir süre sonra yumurtalar çatladı. İçlerinden minicik salyangozlar çıktı. Hepsi de şaşkın şaşkın çevrelerine bakıyorlardı. Koskoca gökyüzü, ağaçlar, otlar her şey ürkmüştü onları. Oradan geçmekte olan salyangozlardan biri:

– Düşmanlarınızdan korunmak istiyorsanız vakit geçirmeden evinizi yapın, diyerek yavru salyangozlara öğüt verdi. Salyangozcuklar hemen kabuklarını yapmaya giriştiler.

İçlerinden biri, dikkatle çevresine bakıyordu. Ergin salyangozların boz renkli kaba kabuklarını görünce tiksintiyle irkildi: “Ev dedikleri bu kaba saba kabuk mu?” diye söylendi. Sonra şöyle bir karara vardı: Kendine görülmemiş güzellikte bir kabuk yapacaktı. Hemen işe girişti. Günlerce durmadan çalıştı. Sırtında pırıl pırıl sedefli bir kabuk geliştirdi. Kabuğun üstünde güneşin yedi renginden yedi halka vardı. Öteki salyangozlar bunu görünce çok şaşırdılar. Salyangozun kabuğu, görenin gözünü kamaştırıyordu. Haber çevrede bulunan tüm salyangozlara yayıldı. Hepsi de işlerini güçlerini bırakıp, küçük salyangozun göz alıcı kabuğunu görmeye geliyorlardı. Genç salyangozlar, ona özenerek bakıyor, “Bizim de böyle kabuğumuz olsa!” diye iç geçiriyorlardı.

7. Çalılar arasında iri salyangoz pütürlü diliyle ne yapıyordu?

.....

.....

8. Yavru salyangozlara verilen öğüt neydi?

.....

.....

9. Yavru salyangoz nasıl bir karara vardı?

.....

.....

10. "Tembele buyur, sana öğretsin." atasözünü en anlamlı şekilde tamamlayan sözcükler hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

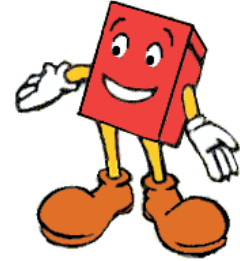
- A) yemek – insanlığı
B) iş – akıl
C) okuma – işbirliği
D) iş – iş

11. "Yolda arabaları sık sık arızalanırdı." cümlesindeki "sık sık" kelimesinin yerine, hangi kelimeyi kullanırsak anlam değişmez?

- A) Yavaş yavaş
B) Arada bir
C) Sürekli
D) Biraz

12. "Sakla samanı gelir zamanı." atasözünün anlamı, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Her şeyin işe yarayacağı bir zaman gelir.
B) Her şeyi nasıl saklayacağımızı bilmeliyiz.
C) Her şeyin kendine göre bir değeri vardır.
D) Her şey en iyi şekilde kullanılmalıdır.

13. Hangi cümlede "yaz" kelimesi, farklı bir anlamda kullanılmıştır?

- A) Seni gelecek yaz Almanya'ya götüreceğim.
B) Geçtiğimiz yaz, denize çok sık gittik.
C) Sana bu yazıyı daha güzel yaz demiştim.
D) Kışın soğukunda, yaz burnumda tütüyordu.

14. "..... dairenin kapısında Nuray karşıladı." cümlesini anlamlı bir şekilde tamamlayan kelime çifti aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kimi – Hanım
B) Bizi – Hanım
C) Sizi – Bey
D) Bizi – Bayan

15. "Çekmek" kelimesi, hangi cümlede gerçek anlamı dışında kullanılmıştır?

- A) Masayı yerine çeker misin?
B) Ailenin bütün yükünü anne çekiyordu.
C) Doldurulan sepeti yukarı çekti.
D) Arkadaşını ceketinden tutarak yanına çekti

16. Aşağıdakilerden hangisi bir özdeyiştir?

- A) Ne mutlu Türk'üm diyene! (Atatürk)
- B) Damlaya damlaya göl olur.
- C) Kafa patlatmak
- D) Yalnız taş, duvar olmaz.

17. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde, altı çizili sözcük mecaz anlamında kullanılmıştır?

- A) Babam, aslan gibi mücadele etti.
- B) Beş katlı bir apartmanda oturuyoruz.
- C) Sıçrayarak ormanın içine girdi.
- D) Sevgi, dürüst bir kızdır.

18. Aşağıda karışık olarak verilen sözcüklerden anlamlı cümleler kuralım.

yapmak herkes ailede zorundadır görevini

mutlu için çok çalışmalıyız olmak

Dün akşam evden çıkınca

Sınıftaki arkadaşlarımızla

Sağlığımızı korumak için

20. Yeni Türk Alfabesi, hangi tarihte TBMM tarafından kabul edilmiştir?

- A) 29 Ekim 1923
- B) 3 Kasım 1923
- C) 1 Kasım 1928
- D) 24 Kasım 1928

21. Aşağıdaki cümleleri kullanarak anlamlı bir paragraf oluşturalım.

1. Teyzem, bizde kalacağı için eşyalarını bizim eve yerleştirdi.
2. İngiltere'de yaşayan teyzem Kıbrıs'a tatile gelmişti.
3. Daha sonraki gün ise hep birlikte denize gittik.
4. İlk gün, annemle teyzem hasret giderdiler.

(22. ve 23. soruları aşağıdaki şiire göre cevaplandırınız.)

Penceremden görünen mor dağlar,
Başımın üstündeki engin mavilik...
Ağaç, çiçek ve kuş...
Toprak, güneş ve su...
Hepinizi öyle seviyorum ki!
Bir de olmasa diyorum...
Ah bir de olmasa!
Şu içimdeki ayrılık korkusu.

22. Şiire göre şair neleri seviyor? Bu şiirin ana duygusu sizce nedir?

.....

.....

.....

.....

23. Bu şiirde kaç tane dize vardır? Şiirin 4. dizesini aşağıya yazalım.

.....

.....

24. Aşağıdaki sözcüklerden kaç tanesi eşsesli sözcüktür ?

kaz – balık – yaz – dolu – kız – koş – erken – saz

A) 6

B) 5

C) 4

D) 3

25. “ilk – gece – kısa – son – uzun – övgü – gündüz” kelimeleri zıt anlamlarıyla birlikte verilmiştir. Bunlar içinde zıt anlamlısı verilmeyen sözcük aşağıdakilerden hangisidir ?

A) Gece

B) Övgü

C) Uzun

D) İlk

BÖLÜM III

SES BİLGİSİ

HARF NEDİR?

Bir dile ait seslerin yazıya geçirilebilecek şekilde işaretlerle gösterilmesine **harf** denir. Türkçedeki seslerin karşılığı olarak 29 tane harfimizin olduğunu, önceki konularda görmüştük. Bu işaretlerin tümü ise ALFABE'yi oluşturur.

(UNUTMA: Yeni Türk Alfabesi'nin kabulü: 1 Kasım 1928)

Alfabemizdeki harflerin sıralanışı ise şöyledir:

A-B-C-Ç-D-E-F-G-Ğ-H-I-İ-J-K-L-M-N-O-Ö-P-R-S-Ş-T-U-Ü-V-Y-Z

Alfabenin, akılda kalabilecek sıralanma şekli şu türdeki bir kodlama ile verilebilir: **"DAHA LAPA UZAT"**

Bu formülde sessiz harflerin alfabedeki sıralarına dikkat edelim:

Da	–	Ha	–	La	–	Pa	–	U	–	Zat
5.		10.		15.		20.		25.		29.

Bu formüle dikkat edecek olursak, **"D" harfinin 5., "H" harfinin 10., "L" harfinin 15., "P" harfinin 20., "U" harfinin 25. ve "Z" harfinin de 29. sırada olduğu** görürüz. Alfabenin herhangi bir harfini bulmak istediğimiz zaman, alfabenin en başından değil; bu formülün gerektirdiği sıralamadan bulmak bizlere zaman kazandıracaktır.

Alfabemizin 23. harfi nedir ?

23. harfimizi düşünürken "Da-Ha-La-Pa-U-Zat" formülünde, bu harfin öncesindeki 20. harfimizi dikkate almamız gerekir. Alfabemizin 20. harfi "P" harfi olduğuna göre, bu harften başlayarak 23'e kadar saymamız gerekir. Böylece, alfabemizin 23. harfini daha kolay bulmuş oluruz.

P (20)	R (21)	S (22)	Ş (23)
-----------	-----------	-----------	-----------

23. harfimiz: "Ş"dir.

ALFABETİK SIRALAMA (SÖZLÜK SIRASI)

Alfabetik sıralamaya girecek olan sözcüklerde ortak olan harfler, önceden belirlenmeli ve bunlar değerlendirmeye alınmamalıdır. Daha sonra da geriye kalan harflerin sıraya konulması gerekir.

"KAPAK – KASA – KAŞAR – KARA" sözcüklerini alfabetik sıraya koyalım. Sözcüklerin "KA" kısmı ortak olduğu için değerlendirmeye alınmamalıdır. Geriye kalanları sıraya koyalım:

-PAK -SA -ŞAR -RA

Bu durumda bizler, "P", "S", "Ş" ve "R" harflerini değerlendirmeye almak zorundayız. Bu harflerden; **P:20.**, **R:21.**, **S:22.** ve **Ş:23.** sırada karşımıza çıkmaktadır. Buna göre sözcüklerimizin alfabetik sıralanmaları şöyle olacaktır:

(KAPAK – KARA – KASA – KAŞAR)

"KUZU – KURU – KUTU – KUR" sözcüklerini alfabetik sıraya koyalım.

K	U	Z	U
K	U	R	U
K	U	T	U
K	U	R	

Bu sözcükleri sözlük sırasına göre sıralayabilmek için bir başka yol da yandaki gibi harfleri alt alta yazmak ve ortak olanları değerlendirmeden çıkarmak gerekir ("K" ve "U" harfleri). Daha sonra, sırada olanların alfabetik sırasına bakmak gerekir:

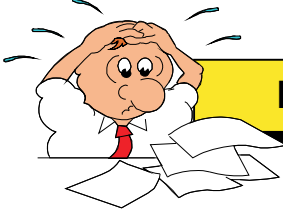
Z:29

R:21

T:24

"R" harfi iki sözcükte ortak olduğu için bunları değerlendirmeye almadan bir sonraki harflerine bakarız. "KURU" sözcüğünün son harfi "U" ele alınırken, "KUR" sözcüğünde "R"den sonra herhangi bir harf olmadığından ilk sözcüğümüz kendiliğinden belirlenmiş olur. Eğer burada "KURT" sözcüğü yazmış olsaydı, "U" ile "T" arasında bir sıralama yapılacaktı. Fakat, böyle bir durum olmadığı için sıralamamızda birinci "KUR" ve ikinci "KURU" sözcükleri yer alacaktır.

Şimdi de üçüncü ve dördüncüyü bulalım: T:24 ve Z: 29 olduğuna göre üçüncü "KUTU", dördüncü ise "KUZU" olacaktır.

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıda alt alta verilen sözcükleri alfabetik sıraya göre sıralayıp altlarındaki renkli boşluğa sırasıyla bunları yazalım.

çatal
çatı
çarşı
çalı

masa
masal
melek
mide

av
akıl
ayran
arazi

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki sözcükleri yanlarında bulunan kutularda alfabetik sıraya koyalım.

kalem	1.
araba	2.
cetvel	3.
balık	4.

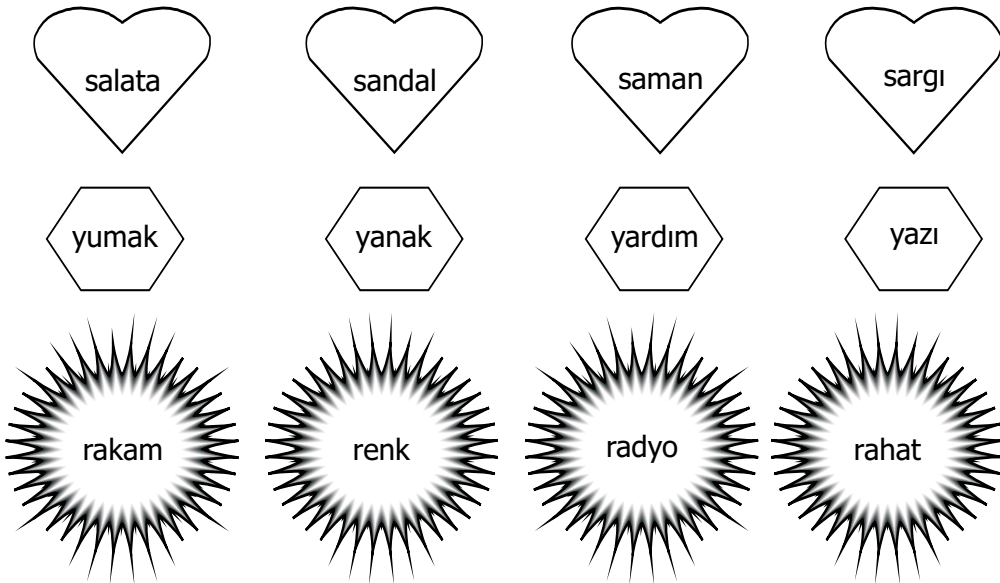
bayrak	1.
bal	2.
bardak	3.
banyo	4.

kayak	1.
karın	2.
kazak	3.
kalın	4.

tahta	1.
tabak	2.
taze	3.
tarih	4.

2. Aşağıdaki şekillerde yer alan sözcüklerden alfabetik sıralamada ilk sırada yer alanları farklı birer renge boyayalım.

3. **Alfabemizdeki harfleri sıra ile numaralandırırsak "YAŞ" sözcüğüne ait harflerin numaraları ne olur?**

- A) 28 – 1 – 22 B) 28 – 1 – 23 C) 27 – 1 – 23 D) 28 – 1 – 21

4. **Aşağıdaki sözcüklerden hangisi sözlükte en önce gelir?**

- A) Sevgi B) Sevmek C) Sevinç D) Sevecen

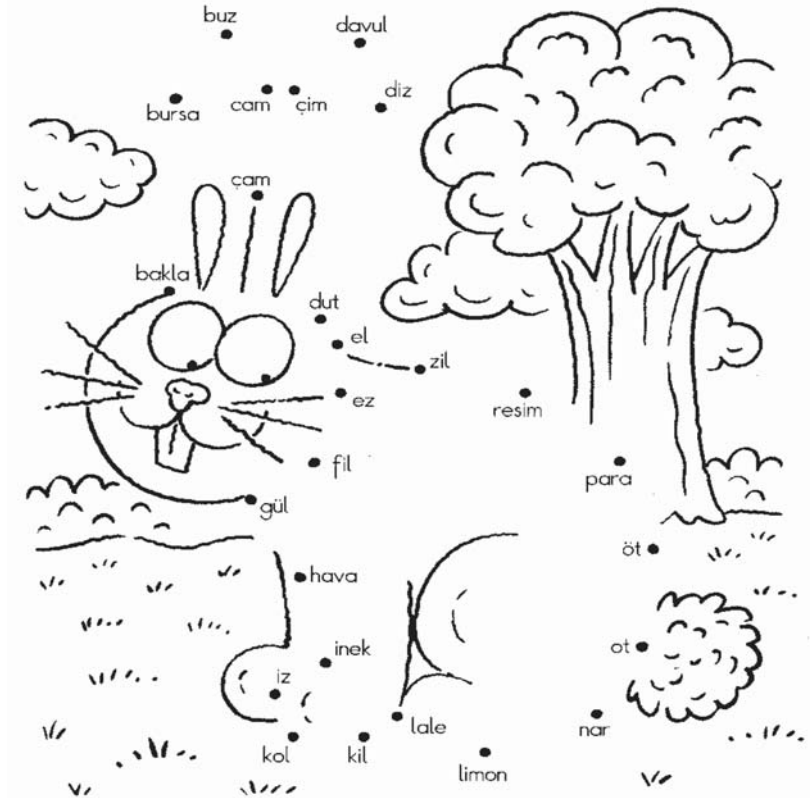
5. **Aşağıdaki sözcüklerin hangisi, sözlükte ikinci sırada yer alır?**

- A) Kebap B) Karnibahar C) Karın D) Kardeş

6. **Alfabemizin 22. harfi aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) P B) S C) Ş D) R

7. **Aşağıdaki resimde yer alan sözcükleri alfabetik sıralamaya göre birleştirelim ve boyayalım.**

HARFLERİN SINIFLANDIRILMASI

Alfabemizdeki harflerin 29 tane olduğunu daha önceki konularımızda öğrenmiştik. Alfabemizdeki harfler, **ünlü (sesli)** ve **ünsüz (sessiz)** olmak üzere ikiye ayrılır. Bu harfleri ve bunlarla ilgili kuralları daha iyi kavramak için harf çeşitlerini iyi öğrenmeliyiz.

A- Ünlü (Sesli) Harfler

Bu harfler, ağzımızın bir hareketi ile çıkan seslerdir. Bu harflerin her biri, aynı zamanda hece olma özelliği de gösterir. Ünlü harfler, diğer harflerin (sessiz harflerin) de söylenmesine yardımcı olur.

Alfabemizdeki sesli (ünlü) harfler şunlardır:

(Alfabetik sıraya göre) A - E - İ - İ - O - Ö - U - Ü (8 TANE)

Ünlü harfler ikiye ayrılır:

KALIN ÜNLÜLER	A - İ - O - U	4
İNCE ÜNLÜLER	E - İ - Ö - Ü	4

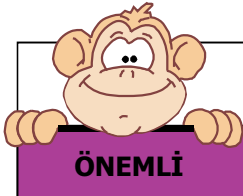
B- Ünsüz (Sessiz) Harfler

Bu harfler ise çıkarılırken mutlaka bir ünlüyle birlikte çıkarılır. Bu seslerin tek başlarına söylenmesi imkansızdır, mutlaka yanlarında bir ünlüye ihtiyaç duyarlar.

(Alfabetik sırayla) B - C - Ç - D - F - G - Ğ - H - J - K - L - M - N - P - R - S - Ş - T - V - Y - Z (21 TANE)

Ünsüz harfler ikiye ayrılır:

SERT SESSİZLER	F - H - S - Ş - P - Ç - T - K	8
YUMUŞAK SESSİZLER	B - C - D - G - Ğ - J - L - M - N - R - V - Y - Z	13

Sert sessiz harfleri bulmak için **"FISTIKÇI ŞAHAP"** ya da **"ÇİFT HASEKİ PAŞA"** sözcüğündeki sessiz harflerden yararlanınız.

TÜRKÇENİN SES YAPISINA AİT BAZI KURALLAR

1. Kök halindeki sözcüklerde iki tane sesli harf yan yana bulunamaz.

Maaş , şiir , şair, saat...
(Yabancı Kökenli)

2. Kök halindeki sözcüklerin başında iki tane sessiz harf bulunamaz. Yani Türkçe sözcüklerin 1. ve 2. harfleri sessiz harf olamaz. Ama 3. ve 4. harfler sessiz olabilir.

Tren, program, gram, grev...
(Yabancı Kökenli)

3. Türkçe sözcüklerin sonunda "b, c, d, g" harfleri bulunamaz.

4. Kök halindeki sözcüklerde iki tane aynı sessiz harf yan yana bulunamaz.

Kuvvet, hiddet, şiddet, dikkat...
(Yabancı Kökenli)

5. Türkçe sözcüklerin başında "ğ" harfi bulunmaz.

6. Türkçe sözcüklerde "j" sesi yoktur.

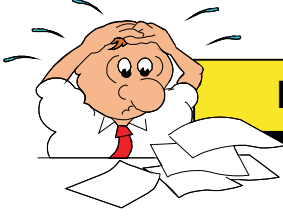

Jelatin, jandarma, jilet...
(Yabancı Kökenli)

7. Kök halindeki sözcüklerde "b" harfinden önce "n" harfi gelmez. Bu kural, özel isimlerde ve birleşik sözcüklerde uygulanmaz.

Anbar, perşembe, çarşamba... YANLIŞ
Ambar, perşembe, çarşamba... DOĞRU
İstanbul, Safranbolu... DOĞRU

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

- Aşağıdaki sözcüklerden hangisinde kalın ünlülerin tümü vardır?**
A) Kamyoncular B) Hayvancılık C) Konuşuyorlardı D) Balkabağı
- Aşağıdaki sözcüklerin hangisi, Türkçenin ses yapısına uygundur?**
A) Jale B) Kertenkele C) Pres D) Hürriyet
- Aşağıdaki sözcüklerin sesli ve sessiz harflerini ayrı ayrı yazalım.**

SÖZCÜKLER	SESLİ HARFLER	SESSİZ HARFLER
Silgi		
Cetvel		
Yatak		
Karanlık		
Balık		
Çocuklar		
Bardak		

- Sert sessiz harfle biten üç sözcük yazalım.**

- Yumuşak sessiz harfle başlayan üç sözcük yazalım.**

- Aşağıdaki şekillerin içinde yer alan sözcüklerden Türkçenin ses yapısına uymayanları kırmızı kalemle boyayalım.**

SESLİ HARFLERLE İLGİLİ KURALLAR

1- Büyük Ünlü Uyumu Kuralı

Türkçe kelimelerin ilk hecesindeki sesli harf kalınsa diğer hecelerdeki sesli harfler de kalın olur. İlk hecedeki sesli harf inceyse diğer hecelerdeki sesli harfler de ince olur.

Sözcüğün sonunan gelen ekler de Büyük Sesli Uyumu'na göre değişebilir. Bu uyum, kelimenin son hecesine göre değişim gösterir. Kelimenin son hecesi kalınsa ek kalın, inceyse ek ince olur.

Kağıt (Büyük Ünlü Uyumu Kuralı'na uyar)

Bilet (Büyük Ünlü Uyumu Kuralı'na uyar)

Kalem (Büyük Ünlü Uyumu Kuralı'na uymaz)

İlaç (Büyük Ünlü Uyumu Kuralı'na uymaz)

Birleşik kelimelerde ve tek heceli sözcüklerde Büyük Ünlü Uyumu Kuralı aranmaz.

Atatürk, Akdeniz, Karadeniz, açıkgoz, başöğretmen, başkent, Güzel yurt, yurt, bal, tut...

Öztürkçe oldukları halde zamanla ses değişimine uğrayan kimi kelimeler de Büyük Sesli Uyumu Kuralı'na uymaz. Ancak bu kelimelerin yine de Türkçe oldukları unutulmamalıdır.

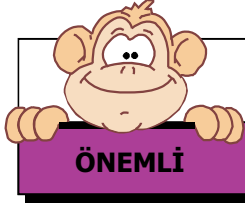
(ana) → anne

(alma) → elma

(karındaş) → kardeş

(halva) → helva

(kangı) → hangi

"Ekler, Büyük Sesli Uyumu'na uyarak kalınlaşır ya da ince olarak kalır." demiştik. Ancak, kimi ekler bu kurala uymaz. Kelime kalın da olsa, ince de olsa değişmeyen bu ekler şunlardır :

- yor, -ken, -ki, -leyin, -ımtırak, -daş, -gil

Bu ekler hangi kelimeye eklenirse eklensin değişikliğe uğramazlar. Bu nedenle, kimi zaman büyük sesli uyumuna aykırı duruma düşerler.

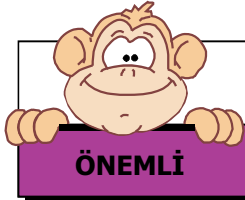
Okuyor (uyar), geliyor (uymaz)
Öğlenki (uyar), akşamki (uymaz)
Gelirken (uyar), oynarken (uymaz)
Öğleyin (uyar), akşamleyin (uymaz)
Sarımtırak (uyar), yeşilımtırak (uymaz)
Arkadeş (uyar), meslektaş (uymaz)
Sevimgil (uyar), Sunagil (uymaz)

2- Ünlü Düşmesi

Dilimizde iki heceli olup ikinci hecesinde "-ı, -i, -u, -ü" ünlüsünü bulunduran bazı sözcükler, ünlü ile başlayan bir ek ya da sözcükle birleşince ikinci hecelerindeki ünlü harflerini düşürürler. Bu olaya, **ünlü düşmesi** denir.

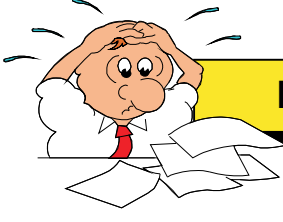
Burun-u	burnu
Alın-a	alna
Şehir-in	şehrin
Nabız-ı	nabzı
Beyin-i	beyni

Bazı bileşik sözcükler oluşurken ilk sözcüğün son hecesinde ünlü kaybı olabilir. Bu olay da bir ünlü düşmesidir.

Emir - etmek	Emretmek
Hapis - olmak	Hapsolmak
Kayıp - etmek	Kaybetmek
Kayıp - olmak	Kaybolmak

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki sözcüklerin yanına Büyük Ünlü Uyumu Kuralı'na uyanlara (✓) uymayanlara (x) yazalım.

Kereviz:

☐

Kilo:

☐

Kızamık:

☐

Kahveler:

☐

Seyahat:

☐

Sepetçi:

☐

Dondurmalar:

☐

Kalemlik:

☐

Terbiye:

☐

Maket:

☐

Kapıcı:

☐

Kalemlik:

☐

Kestane:

☐

Tebeşir:

☐

2. "Teyzem ile beraber eczacıya gidip ilaç aldık. Eve dönerken yolda arkadaşşıma rastladım. Onunla sohbet ederken aniden yanımda büyük bir gürültü koptu."

Metinde geçen Büyük Ünlü Uyumu Kuralı'na uymayan sözcükleri yazalım.

3. Aşağıdaki sözcüklerden Büyük Ünlü Uyumu Kuralı'nın aranamayacağı sözcükleri boyayalım.

Kertenkele

Zafer

Merdiven

Kızılay

Bal

Çanakkale

Çay

Hayat

Kuşlar

Sal

Boğaziçi

Yurt

4. Aşağıdaki cümlelerde Büyük Ünlü Uyumu Kuralı'nı bozabilen ek almış sözcüklerin altını çizelim.

Akşamki maçta oyuncular bol gol attılar.

İdil, İstanbul'a giderken arkadaşlarını da yanına alacak.

Ayşegil burada kalıyor.

Karşiki dağlara tırmanırken hava yeni aydınlanıyordu.

Meslektaşlarımla kır gezintisine çıktık.

5. Aşağıdaki isimlerden hangisinde ünlü uyumu aranmaz?

A) Malatya B) Girne C) Lefkoşa D) Ulukışla

6. Aşağıdakilerden hangisi Ünlü Uyumu Kuralı'na uymaz?

A) Çiçeklik B) Bahçeci C) Sokakta D) Duvarcı

7. Aşağıdaki atasözlerinden hangisinde Büyük Ünlü Uyumu Kuralı'na uymayan sözcük yoktur?

A) Ateş, düştüğü yeri yakar. B) Kara haber tez ulaşır.
C) Bedava sirke baldan tatlıdır. D) İki karpuz bir koltuğa sığmaz.

8. "Tatilde dağa çıkarken etrafı seyrediyorduk." cümlesinde ünlü uyumunu bozabilen eklerden kaç tanesi kullanılmıştır?

A) 4 B) 3 C) 2 D) 1

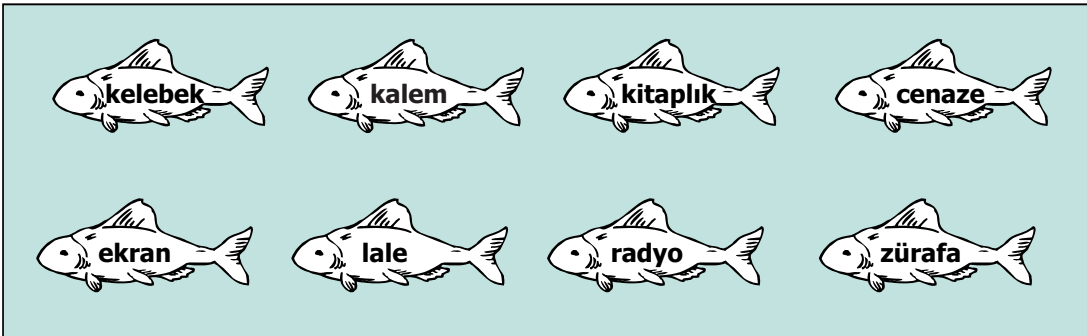
9. "Alın – deri – burun – kulak – ağız – omuz – göğüs" sözcüklerinden kaç tanesi sesli harfle başlayan ek, aldığı zaman ünlü düşmesine uğrar?

A) 5 B) 4 C) 3 D) 2

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde, ünlü düşmesi meydana gelmemiştir?

A) Fikrimi söylediğime pişman oldum. B) Aklıma her zaman güveniyorum.
C) Burnu havada insanları hiç sevmem. D) Ufukta büyük bir gemi göründü.

11. "Bu şehri, ömrümde ilk kez görecektim." cümlesinde baştan kaçınıcı sözcüklerde ünlü düşmesi olmuştur?
A) 1 ve 5 B) 2 ve 3 C) 2 ve 6 D) 4 ve 5
12. Aşağıdaki atasözlerinin hangisinde Büyük Ünlü Uyumu Kuralı'na uymayan sözcük vardır?
A) Vakitsiz öten horozun başını keserler.
B) Dost kara günde belli olur.
C) Mum dibine ılık vermez.
D) Akıl yaşta değil baştadır.
13. "Çocuk ağzını açınca inci gibi dişleri göründü." cümlesinde altı çizili kelimedeki ses değişikliğinin benzeri, aşağıdakilerden hangisinde vardı?
A) Bize nasıl davranacağını merak ediyorduk.
B) Arkadaşına olan borcunu ödedin mi?
C) Doğduğum kasabayı çok özledim.
D) Alnında biriken terleri mendiliyle sildi.
14. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisinde sesli düşmesi dışında başka bir ses olayı olmuştur?
A) Otobüsümüz büyücek bir kasabadan geçti.
B) Yeni yüzyıl teknolojinin asrı olacağını söylüyorlar.
C) Çocuğun karnı ağrıdı.
D) Bu konuda senin de fikrini almak istiyorum.
15. Aşağıdaki balıkların üzerinde yazan sözcüklerden Büyük Ünlü Uyumu Kuralı'na uymayanları bulup boyayalım.

16. Aşağıdaki paragrafta geçen ve ünlü düşmesine uğramış sözcükleri alttaki boşluklara yazalım.

Omzumda aniden bir acı hissettim. Alnımdaki yara da kanıyordu. Herhalde araba ile bir yere çarpmıştım. Ağzım ve burnum da sızı içindeydi.

17. Aşağıdaki sözcüklerin başındaki kutuları ünlü düşmesi varsa kırmızıya, ünlü düşmesi yoksa maviye boyayalım.

☐

Karnı

☐

Ağız

☐

Şehri

☐

Derdi

☐

Burnu

☐

Kesri

☐

Alnı

☐

Ufku

18. Aşağıdaki boşluğa Büyük Ünlü Uyumu Kuralı'nı bozabilecek eklerden beşini yazınız.

SESSİZ HARFLERLE İLGİLİ KURALLAR

1- Sertleşme (Benzeşme)

Yumuşak sessiz harflerlerden "c,d,g" ile başlayan ekler, sert sessiz harflerden biriyle (p,ç,t,k,f,h,s,ş) biten bir kelimeye eklendikleri zaman, ekin başındaki yumuşak sessiz harf sertleşir. Bu ses olayına **yumuşak sessizlerin sertleşmesi (benzeşmesi)** denir.

P
Ç
T
K
F
H
S
Ş

+

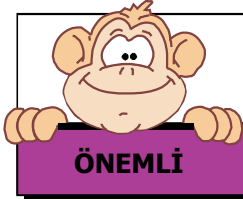
C
D
G

Ç
T
K

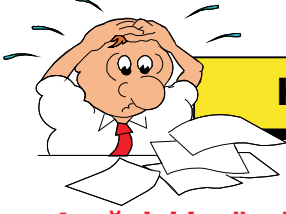
Tabak - da..... tabak**ta**
Dert - den dert**t**ten
İş - ci..... iş**çi**
Kes - gin..... kes**kin**

Sertleşme (benzeşme), sözcüğe getirilen ekin ilk harfinde meydana gelir. Sonu p,ç,t,k ile biten sayıların okunuşundan sonra gelen -de/-da veya -den/-dan gibi ekler de benzeşmeye uğrayarak -te/-ta veya -ten/-tan şekline dönüşür.

14'de (yanlış) 14'te (doğru)
1970'den (yanlış) 1970'ten (doğru)

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki sözcükleri ekleri ile birlikte yazalım. Sert sessizlerin benzeşmesi kuralına uygun olanları ise benzeşme kurallarına uygun şekilde yazalım. (Sözcüğün son harfi ile ekin ilk harfine dikkat edelim.)

Kafes – de		Sokak – dan	
Çay – cı		Bit – gi	
Bardak – dan		Taş – gın	
Yor – gun		Kız – gın	
Çift – ci		Kes – di	
Koş – du		Yat – dı	
Ağaç – dan		Kıs – gaç	
Gör – gü		Bak – dı	

2. Aşağıdaki sözcüklerden benzeşmeye uğrayanların yanlarındaki kutuya "+" işareti koyalım.

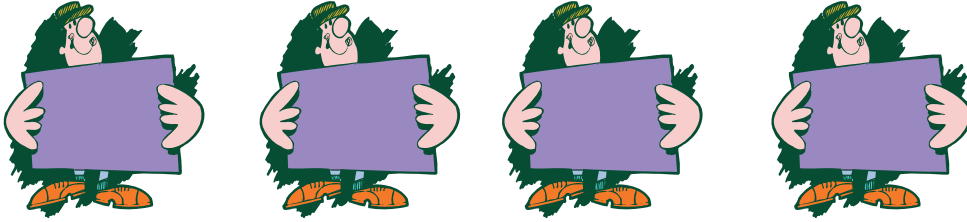
Kızgın		Taşkın	
Ayakta		Baştan	
Balıkçı		Sucu	
Yazıcı		Çöpçü	
Kiracı		Kitapta	

3. Aşağıdaki sözcüklerden benzeşmeye uğramayanların altlarını çizelim.

Kapıcı	Çiçekçi	Çiftçi	Kitapçı
Ağaçta	Tabakta	Yatakta	Gezide
Keskin	Bitkin	Gezgin	Bezgin
Dörtten	Uçaktan	Masadan	Dertten

4. Aşağıdaki metinde geçen ve benzeşmeye uğramış sözcükleri bulup şekildeki adamın elinde tuttuğu levhalara yazalım.

Dün akşam, kardeşim ile sokakta oyun oynuyorduk. Birden karşıdan bir araba çıktı. Hızla üzerimize doğru geliyordu. Biz hemen kaldırıma kaçtık. Araba yanımızdan hızla geçti.

5. "Ağaçtaki küçük kuş uçu." cümlesinde ünsüz sertleşmesine uğrayan sözcükleri çoçuğun taşıdığı levhaya yazalım.

6. "kazdı- baktı - yattı - gördü - geldi - çıktı - yüzdü - sepetçi - kızgın - yaktı - ayaktan - coşkun" sözcüklerden kaç tanesinde ünsüz sertleşmesi olmuştur?

A) 4

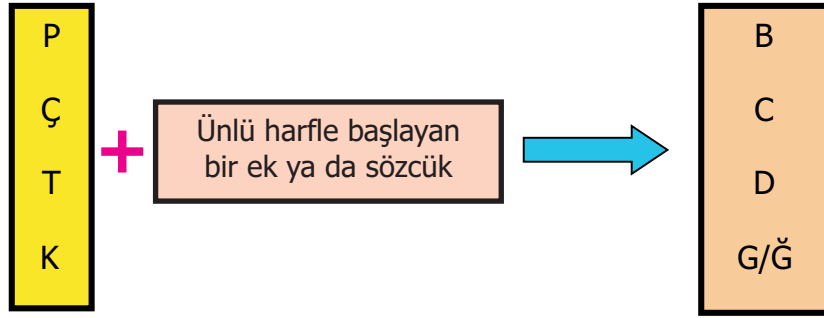
B) 5

C) 6

D) 7

2- Sert Sessizlerin Yumuşaması

Sert sessiz harflerden "p, ç, t, k" ile biten sözcükler sesli harfle başlayan bir ek ya da sözcük alınca kelime sonundaki harf "b,c,d,g,ğ" 'ye dönüşür. Bu ses olayına **sert sessizlerin yumuşaması** denir.

Ağac	-ı	ağacı
Damat	-ı	damadı
Çanak	-a	çanağa
Kitap	-ı	kitabı
Renk	-i	rengi

Sert sessizlerin yumuşaması kuralının geçerli olmayacağı bazı durumlar vardır. Bunlar aşağıda verilmiştir.

1. Özel isimler söylenişte yumuşar, yazılışta ise yumuşamaz.

Zeynep – e	Zeynep'e (Okunuş: Zeynebe)
Yeşilirmak –ın	Yeşilirmak'ın (Okunuş: Yeşilırmağın)
Değirmenlik –i	Değirmenlik'i (Okunuş: Değirmenliği)

2. Yabancı sözcüklerden bazıları da bu kurala uymayabilir.

Millet – i	Milleti
Hiddet – i	Hiddeti
Sanat – ı	Sanatı

3. Tek heceli sözcüklerin bazıları yumuşamaya uğrarken bazıları da yumuşama kuralına uymaz.

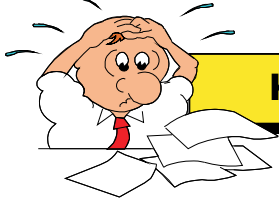
Süt – ü
Küp – ü
Top – u
Et – e

Sütü
Küpü
Topu
Ete

("Yurt, kurt, dört, cep, kalp" gibi tek heceli bazı sözcükler ise yumuşaya uğrarlar.)

Sert sessizlerin yumuşamasını bulabilmek için öncelikle sözcüğün kökündeki son harfin p,ç,t,k harfleri ile bitmesi gerekir. Sesli ile başlayan ek getirip söylediğimiz zaman sözcüğün yumuşayıp yumuşamadığını anlayabiliriz.

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki sözcükleri ekleri ile birlikte yeniden yazalım.

Bilgisayar – ı :
Balık – a :
Kalem – i :
Cep – i :
Saz – ın :

Dağ – a :
Sağlık – ı :
Kitap – a :
Dört – ü :
Kazak – ın :

2. Aşağıdaki sözcüklerin sonuna sesli harfle başlayan bir ek getirerek yeniden yazalım.

süreç:.....
ağaç:.....
balık:.....
kız:.....
süt:.....
kaşık:.....

armut:.....
yatak:.....
dert:.....
bardak:.....
yaz:.....
çay:.....

3. Aşağıdaki sözcüklerden yumuşamaya uğrayanların yanındaki kutuya "+" koyalım.

 kazağı
 okulu
 denizi
 kalemi
 sepeti

 sevinci
 gezici
 kitabı
 kağıda
 çiçeği

4. Aşağıdaki cümlelerde ünsüz yumuşamasına uğrayan sözcüklerin altlarını çizelim.

Bunları yatağın üstüne koy.

Kitabını defterini toplayıp gitmiş.

Bu armudun yarısını sana vereceğim.

Mutfaktan ekmeği getirir misin ?

Dayım ağacın dallarını budadı.

Kaşığı nereden aldın ?

Emre'nin parmağı kesilmiş.

5. "Dert – top – yurt – şiddet – kitap – süt" sözcüklerinden kaç tanesi sesli harfle başlayan bir ek aldığı zaman yumuşamaya uğrar ?

A) 2 B) 3 C) 4 D) 5

6. "Kuşun kanadı, kafesin kapağına sıkıştı." cümlesinde altı çizili sözcükteki ses olayı aşağıdaki cümlelerin hangisinde vardır ?

A) Yaz aylarında dağlarda orman yangını tehlikesi vardır.
B) Kış aylarında, soğuk gecelerde kırağı olur.
C) Derdini söylemeyene derman bulunmaz.
D) Sirke çıkarmak için bağ üzümü kullanılır.

7. "Sabahki koşuda ayağını taşa çarptı." cümlesinde hangi kelimede yumuşama olmuştur ?

A) Koşuda

B) Çarptı

C) Ayağını

D) Taşa

Hoca, bir gün dağdan odun getirirken eşeğinin ayağı kayar. Eşek, uçuruma yuvarlanır. Hoca yukarıdan yere sert bir şekilde düşen eşeğine bakar, sonra der ki:

"Bizim eşek uçmasını öğrenmiş ama ne yazık ki konmasını öğrenememiş !

8. Yukarıdaki fıkrada yumuşamaya uğramış sözcüklerden iki tanesini bulup yazalım.

9. "Kedinin kyuruğu, ağacın dalına takıldı." cümlesinde sert sessizlerin yumuşamasına uğrayan sözcükleri aşağıya yazalım.

10. Aşağıdaki şekillerin içinde yer alan sözcüklerden yumuşamaya uğrayanları boyayalım.

bardağı	dağı	ilacı	yurdun
milletin	sevinci	ülkeye	öğrendi

SERTLEŞME - YUMUŞAMA

- Aşağıdaki sözcüklerin hangisinde sert sessizlerin benzeşmesi olmuştur?**
A) Bardakta B) Kuzeyde C) Kitaplık D) Kayayı
- Aşağıdaki sözcüklerin hangisinde ünlü harfle başlayan bir ek getirilirse; yumuşama olmaz?**
A) Çelik B) Defter C) Dolap D) Ağaç
- Aşağıdaki sayılardan hangisinin sonuna “- de” eki eklendiği zaman sert sessiz benzeşmesi olur?**
A) 12 B) 26 C) 64 D) 89
- “Kafesteki kuşlar hiç ötmüyor.” cümlesinde altı çizili sözcükteki ses olayı aşağıdakilerden hangisidir?**
A) Hece düşmesi B) Ünsüz yumuşaması
C) Sertleşme D) Kaynaşma

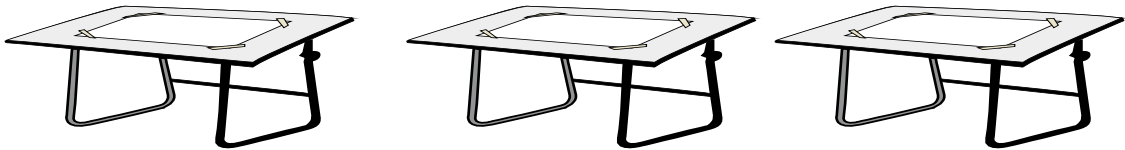
Kağıttan – Uçakta – Kitap – Silgi – Keskin – Bitkin – Çiftçi – Masada

- Yukarıdaki sözcüklerin kaç tanesinde sert sessiz sertleşmesi olmuştur?**
A) 3 B) 4 C) 5 D) 6
- Aşağıdaki sözcüklerden hangisi ünlü harfle başlayan ek alırsa yumuşamaya uğrar?**
A) Turgut B) Süt C) Küp D) Yurt
- Aşağıdaki atasözlerinden hangisinde altı çizili sözcükte ünsüzlerin yumuşaması kuralına örnek vardır?**
A) Acı patlıcanı kırağı çalmaz.
B) Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur.
C) Kuruların yanında yaşlar da yanar.
D) Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır.

8. Aşağıdaki sözcüklerin hangisinde sert sessizlerin benzeşmesi olmamıştır?
- A) Sokakta B) Keskin
C) Kafeste D) Bilgisayarda
9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcükte sert ünsüz yumuşaması olmuştur?
- A) İlacını içmedi B) Otobüse bindi
C) Köyüne döndü D) Okula gitti.
10. Aşağıdaki kelimelere sesli harfle başlayan ekler getirilmiştir. Buna göre hangisinin yazımında yanlışlık vardır?
- A) Ağaç – ı ağacı B) Kapak – a kapağa
C) Dolap – ı dolabı D) Bıçak – a bıçaka
11. Aşağıdaki kelimelerden hangisinin sonuna ek olarak ünlü bir harf getirilirse son harfi yumuşar?
- A) Millet B) Bardak
C) Top D) Şiddet
12. Aşağıda verilen kelimelerin hangisinde sert ünsüzlerin yumuşaması kuralı vardır?
- A) Dolaptan B) Kağıdı
C) Kağıtsız D) Aletle
13. Ünlü harfle başlayan bir ek aldığı zaman hangi kelimenin sonunda bir değişiklik olmaz?
- A) Makas B) Gömlek
C) Topaç D) Yurt

Kış aylarında hava çok soğuk olur. Bu yüzden soğuktan korunmak için üzerimize kalın giysiler giyeriz. Sokakta fazla dolaşmayız. Atkı ve eldiven takarak elimizi ve boynumuzu koruruz.

14. Yukarıdaki metinde geçen ve benzeşmeye uğrayan sözcükleri masaların üzerindeki kağıtlara yazalım.

Kuyruğu tuzağa sıkışan tilki bağırmaya başladı. Tilkinin sesi ormanın derinliklerinde yankılandı. Bu sesi duyan kurt oraya geldi. Tilki hemen kurda yalvarıp kendisini tuzaktan kurtarmasını istedi.

15. Yukarıdaki metinde geçen ve yumuşamaya uğramış sözcükleri elmaların üzerine yazalım.

16. Aşağıdaki sözcüklerden yumuşamaya uğrayanların yanına "Y", benzeşmeye uğrayanların yanına "B" harfi koyalım.

 kapağı

 yattı

 ilacı

 balıkta

 rengi

 sevinci

 işçi

 dördü

 coşkun

 attı

 sepetten

 yurdu

 cebi

 kitabın

17. Aşağıdaki sözcükleri ekleri ile birlikte yazalım.

ağaç – ın

balık – da

kağıt – a

sokak – ın

kaşık – a

kayık – a

kalp – imiz

taş – gın

3- Kaynaşma (Kaynaştırma)

Türkçe'de ünlü ile biten bir kelimeden sonra ünlü ile başlayan bir ek gelirse araya "y, ş, s, n" kaynaştırma harflerinden birisi girer. Bu olaya **kaynaşma (kaynaştırma)** denir. Araya giren harflere ise **kaynaştırma harfleri** denir.

Kaynaştırma Harfleri: Y – Ş – S – N (YAŞASIN !!!)

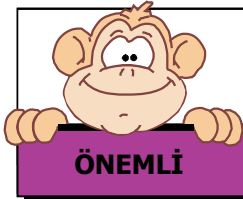

Masa – ın Masa**n**ın

İki – er İki**ş**er

Kapı – a Kapı**y**a

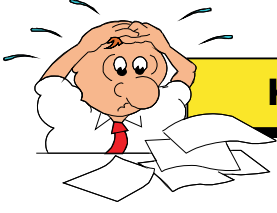
Boru – u Boru**s**u

Bir sözcükte kaynaştırma olabilmesi için o sözcüğün ekten önceki halinin sesli harfle bitmesi gerekir. Bazı durumlarda aynı sözcük içinde birden fazla kaynaşma olabilir. Örneğin "kapı**sını**" sözcüğünde iki tane kaynaştırma olmuştur. (kapı-s-ı-n-ı)

Son harfleri "y, ş, s, n" ile biten sözcükler ünlü ile başlayan bir ek aldıkları zaman bizleri yanıltabilirler. Buna dikkat etmeliyiz! Örneğin "başkan, uzay, beş, ay..." gibi sözcükler sesli harf ile başlayan ek aldıkları zaman kaynaşma olmaz. Örneğin "başkanı" sözcüğünde kaynaştırma olmamıştır.

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki sözcükleri ekleri ile birlikte yeniden yazalım.

kasa – ı :

yedi – er:

masa – ın :

ayı – ı :

kova – ın:

çanta – ı:

silgi – e:

terbiye – i:

altı – ar:

soba – ın:

2. Aşağıdaki sözcüklerden kaynaşmaya uğrayanların yanındaki kutuya "+" işareti koyalım.

Kasabaya

Yardıma

Üçer

Seyahati

Uyduya

Bankanın

Kuşa

Terziye

Halası

Sandalyesi

3. Aşağıdaki cümlelerde kaynaşmaya uğrayan sözcüklerin altlarını çizelim.

Masanın üstüne tabağı koymalısın.

Teyzene bugün misafir gelecek.

Atın sahibi, onu ahıra götürdü.

Kovayı alıp çiçekleri suladı.

Arabayı beş dakika kullandı.

Sandalyeyi çekip oturdu.

Kuşlar, yuvasını bizim bacaya yaptı.

Kışın kestaneyi fırında pişirmelisin.

4- Ulama

Ünsüz harfle biten bir kelimedenden sonra ünlü harfle başlayan bir kelime gelirse bu iki kelime birbirine bağlanarak okunur. Bu ses olayına **ulama** denir.

Bizim evde dün akşam parti vardı.

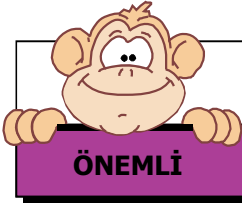
ulama **ulama**

Bakkaldan iki elma aldım.

ulama

CÜNEYT ARKIN

Yukarıdaki söz grubu (CÜNEYT ARKIN) arasında ulama vardır. Hangi harf türünün önce geldiğini hatırlamak isterseniz, yukarıdaki söz grubunu aklınıza getirebilirsiniz. Dikkat ederseniz, ilk sözcüğün son harfi "t" yani sessiz harf; buna karşılık ikinci sözcüğün ilk harfi "a" yani sesli harftir. Dolayısıyla bu iki sözcük arasında ulama yapılabilir, diyebiliriz.

Eğer sözcükler arasında herhangi bir noktalama işareti varsa o sözcükler arasında ulama yapılamaz. Kısacası noktalama işaretleri, ulama kuralını bozar.

Ahmet, akşamları lahmacun yer.

ulama bozuldu

5- Ünsüz Düşmesi

Özellikle "k" harfi ile biten bir sözcüğe getirilen "-cek, -cak, -cık, -cik" ekleri sözcük sonundaki "k" harfini düşürür. Bu ses olayına **ünsüz düşmesi** denir.

Minik - cik..... minicik

Küçük - cük..... küçücük

Büyük - cek..... büyücek

Çabuk - cak..... çabucak

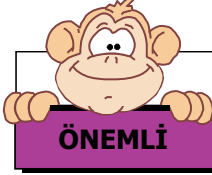
HECE

Ağzımızın bir hareketiyle çıkan ses veya ses topluluklarına **hece** denir. Heceler sözcük kurmaya yarayan ses birlikleridir.

Ka - lem - lik
hece hece hece

A - ta - türk
hece hece hece

Türkçe'de bir hecede en az 1 , en çok 4 harf bulunur.

A - ta - türk - ler

1 harfli hece

2 harfli hece

4 harfli hece

3 harfli hece

Her hecede mutlaka bir sesli harf bulunur. Sesli harf olmadan hece kurulmaz. Ör: Ö - kul - da - kı

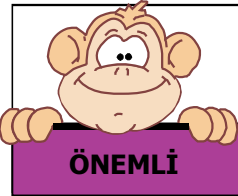

Bir cümledeki hece sayısını bulmak için o cümledeki sesli harfleri saymak yeterlidir.

Dün akşam, hep birlikte televizyon izledik.

(Yukarıdaki cümlede 14 sesli harf olduğuna göre 14 hece vardır.)

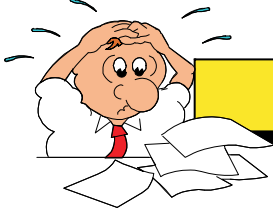

Bileşik sözcükler hecelerine ayrılırken eğer iki sözcük arasında ulama var ise her ünlü harf kendinden önceki ünsüz harfi hecesine çeker. Bu nedenle ilk sözcüğün sonunda sessiz harf ikinci sözcüğün başına getirilip hecelere ayrılır.

İlk - okul → il - kokul = il - ko - kul

Hanım - eli → hanı - meli = ha - nı - me - li

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki cümlelerde kaç tane ulama olduğunu yazalım.

- Kasaptan iki kilo et aldım. (.....)
Dün akşam, kardeşim ile sinemadan eve döndük. (.....)
Teyzemin kızı Şermin Abla, bizi ziyaret etti. (.....)
Akşam serinliğinde, bahçenin önünde oturmak insana zevk veriyor. (.....)
Raşit ile Emre tenis maçı yaptılar. (.....)
Öğretmen odasının anahtarını bir türlü bulamadık. (.....)
Zeynep, elindeki şemsiyeyi yağmurda kullanmış. (.....)
Ahmet, akşam karanlığında sokağın ortasından yürüyordu. (.....)
Okuldaki arkadaşlarımla araba sürmek için piste gittik. (.....)
Kitap okurken ayrı bir heyecan duyuyorum. (.....)

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ulama kuralı varsa onun yanındaki palyaçoğu boyayalım.

Teyzem, işi dolayısıyla yurt dışına gitmiş.

Annem, evdeki elbiseleri dolaba kaldırdı.

Bebeg'in elindeki biberon yere yuvarlandı.

Öğretmenimiz bize ders anlatırken çeşitli resimler gösterirdi.

Kapıyı çalan kişiyi, daha önce hiç görmedim.

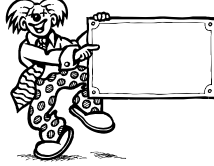

3. Aşağıdaki sözcükleri hecelerine ayıralım.

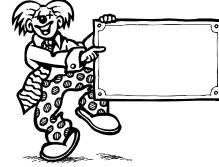
kooperatif		balıkçı	
gezinti		aile	
derslikler		karanfil	
bulutlar		telefon	
biletçi		armağan	

4. Aşağıdaki cümlelerdeki hece sayılarını palyaçonun tabelasına yazalım.

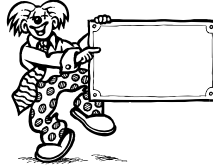
Seyahat etmekten çok hoşlanıyorum.

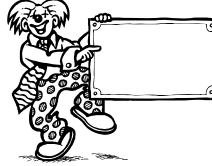
Gezerken yeni yerler görmek, yeni kültürleri tanımak istiyorum.

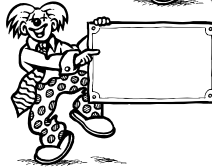
Seni, dün akşam onunla birlikte gördüm.

Hafta sonu en büyük zevkim, maç izlemektir.

Bir türlü bu dertlerimi çözemiyorum.

5. Aşağıda verilen birleşik sözcükleri hecelerine ayırılım.

aslanağzı		Beşparmak	
Çayırova		Yeşilirmak	
Düzova		semizotu	
Demirhan		Gaziköy	
Güzelyurt		Yeşilada	

6. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi hecelerine yanlış ayrılmıştır?

- A) Be - yar - mu - du
B) De - ğir - men - lik
C) Mi- na - re - li - köy
D) Ba - lık - e - sir

7. Aşağıdaki sözcüklerden hangisinde en kısa heceye örnek vardır?

- A) Turp
B) Erik
C) Balık
D) Sebze

8. Aşağıdaki bileşik sözcüklerden hangisi hecelerine yanlış ayrılmıştır?

- A) Se-mi-zo-tu
B) Ba- şöğ-ret-men
C) Çay-ö-nü
D) A-ko-va

9. Aşağıdaki sözcüklerden hangisinde ünsüz düşmesi yoktur?

- A) Köpecik
B) Bebecik
C) Kedicik
D) Çiçekcik

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ulama yapılamaz?

- A) Teyzem ile sinemaya gittik.
B) Geçen yaz dayım evlendi.
C) Bakkaldan muz aldık.
D) Dedem bizi tiyatroya götürdü.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ulama yoktur?

- A) Ay oldum, geceye doğdum.
B) Bulut oldum yere yağdım.
C) Yağmur olup yere yağdım.
D) Nur halinde seller gibi aktım.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ulama yapılamaz ?

- A) Oyunu izlemek için salona girdik.
- B) Dedem ilacını içmeyi unutmadı.
- C) Öğrencilere çevre bilincini ilköğretim çağlarında aşılamalıyız.
- D) Deniz kaplumbağalarını korumak için sahillerimizi temiz tutmalıyız.

13. Türkçedeki hece yapısı için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) En uzun hece 3 ünsüz (sessiz) ve 1 ünlü (sesli) harften oluşur.
- B) En kısa hece 1 ünsüz harften oluşur.
- C) 4 harften oluşan hecenin 2'inci harfi her zaman ünlü harf olur.
- D) Bir sözcükteki hece sayısı ile ünlü harf sayısı daima eşittir.

14. Aşağıdaki tanımlardan doğru olanların yanına "D", yanlış olanların yanına ise "Y" harfi koyalım.

Her hecede mutlaka bir tane sessiz harf olmak zorundadır.

"Kuşlar" sözcüğü, 2 heceli bir sözcüktür.

"O" hem bir hece hem de bir sözcüktür.

Ulama kuralına göre ilk sözcüğün son harfi sesli, yanındaki sözcüğün ilk harfi sessiz olmalıdır.

"Dans edelim." cümlesinde ulama kuralı vardır.

GENEL DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki tanımlardan doğru olanların yanına "D", yanlış olanların yanına "Y" harfi koyalım.

Seslerin yazıdaki işaretlerine harf denir.

Alfabemizde 8 tane sessiz ve 21 tane sesli harf bulunmaktadır.

"r" harfi alfabemizin 21. harfidir.

Tek heceli ve birleşik sözcüklerde Büyük Ünlü Uyumu Kuralı aranmaz.

"Spor, şiddet, aile" gibi sözcükler Türkçenin ses yapısına uyarlar.

2. Aşağıdaki sözcükleri alfabetik sıralamaya koyalım.

balık – bale - balina – bal

kalem – kaldırım – kalça – kalkan

tartı – tarak – tarım – terazi

3. Aşağıdaki sözcüklerden Türkçenin ses yapısına uymayanların şeklini boyayalım.

maaş

kalas

program

jilet

etki

dert

millet

bardak

4. Aşağıdaki harflerin alfabetik sıralamada kaçınıcı sırada olduğunu armutların içine yazalım.

M

H

T

V

5. Aşağıdaki cümlelerdeki Büyük Ünlü Uyumu Kuralı'na uymayan sözcüklerin altlarını çizelim.

İlacını içmeyi sakın unutma.

Haritalar bize ülkemizin coğrafyasını gösterir.

Akşamki maçta seyirciler olay çıkardılar.

Kalemimi elimden düşürünce ucu kırıldı.

6. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerdeki ses olaylarını (benzeşme, yumuşama, hece düşmesi, kaynaşma, ünsüz düşmesi) yazalım.

Kapıyı açıp içeri girdim.

.....

Ayağı ağrıdığı için yolda yürüyemiyordu.

.....

Yeni aldığı kazağı yere düştü.

.....

Alnındaki teri silip yola çıktı.

.....

Köpecik durmadan adama bakarak havlıyordu.

.....

7. Aşağıdaki birleşik sözcükleri hecelerine ayıralım.

İlkokul

Kırıkkale

Kababulak

Dilekkaya

Denizati

Semizotu

Başöğretmen

Balkabağı

(8. ve 9. sorular aşağıdaki şiire göre cevaplandırılacaktır.)

Kuşlar ve Uğraşları

Marangozdur a ağkakan

Sıva ustası kırlangıç

Bin yıllık balıkçıdır karabatak

Gecenin bekçisi bayku

8. Yukarıdaki dörtlükte kuşlar ve uğraşları anlatılmaktadır. Buna göre aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?
- A) Ağkakan – marangoz
B) Kırlangıç – sıva ustası
C) Karabatak – gezgin
D) Baykuş – gece bekçisi
9. Yukarıdaki şiirin son mısrasında hangi sözcükte sertleşme olmuştur?
- A) Baykuş
B) Bekçisi
C) Gecenin
D) Yıllık
10. " Bıçaktan, evde, yılandan, serviste, kuştan, meraktan, yattı, sağladı " sözcüklerinin kaç tanesinde ünsüz setleşmesi (benzeşmesi) olmuştur?
- A) 3
B) 4
C) 5
D) 6
11. Hangi cümledeki altı çizili sözcükte hece düşmesi olmamıştır?
- A) Çıkmayan candan ümit kesilmez.
B) Ömrünü çalışıp okumakla geçirdi.
C) Onun aklı bu işe ermez.
D) Verilen emri yerine getirmek gerekir.
12. Aşağıdakilerin hangisinde kaynaştırma yapılmıştır?
- A) Uzağa
B) Kırkları
C) Geceyi
D) Tarihi
13. Aşağıdaki sayılardan hangisinin sonuna –de eki eklenirse sertleşmez?
- A) 1970
B) 113
C) 154
D) 181
14. Aşağıdakilerden hangisi doğru değildir?
- A) Alfabenin ilk harfi "A"; son harfi "Z"dir.
B) Alfabemizin 14. harfi "K"dir.
C) "Ö" harfi kalın bir ünlüdür.
D) Alfabemizde 29 harf vardır.

15. Hangi sözcük, Türkçenin ses yapısına uygun değildir ?

- A) Türk B) Dert C) Tren D) Sert

16. "Türkçe sözcüklerin sonunda harfi bulunmaz." cümlesinde boş bırakılan yere hangi harfi yazmak uygun olmaz ?

- A) b B) c C) d D) k

(17. ve 18. sorular aşağıdaki parçaya göre cevaplandırılacaktır.)

Toplu olarak yaşayan insanların çeşitli konularda birbirlerinin yardımlarına ve ilgilerine ihtiyaçları vardır. Bu ilişki ve yardımların planlı ve düzenli olarak yürütülmesi, toplum bireylerine daha mutlu ve güvenli bir hayat sağlayacaktır. İnsanlar, birbirlerine depremlerde, sel baskınlarında, yangınlarda, kısaca her türlü doğal afetlerde yardım etmelidir.

17. Yukarıdaki paragrafa göre, aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) İnsanların birbirine ihtiyaçları olduğu
B) İnsanların birbirine yardım etmesinin, insanlarda güven duygusunu geliştirdiği
C) İnsanların tek başlarına da mutlu ve huzurlu yaşayabilecekleri
D) Doğal afetlerde insanların birbirlerine yardım etmelerinin gerektiği

18. Paragrafta vurgulanmak istenen ana düşünce, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İnsanlar, toplu olarak yaşayamazlar.
B) İnsanların mutlu olması, birbirine yardım etmesine bağlıdır.
C) Dünyada pek çok mutsuz insan vardır.
D) İnsan ihtiyaçlarını bir planla çözmelidir.

19. Hangi sözcükte Büyük Ünlü Uyumu Kuralı aranmaz ?

- A) Bilgisayar B) Sulak C) Evlerin D) Kuzey

20. Aşağıdaki kelimelerden hangisinin sonuna sesli harfle başlayan bir ek getirilirse sonundaki sert sessiz yumuşamaz?

- A) Çorap B) Kağıt C) Çiçek D) Mehmet

21. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerde sırasıyla hangi ses olayları olmuştur?

Keskin bıçağı masaya koydum.

- A) Hece düşmesi – benzeşme
B) Benzeşme – ulama
C) Benzeşme – kaynaşma
D) Kaynaşma – hece düşmesi

22. Aşağıdaki sözcüklerin hangisinde ünlü harfle başlayan bir ek getirilirse yumuşama olmaz?

- A) Çelik
B) Dağ
C) Kayık
D) Kanat

23. Aşağıdaki sözcüklerin hangisinde sert ünsüz yoktur?

- A) Kabak
B) Gemi
C) Fare
D) Sevinç

24. Aşağıdaki kelimelere sesli harfle başlayan ekler getirilmiştir. Buna göre hangisinin yazımında yanlışlık vardır?

- A) Sokak - a sokağa
B) Yatak - ın yatağın
C) Bardak - ı bardakı
D) Kitap - a kitaba

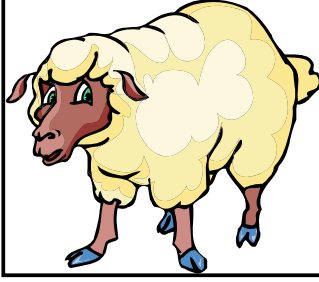
25. Bir cümlede hece sayısını nasıl bulabiliriz?

- A) Cümledeki harfleri sayarız.
B) Cümledeki kelime sayısının iki katını alırlz.
C) Cümledeki harf sayısının yarısını alırlz.
D) Cümledeki sesli harfleri sayarız.

BÖLÜM IV

SÖZCÜK TÜRLERİ

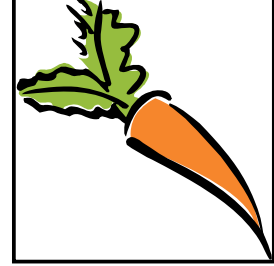
İSİMLER (ADLAR)

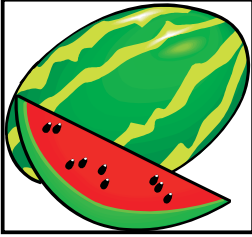
koyun

bardak

havuç

karpuz

uçak

çiçek

Yukarıdaki resimlerde çeşitli varlıkları görüyorsunuz.

Resimdeki varlıklardan

koyun bir hayvanı,

bardak bir eşyayı,

havuç bir sebzeyi,

karpuz bir meyveyi,

uçak bir taşıtı,

çiçek ise bir bitkiyi belirtmektedir.

Çevremizde gördüğümüz bütün varlıkların bir **adı** vardır. Varlıkları, adlarını söyleyerek belirtiriz. Öyleyse canlı, cansız tüm varlıkları ve kavramları karşılayan sözcüklere **isim (ad)** denir, diyebiliriz.

İsimler, çeşitli özelliklerine göre sınıflandırılabilirler:

1) VARLIKLARA VERİLİŞLERİNE GÖRE İSİMLER

A) Özel İsimler

Evrende tek olan, genelden ayrı olarak düşünölen varlıklara verilen adlardır.

Kıbrıs, Ahmet, Beşparmak Dağları, Girne, Lefkoşa Türk Belediyesi...

Özel isim olan varlıklar ve kavramlar:

1. Kişi isim ve İsimleri: **Ali, Ayşe Deniz, Çise Karal...**
2. Ülke adları: **Kıbrıs, Türkiye, İngiltere...**
3. Köy, şehir, kasaba adları: **Lefkoşa, Girne, Cihangir, Londra...**
4. Dil isimleri: **İngilizce, Türkçe, Almanca...**
5. Ulus isimleri: **Türk, Alman, İngiliz...**
6. Dağ, ova, akarsu isimleri: **Beşparmak Dağları, Mesarya Ovası, Kanlıdere...**
7. Kurum ve Kuruluş isimleri: **Kızılay, Sivil Savunma Teşkilatı...**
8. Evcil hayvanlara verilen isimler: **Minnoş, Fındık...**
9. Din adları: **İslamiyet, Musevilik, Hristiyanlık...**
10. Gazete, dergi, kitap adları: **Hürriyet, Halkın Sesi, Bilim Çocuk...**
11. Önemli olaylar, antlaşmalar, uluslararası kuruluşlar: **Birleşmiş Milletler, Lozan Barış Antlaşması...**
12. Lakaplar: **Güçük Necmi, İnek Şaban...**
13. Gezegen ve gök cismi isimleri: **Satürn, Mars, Çoban Yıldızı...**

B) Cins İsimler

Aynı türden varlıkların tümüne ya da bütün içindeki elemanların her birine verilen adlardır.

Gezegen, çiçek, kent, ırmak, fikir, insan, masal...

Cins isimler tek bir varlığa isim olurlarsa özel isim olurlar.

Ör: Deniz bugün çok dalgalıydı. (Deniz: Cins isim)
Deniz, bugün hasta oldu. (Deniz: Özel isim)

2) VAR OLUŞLARINA GÖRE İSİMLER

A) Madde (Somut) İsimleri

Beş duyumuzla (görme, işitme, tatma, koklama, dokunma) algılanan ya da hissedilen varlıklara verilen isimlerdir. Bazı durumlarda yardımcı araç kullanarak da bu algılamayı yapabiliriz. Örneğin, mikropları görebilmek için mikroskop kullanırız.

Hava, su , toprak, kaya, ses, tıkrıtı, koku...

B) Mana (Soyut) İsimleri

Maddeden yapılmamış olan; ancak var olduklarını akıl yoluyla anladığımız kavramlara verilen isimlerdir.

Arkadaşlık, sevgi, hayal, üzüntü, rüya, kuşku...

3) SAYILARINA GÖRE İSİMLER

A) Tekil İsimler

Sadece tek bir varlığı anlatan isimlerdir.

Kalem, çiçek, masa, silgi...

B) Çoğul İsimler

Birden fazla varlığı, yani bir çokluğu anlatan isimlerdir. Tekil isimlerin sonuna getirilen "-ler, -lar" eki ile yapılır.

Kalemler, çiçekler, masalar, silgiler...

C) Topluluk isimleri

Tekil oldukları halde aynı türden olan birden çok varlığı anlatan isimlerdir.

Meclis, aile, koru, sürü, donanma, filo, deste, düzine, buket, demet, orkestra, orman, koro, bölük, küme...

Bir sözcük tek başına kullanıldığında tekil olurken aynı sözcük kullanıldığı cümle içinde "topluluk ismi" şeklinde kullanılabilir.

Bizim sınıfa yeni bir pano koydular. (Tekil isim)
Sınıf olarak pikniğe gittik. (Topluluk ismi)

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki cümlelerde bulabildiğimiz özel isimlerin altlarını çizelim.

Ayşe ile Kemal sinemaya gittiler.

Denize gitmek için yola çıktık.

Babam dün akşam bizi Girne'ye götürdü.

Mantar toplamak için Beşparmak Dağları'na tırmandık.

Kendimizi Akdeniz'in serin sularına bıraktık.

2. İki tane özel ismin olduğu bir cümle yazalım.

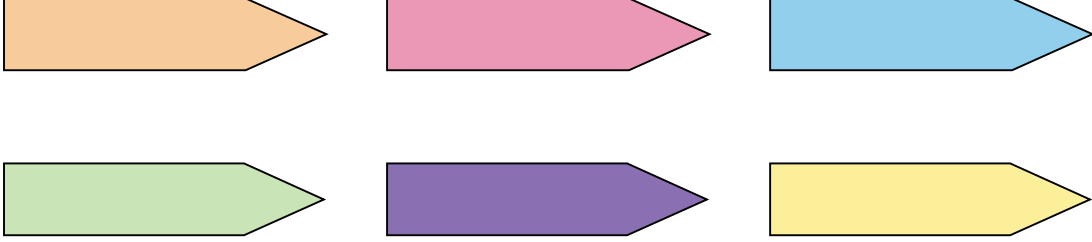
.....

3. Aşağıdaki altı çizili isimlerden hangisi soyut isimdir?

- A) Kardeşim dün sinemaya gitti.
- B) Dün akşam rüyamda seni gördüm.
- C) Masanın başında ders çalışıyorum.
- D) Yaz aylarının en güzel meyvesi karpuzdur.

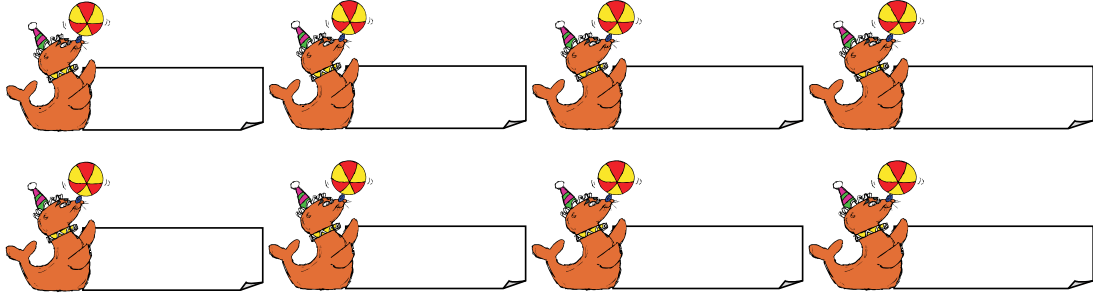
4. Aşağıdaki metinde geçen isimlerden altı tanesini boş oklara yazalım.

Ali ile Cemal birlikte tenis maçı yapmak için korta gittiler.
Raketlerini ellerine alıp toplara vurmaya başladılar.

5. Aşağıdaki metinde geçen 8 isim bulup boş tabelalara yazalım.

Bizim yeşil diyarımızda her mevsim ayrı bir şarkı söylenir. Doğa, sizlere her zaman bin bir güzelliği sunmaya hazırdır. Burada her ağaç ayrı kokar. Serçe kuşunun şakırtısı, ağaçkakanın tıkırtısı, akarsuların sesi size güzel bir müzik oluşturur.

6. Aşağıdaki sözcüklerin yanındaki kutulara özel isim ise "Ö" cins isim ise "C" harfi koyalım.

	Kebap		Cahit
	Sepet		Lefkoşa
	Kuş		Balık
	Mesarya Ovası		İngilizce
	Derslik		Atatürk İlkokulu

7. "Duyu organlarımızla algılayabildiğimiz isimlere somut isim denir." **aşağıdaki sözcüklerden hangisi bu tanıma uyar?**

A) Üzüntü B) Ses C) Kıskançlık D) Mutluluk

8. "-lik" eki, **aşağıdaki sözcüklerden hangisinin sonuna getirilirse soyut bir isim elde edilebilir?**

A) Çalışkan B) Söz C) Çiçek D) Kitap

9. **Aşağıdaki cümlelerde geçen soyut isimlerin altlarını çizelim.**

Kardeşim yalnızlıktan çok sıkılıyor.

Matematik sorularını çözerken aklını kullanmalısın.

Hiçbir arkadaşıma karşı kin beslemiyorum.

Öfkeyle kalkan zararlar oturur.

Sevinçten havalara uçuyorum.

10. **Aşağıdaki sözcüklerin yanındaki kutulara somut isim ise "x" soyut isim ise "+" koyalım.**

Kaygı ☐

Tebesir ☐

Masa ☐

Üzüntü ☐

Korku ☐

Keder ☐

Balık ☐

Hava ☐

11. **Aşağıdaki isimlerin özelliklerine göre yanlarına topluluk, tekil veya çoğul olduklarını yazalım.**

Kapı:.....

Orman:.....

Kediler:.....

Seyhat:.....

Kiler:.....

Sürü:.....

Ordu:.....

Cetveller:.....

Sepetler:.....

Bölük:.....

12. Hangisi özel bir isim değildir?

- A) Kemal B) Yarasa C) Gazimağusa D) Kıbrıs

13. "Sınıf" kelimesinin çoğul hali hangisidir?

- A) Sınıfımız B) Sınıfımızda C) Sınıflar D) Sınıfım

14. "Özlem" sözcüğü, aşağıdaki cümlelerden hangisinde özel isim olarak kullanılmıştır?

- A) Özlem, arkadaşlarıyla buluşacak.
B) Özlem içinde olduğu her halinden belliydi.
C) Yazılarında özlemlerini dile getiriyor.
D) Babamın özleminden uyuyamıyorum.

15. "Oduncu, odun keserken baltayı taşa vurdu." cümlesinde kaç tane isim vardır?

- A) 2 B) 3 C) 4 D) 5

16. Aşağıdakilerden kaç tanesi cins isimdir?

Masa – Halı – Beşparmak Dağları – Karabaş – Avrupa – Kitap

- A) 5 B) 4 C) 3 D) 2

İSMİN HALLERİ (DURUMLARI)

İsimlerin cümle içerisinde görevlerini belirleyen eklerle **ismin hal ekleri** denir. Dört çeşit olan isim hal eklerine, **durum ekleri** de denir. İsimler, cümle içinde ise beş değişik halde bulunabilirler:

1. Yalın Hal:

İsimlerin "-i, -e, -de, -den" eklerini almamış hallerine denir. Cümle içindeki böyle bir isim, "ne, kim, neresi" sorularından birini yanıtlayabilir.

Masa, saksı, Almanya, çiçek, akıl, sayı, yaprak, sekiz, kitap...

Birdenbire masa kırıldı. (Ne?)

2. -i Hali:

Cümle içinde kullanılan bir ismin "-ı, -i, -u, -ü" eklerinden birini almış haline denir. Cümle içindeki böyle bir isim, "neyi, kimi, nereyi" sorularından birini yanıtlayabilir.

Kapıyı, kirazı, düşünceyi, suyu, çocuğu, ütüyü, kalemi...

Kapıyı çalmadan içeri girme. (Neyi?)

3. -e Hali:

Cümle içinde kullanılan bir ismin "-e, -a" eklerinden birini almış haline denir. Cümle içindeki böyle bir isim, "neye, kime, nereye" sorularından birini yanıtlayabilir.

Kuşa, koltuğa, satranca, arabaya, eline, bilgiye...

Herkes yaralı kuşa bakıyordu. (Neye?)

4. -de Hali:

Cümle içinde kullanılan bir ismin "-de, -da" ya da sertleşmiş haliyle "-te, -ta" eklerinden birini almış haline denir. Cümle içindeki böyle bir isim, "neyde, kimde, nerede" sorularından birini yanıtlayabilir.

Tarlada, Lefkoşa'da, Ahmet'te, kutuda, derste, tabakta...

Tarlada çalışan işçiler oldukça yorgundu. (Nerede?)

5. -den Hali:

Cümle içinde kullanılan bir ismin "-den, -dan" ya da sertleşmiş haliyle "-ten, -tan" eklerinden birini almış haline denir. Cümle içindeki böyle bir isim, "neyden, kimden, nereden" sorularından birini yanıtlayabilir.

Fatoş'tan, gemiden, sözden, yağmurdan, işten, futboldan...
Bu kitabı, Fatoş'tan aldım. (Kimden?)

İSİMLERDE KÜÇÜLTME

İsimlerin sonuna "-cik, -cek, -ceğiz" ekleri getirilerek isimlerin anlamına küçültme, sevgi, acıma gibi anlamlar kazandırılır.

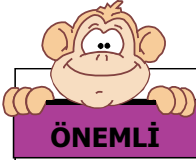

Güzel anacığım, yemedi, yedirdi; içmedi, içirdi. (Sevgi, saygı)

Kadıncağız, durmadan ağlıyordu. (Acıma)

Kedici, yerdeki yün topağıyla oynuyordu. (Sevimlilik)

Derecik şırl şırl akıyordu. (Küçültme)

Bazı isimlerin sonuna "-cik, -cık" eki getirilmiş gibi görünse de bu ek, bir küçültme eki değildir.

Bademcik (Boğazımızda bulunan organlarımız)

Gelincik (Çiçek ismi / KKTC'de bir köy ismi/ Bir hayvan ismi)

Mehmetcik (Türk askeri / KKTC'de bir köy ismi)

Arpacık (Göz hastalığı)

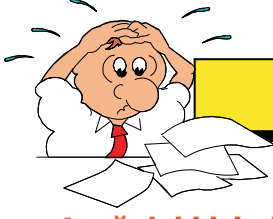
Kitapçık (Belli bir amaç için oluşturulmuş dergi ya da kitap)

Kulakçık, Karıncık (Kalbin bölümleri)

Beyincik (Hareketlerimizi kontrol eden organ)

Maymuncuk (Bir tür anahtar)

Kızamıkçık, kızılçık (Ateşli hastalıklar)

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki isimlerin hangi hallerde olduklarını yanlarına yazalım.

Kurdele:.....

Kitaptan:.....

Sandalyeye:.....

Balık:.....

Masayı:.....

Ütüden:.....

Sepette:.....

Duvarda:.....

Kileri:.....

Çantaya:.....

2. Aşağıdaki tabloda eksik bırakılan yerleri tamamlayalım.

İsimler	- i hali	- e hali	- de hali	- den hali
Balık		Balığa		Balıktan
Kuş	Kuşu		Kuşta	
Masalar				Masalardan
Kağıtlar		Kağıtlarda		
Cetvelin			Cetvelinde	
Defter				
Kitabın	Kitabını			Kitabından
Çiçekler		Çiçeklere	Çiçeklerde	
Maymun				Maymundan
Arabası	Arabasını	Arabasına		
Tekerlekler	Tekerlekleri			

3. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin hangi halde olduklarını yazalım.

Emre'yi dün akşam sinemada gördük.

Ahmet'e verilen ödevi kim aldı ?

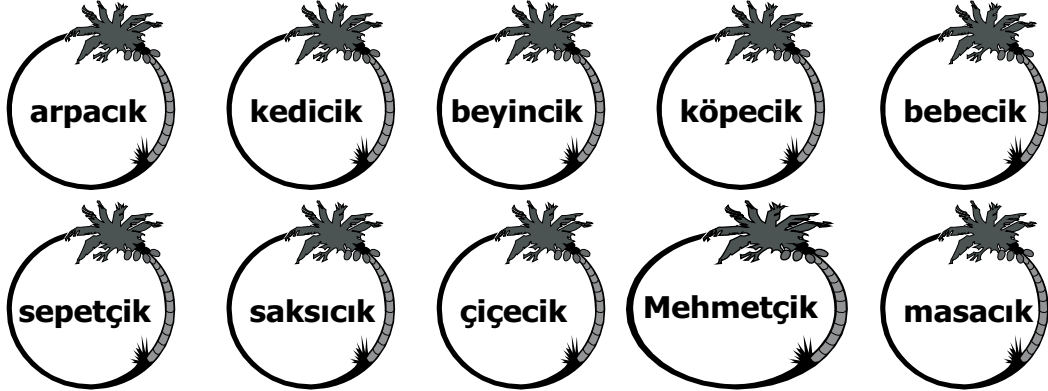
Sokakta oynarken topu kaybettik.

Kardeşim elmayı çok sever.

Çarşıya gitmek için arabaya bindik.

Kalemi yere düşürdüm.

4. Aşağıda küçültme eki almış isimleri boyayalım.

5. « su » sözcüğünü, ismin beş halinde ayrı ayrı cümlelerde kullanalım.
(Yalın hal)

(- i hali)

(- e hali)

(- de hali)

(- den hali)

6. "Ahmet, pencereden az önce sokağa baktı." **cümlesinde baştan kaçınıcı sözcükte ismin "-den" hali vardır?**
A) 1. B) 2. C) 4. D) 5.
7. "Güneş..... ufuk..... gördüğümüz zaman yol..... koyulduk." **cümlesinin anlam bakımından tamamlanması için noktalı yerlere ismin hangi hal ekleri getirilmelidir ?**
A) i – e – den B) i – de – den
C) e – de – den D) i – de – e
8. "Elindeki şemsiyeyi bana verdi." **cümlesinde altı çizili sözcük ismin hangi halindedir ?**
A) –den hali B) –de hali C) –i hali D) –e hali
9. "Tabak.... bulunan yemek(ğ).... iştahla yemişti." **cümlesini tamamlayan sözcükler ismin hâl eklerinden hangilerini almalıdır?**
A) -de, -i B) -den, yalın C) -i, -i D) -e, yalın
10. **İsmin "-e" hal ekini alan sözcük hangisidir?**
A) Deveye B) Karga C) Pire D) Sandalye
11. "Deniz... düşen yılan... sarılır." **atasözünde boş bırakılan yerlere hangi hal eki gelmelidir ?**
A) –den hali B) –de hali C) –i hali D) –e hali
12. **Aşağıdaki isimlerden hangisi küçültme eki almıştır ?**
A) Bademcik B) Kızılçık C) Çocucuk D) Gelincik
13. **Aşağıdaki kutularda yer alan sözcüklerden aynı hal ekini almış olanlarını birleştiririm.**

suları

ağaçtan

masalara

kapıdan

ütüyü

kelebeğe

İSİM TAMLAMALARI

Bir adın anlamını daha iyi belirtmek ve daha ayrıntılı bilgi vermek için o adın başka bir adla tamamlanmasından oluşan sözcük grubuna **isim tamlaması** denir. İsim tamlamalarında **ilk sözcük tamlayan** olurken **ikinci sözcük tamlanan** diye bilinir.

Arda'nın kalemi
Tamlayan Tamlanan

İsim tamlamaları 4 çeşittir:

1. Belirtili İsim Tamlaması

Tamlayan ve tamlanan sözcüklerin her ikisinin de ek aldığı tamlamalara denir. Bu tür tamlamalarda **tamlayan (birinci sözcük)** "-ın, -in, -un, -ün" eki alırken **tamlanan (ikinci sözcük)** "-ı, -i, -u, -ü" ekini alır.

Ali-n-in kitap(b)-ı
Oda-n-in kapı-s-ı
Ev-in dam-ı

2. Belirtisiz İsim Tamlaması

Bu tür tamlamalar, belirtili isim tamlamalarına göre daha genel ve daha yüzeysel isimleri anlatmak için kurulur. Belirtisiz isim tamlamalarında **tamlayan (birinci sözcük)** herhangi bir ek almazken **tamlanan (ikinci sözcük)** "-ı, -i, -u, -ü" ekini alır.

Oda kapı-s-ı
İngilizce öğretmen-i
Yel değirmen-i

3. Takısız İsim Tamlaması

Varlıkların, hangi maddeden yapıldığını belirtmek için kullanılan isim tamlamasıdır. **Tamlayan ile tamlanan sözcükler ek almazlar.**

Demir kapı
Altın yüzük
Bakır sürahi

4. Zincirleme İsim Tamlaması

Bir ismi birden fazla ismin tamamladığı tamlamalardır. Bu tür tamlamaların içinde mutlaka başka isim tamlamaları bulunur. Bu nedenle zincirleme isim tamlamaları en az üç isimden oluşurlar, diyebiliriz.

Sokak lambaları-n-ın ışık(ğ)-ı

Plastik masa-n-ın örtüler-i

Teyzem-in altın bilezik(ğ)-i

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki tamlamaların çeşitlerini yanlarına yazalım.

Altın kolye: Kapının kolu:

Teyzemin kızı: Çam ağacı:

Masa saati: Evin damı:

Gümüş tepsi: Ayşe'nin kalem:

Öğretmenler odasının kapısı:

Kapının anahtarı: Ahşap masa:

Kum saati: Cam bardak:

Kristal şişe: Etin rengi:

2. Aşağıdaki isim tamlamalarının çeşitlerini yanlarına yazalım.

Teneke kutu

Kuş kanadı

Meyve sepeti

Dedemin evi

3. Aşağıdaki tamlamalardan belirtili isim tamlaması olanları boyayalım.

İp merdiven	Tahta masa	Kapının kolu	Çam ağacı
Dedemin bastonu	Kalemin ucu	Sandalye rengi	Balığın kılıcı
Kumaş pantolon	Çayın demi	Uçağın kanadı	Ev hali
Masanın ayağı	Meyve saati	Çelik kasa	Annesinin kızı

4. Aşağıdaki boşluklara uygun birer isim koyarak tamlamalar kuralım.
Daha sonra da bu tamlamaların çeşitlerini karşılarına yazalım.

Kalemin
Cam
Kız
Saç
Altın
Barış'ın
..... boyası
..... camları
..... kapı
Kardeşimin

5. Aşağıdaki metinde geçen altı çizili tamlamaların türlerini sırasıyla verilen boşluklara yazalım.

Üzerimize deri paltolarımızı giyip tahta köprünün üstünden geçtik. Çiçek kokuları arasında doğru ormanın içine daldık.

1		2	
3		4	

Annem, kahve fincanına kahve koydu. Daha sonra misafirleri ağırlamak için fincanları, tepsiye koydu. Misafir odasına getirip misafirleri ağırladı.

6. Yukarıdaki metinde geçen iki isim tamlamasını bulup türlerini yanlarına yazalım.

--	--

--	--

7. Aşağıdakilerden hangisinde belirtili isim tamlaması kullanılmıştır?

A) Kapının kolu	B) Duvar yazısı
C) Tahta masa	D) Ahşap ev

8. Aşağıdakilerin hangisinde belirtisiz isim tamlaması kullanılmıştır?

A) Altın yüzük	B) Karga yavrusu
C) Teyzemin kızı	D) Okulun telefonu

9. Aşağıdakilerin hangisinde takısız isim tamlaması kullanılmıştır?

A) Komşunun tavuğu	B) Davulun sesi
C) Kuşun eti	D) Cam şişe

10. Aşağıdakilerin hangisinde zincirleme isim tamlaması kullanılmıştır?

A) Bebeğin patiği	B) Okul bahçesinin duvarı
C) Bilgisayarın düğmesi	D) Telefonun sesi

11. Aşağıdaki tamlamalardan hangisi farklıdır?

A) Pencerenin camı	B) Güneşin rengi
C) Düğme kutusu	D) Televizyonun sesi

12. "Çocuklar tahta masaya çantalarını koydular." cümlesindeki altı çizili tamlamanın benzeri aşağıdaki cümlelerin hangisinde vardır?

- A) Yarışmada altın madalya kazandı.
B) Hırsız bahçe duvarından atlamış.
C) Ona masa örtüsü hediye etmişti.
D) Yerinden kalkıp radyonun düğmesine bastı.

13. "Annemin yaptığı biber dolmasını çok severim." cümlesindeki altı çizili tamlamanın türce benzeri aşağıdaki cümlelerin hangisinde vardır?

- A) Bahçe kapısının kolu kırıldı.
B) Arkadaşımdan kalem ucu istedi.
C) Emel annesinin çantasını taşıdı.
D) Önce dolabın raflarını yerleştirelim.

14. Aşağıdakilerden hangisi takısız isim tamlamasıdır?

- A) Ağaç dalı B) Kapının kolu C) Gümüş bilezik D) Çam ağacı

15. Aşağıdaki isim tamlamalarından hangisi zincirleme isim tamlaması değildir?

- A) Amcamın kızının eşi B) Okul kapısının kilidi
C) Ayşe'nin kazağı D) Öğretmenler odasının kapısı

16. Aşağıdakilerden hangisi belirtili isim tamlamasıdır?

- A) Kapının kolu B) Elma ağacı C) Duvar saati D) Bronz heykel

17. Aşağıdaki boşluklara, sınıfımızda bulunan bazı eşyaların isimlerinden isim tamlaması yazıp türlerini yanlarına yazalım.

örnek	Öğretmen masası	Belirtisiz İsim Tamlaması
1		
2		
3		
4		
5		

ZAMİRLER (ADILLAR)

Varlık veya kavram adları yerine, yani isimlerin yerine kullanılan sözcüklere **zamir** (adıl) denir.

Ali, kampa gitti.

O, kampa gitti.

Derya ile Nazmiye birlikte oynuyorlar.

Onlar birlikte oynuyorlar.

Zamirlerin Özellikleri:

- 1 Zamirler, hal eki ve çoğul eki alabilir.
- 2 Cümle içindeki bazı zamirlerden sonra virgül gelebilir.
- 3 Zamirlerden sonra genellikle isim gelmez; gelse bile tamlama kurmaz.
- 4 Bazı zamirler, isimler ile birleşip isim tamlaması kurabilirler.

Zamirler kelime olarak 4 çeşittir:

1. Kişi Zamirleri

İnsan isimleri yerine kullanılan sözcüklere **kişi (şahıs) zamirleri** denir. Bu zamirler 7 tanedir:

Kişi zamirleri: Ben, sen, o, biz, siz, onlar, kendi

Ben (1. Tekil Şahıs)

Sen (2. Tekil Şahıs)

O (3. Tekil Şahıs)

Biz (1. Çoğul Şahıs)

Siz (2. Çoğul Şahıs)

Onlar (3. Çoğul Şahıs)

Biz, seni sinemaya götürebiliriz.

"KENDİ" zamiri, tüm kişi zamirlerinin yerine geçebilir.

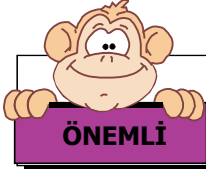
Bu resmi **kendim (ben)** yaptım.

Her işini **kendin (sen)**

***Kişi zamirleri, isimlerin yerine kullanıldıklarından hal eklerini alabilirler.**

Aşağıdaki tabloyu birlikte inceleyelim:

Yalın Hal	-i hali	-e hali	-de hali	-den hali
Ben	Beni	Bana	Bende	Benden
Sen	Seni	Sana	Sende	Senden
O	Onu	Ona	Onda	Ondan
Biz	Bizi	Bize	Bizde	Bizden
Siz	Sizi	Size	Sizde	Sizden
Onlar	Onları	Onlara	Onlarda	Onlardan
Kendi	Kendini	Kendine	Kendinde	Kendinden

Kişi zamirlerinden "ben" ve "sen", ismin –e hal ekini aldığı zaman ses değişimine uğrayarak "bana" ve "sana" olur.

2. İşaret Zamirleri

İşaret zamirleri, varlıkları hem işaret ederler, hem de isimlerinin yerlerini tutarlar. **Bu nedenle, isimlerle birlikte değil; varlıkların isimlerinin yerlerine kullanılırlar.** Öyleyse, varlıkları işaret ederek onların isimlerinin yerine kullanılan sözcüklere **işaret zamirleri** denir, diyebiliriz.

İşaret zamirleri, tıpkı isimler gibi çoğul eki ve hal eki alabilirler. Cümle başlarında kullanıldıklarında ise genellikle bir sonraki sözcükten virgülle ayrılırlar.

İşaret zamirleri: Bu, şu, o, bunlar, şunlar, onlar

Bu, benimdir.

Şunu bana verir misin?

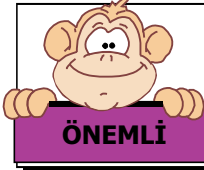
Onu bana ver.

***İşaret zamirleri, isimlerin yerine kullanıldıklarından hal eklerini alabilirler:**

Yalın Hal	-i hali	-e hali	-de hali	-den hali
Bu	Bunu	Buna	Bunda	Bundan
Şu	Şunu	Şuna	Şunda	Şundan
O	Onu	Ona	Onda	Ondan
Bunlar	Bunları	Bunlara	Bunlarda	Bunlardan
Şunlar	Şunları	Şunlara	Şunlarda	Şunlardan
Onlar	Onları	Onlara	Onlarda	Onlardan

“Öteki, beriki, burası, oradakiler, şurayı, öbürü, diğeri, böyle, şöyle...” gibi bazı kelimeler de ismin yerini tutup hal ya da çoğul eki aldıklarında işaret zamiri olarak görev yaparlar.
Ör: Ömrümde **böylesini** görmedim. **Ötekiler** benimdi.

“O” ve “onlar” kelimeleri kişi isimlerinin yerini tutuyorsa kişi zamiri olur; kişi isimleri yerine değil de başka isimler yerine kullanılmışsa işaret zamiri olurlar.

O, bugün okula gelmedi. (Kişi zamiri)
Onlar, her kış yapraklarını döker. (İşaret zamiri)

“O” ve “onlar” kelimelerinin kişi zamiri olup olmadıklarını denetlemek için bu sözcüklerin zamir olduklarına karar verdiğimiz anda yerlerine kendi ismimizi yazalım. Eğer cümlemin anlamında bir bozulma olmamışsa bu zamir bir kişi zamiridir; eğer bir bozulma olmuşsa bu zamir, bir işaret zamiridir.

Onun sınıfını bilmiyoruz.
Semih'in sınıfını bilmiyoruz.
Herhangi bir anlam bozukluğu yok. O halde bu sözcük kişi zamiridir.
Onun kuyruğu çok kısadır.
Semih'in kuyruğu çok kısadır.
Cümlemin anlamı bozuldu. Öyleyse bu sözcük işaret zamiridir.

Aşağıdaki örnekleri birlikte inceleyelim:

O, benim eniştemdir.

(O = Ahmet..... Ahmet, benim eniştemdir.)..... Kişi Z.

Onlar, ders çalışıyor.

(Onlar = Salih ve Mustafa..... Salih ve Mustafa, ders çalışıyor.) Kişi Z.

O, iyi bir kitaptır.

(O = Ahmet, iyi bir kitaptır.) ANLAMSIZ CÜMLE..... İşaret Z.

Onlar, ayağıma sıkı geldi.

(Onlar = Salih ve Mustafa)

(Salih ve Mustafa, ayağıma sıkı geldi.) ... ANLAMSIZ CÜMLE ... İşaret Z.

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki kişi zamirlerini birer cümlede kullanalım.

Ben:.....

Sen:.....

O:.....

Biz:.....

Siz:.....

Onlar:.....

Kendi:.....

- 2. “Dün akşam kardeşimle birlikte gezmeye çıktık. Seni, sinemanın önünde gördüm. Yanında tanımadığım bir kişi vardı. Onunla birlikte bilet alıyordunuz. Biz de o filme gelecek hafta gideceğiz.” cümlesinde geçen kişi zamirlerini yazalım.**

3. "Onlar çok iyi çalıştıkları için sınavlardan yüksek not alıyorlar. Sen de onlar gibi çalışırsan başarılı olursun." **cümlesinde geçen kişi zamirlerini yazalım.**

4. **Aşağıdaki işaret zamirlerini cümle içerisinde kullanalım.**

Bu	
Şu	
Bunlar	
Şunlar	
Öteki	

5. **Aşağıdaki cümlelerde kullanılan "o" ve "onlar" sözcüklerinin işaret zamiri mi, yoksa kişi zamiri mi olduklarını yazalım.**

Onun dersleri oldukça iyidir. (.....)

Onlar bataklıkta yaşayan hayvanlardır. (.....)

Onu katlayıp cebime koydum. (.....)

O, çok iyi huylu bir kızdır. (.....)

6. **Aşağıdaki boşluklara, "o" sözcüğünün kişi zamiri ve işaret zamiri olarak kullanıldığı birer cümle yazalım.**

Kişi Z.	
İşaret Z.	

7. "Şu kalemleri bana arkadaşım verdi. Ancak bunları, babam kırtasiyeciden aldı. Onları ise dedem daha önceden satın almıştı. Ben, dedemi ve babamı çok seviyorum. Çünkü onlar benim tüm ihtiyaçlarımı karşılıyorlar." **cümlesinde geçen kişi ve işaret zamirlerini yazalım.**

Kişi Zamiri	
İşaret Zamiri	

8. "O" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde işaret zamiri olarak kullanılmıştır?
- A) O, beni sevmediğini söyledi. B) Onu çoktandır görmedim.
C) Onun kafesini açmamalısın. D) O, geç saatte gelecekti.
9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kişi zamiri vardır?
- A) Küçük kız evin bahçesinde oynuyordu.
B) Yaz sıcaklarında her gün denize giriyorduk.
C) Ben, sizin gibi koşamam.
D) Dün gece hiç uyumadı.
10. "Sana, bunları ve kitapları veren kişiyi tanıyor musun?" cümlesinde kaçınıcı sözcük işaret zamiridir?
- A) 2. B) 3. C) 4. D) 5.
11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde şahıs (kişi) zamiri yoktur?
- A) Bunu kendim yazdım. B) Tiyatroya sensiz gitmeyiz.
C) Bana söz verdi. D) Onun içine su yerine çay koydu.
12. Aşağıdakilerden hangisi kişi zamiri değildir?
- A) Biz B) Kendi
C) Bunları D) Siz
13. "Hatice bu akşam bize gelecek." cümlesinde kaçınıcı sözcük zamirdir?
- A) 1. B) 2 C) 3. D) 4.

14. Aşağıdaki cümlelerde geçen işaret ve kişi zamirlerinin altlarını çizip işaret zamirlerinin altına (İ), kişi zamirlerinin altına da (K) yazalım.

Mehmet, dün akşam beni aradı.

Telefonda onun olduğunu bir türlü anlayamadım.

Şuraya gelersen sana bunları verebilirim.

Onu hiç bu kadar ucuza satacağımı düşünmemiştim.

Seni, onların yanında dolaşırken gördüm.

Bunları ne zamandan beridir yanında taşıyorsun?

Bunları sen al ama şunları mutlaka bana bırak.

Şunu kimin kıldığını çok merak ediyorum.

Herkes kendi üzerine düşen görevleri yapmalıdır.

Bizim evin yanında onu gördüm.

Siz de benim doğum günüme gelmelisiniz.

15. "Nesrin ödevlerini kendisi yapmadı." cümlesinde zamir olan sözcük hangisidir?

- A) Nesrin B) Ödevlerini C) Kendi D) Yapmadı

16. Aşağıdakilerden hangisi kişi zamiri değildir?

- A) Bize B) Onları C) Şunlardan D) Senden

17. Hangi cümlede işaret zamiri yoktur?

- A) Bu konuyu onunla görüşeceğim. B) Elimdekileri şunlara verdim.
C) Bana şunlardan alır mısın ? D) Çocukları şurada toplayın.

18. Hangi cümlede şahıs zamiri yoktur?

- A) Bana, seni sordu. B) Kardeşim doktora gidecek.
C) Ben de ona verdim. D) Sana bu kitapları yolluyorum.

19. "Sen de keşke burayı arasaydın." cümlesinde baştan kaçınıcı sözcük işaret zamiridir?

- A) 1. B) 2. C) 3. D) 4.

20. Aşağıdaki boşluklara, içinde kişi ve işaret zamiri olan cümleler yazalım.

Kişi Zamiri

İşaret Zamiri

3. Belgisiz Zamirler

Belli bir kişi ya da eşyanın tam olarak adını ifade etmeyen ya da o eşya veya kişi hakkında sayısal bir belirsizlik ifade eden zamir çeşitlerine **belgisiz zamir** denir.

Sokaktaki insanların **tümü** farklıdır. **Çoğu** düşüncelidir, **bazısı** ise mutludur. Ama şu bir gerçek: **Hepsinin** ayrı bir dünyası vardır...

Belgisiz zamirler: Herkes, bazısı, hepsi, kimse, kimisi, biri, birisi, birçoğu, birkaçı, tümü, çoğu, pek çoğu, başkası, şey, birazı ...

Pınar, **hepimizi** doğum gününe davet etti.

Ahmet **herkesi** kandırdı.

Portakallardan **birkaçını** yedi.

Biri bize doğru koşarak geliyordu.

Kuşların **bazıları** uçar, **bazısı** ise yüzer.

***Belgisiz zamirler de ismin hal eklerini alabilirler:**

Yalın Hal	- i hali	- e hali	- de hali	- den hali
Hepsi	Hepsini	Hepsine	Hepsinde	Hepsinden
Çoğu	Çoğunu	Çoğuna	Çoğunda	Çoğundan
Biri	Birini	Birine	Birinde	Birinden
Birkaçı	Birkaçını	Birkaçına	Birkaçında	Birkaçından v b.

4. Soru Zamirleri

Varlıkların adlarının yerine kullanılan ve aynı zamanda soru anlamı olan zamirlere **soru zamiri** denir. Bu tür soru sözcüklerinin karşılığı mutlaka bir isim ya da o isim yerine kullanılabilecek bir zamir olur.

Soru zamirleri: Hangi, ne, nasıl, kim, kaç, kaç, neyi, neye, neyden, neler, kimi, kimin, kimden...

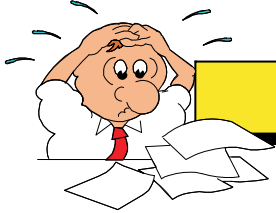
Bugün size kim geldi ? >>>>>> Ali (O) geldi.

Yarın nereye gidiyoruz ? >>>>> İstanbul'a (Oraya) gidiyoruz.

Çarşıdan ne aldın ? >>>> Elma, armut ve muz (Bunları) aldım.

***Soru zamirleri ismin hal eklerini alabilirler:**

Yalın Hal	- i hali	- e hali	- de hali	- den hali
Kim	Kimi	Kime	Kimde	Kimden
Ne	Neyi	Neye	Neyde	Neyden
Hangisi	Hangisini	Hangisine	Hangisinde	Hangisinden
Neresi	Neresini	Neresine	Neresinde	Neresinden

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki belgisiz zamirleri bir cümlede kullanalım.

Hepsi:.....

Biri:.....

Herkes:.....

Biraz:.....

Kimse:.....

2. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili zamirlerin türlerini altlarına yazalım.

Herkes gider Mersin'e, biz gideriz tersine.

Ben sana bunları almalısın demedim mi ?

O, çok uysal bir hayvandır.

Birisi karşıdan bize doğru koşarak geliyor.

Şunları oraya bırakiver.

Bahçede kimse kalmadığı için o da içeri girdi.

Hepsi birden şarkı söylemeye başladılar.

Kendi yaptığı işi benim üzerime atmaya çalışıyor.

Buraya kiminle geldin ?

3. Aşağıdaki metinde geçen zamirleri bulup türlerini alttaki boşluklara yazalım.

Biz, hep birlikte İstanbul'a tatile gittik. Orada alışveriş yaptık. Ben, kendime bir palto ile bir çift çizme aldım. Küçük kardeşim de kendine bir kazak ve gömlek aldı. Herkes bir şeyler alıyordu. Büyük mağazaların birinin içinde adeta kaybolmuştuk.

Kişi zamirleri	
İşaret zamirleri	
Belgisiz zamirler	

4. Aşağıdaki cümlelerde geçen soru zamirlerinin altlarını çizelim.

Hangisi senindir?

Okula kim gelmedi?

Dün akşam nereye gittin?

Bu elbiseyi kaçta aldın?

Hangi evde oturuyorsun?

Bunu sana kim yaptı?

Bu adrese nereden gidilir?

Kazağının hangisi olduğunu bilmiyorum.

5. Aşağıdaki zamirlerin türünü yazalım.

Ben:

Şunlar:

Oraya:

Burada:

Birkaçı:

Hangisi:

Senin:

Bizler:

Birazı:

Kimse:

Birçoğu:

Kim:

Nereye:

Hepsi:

6. Aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili zamirlerin çeşitlerini altlarına yazalım.

a) Seni buraya kim getirdi?

b) Şunun yaptığına bir bakın!

c) Bizler çok iyi öğrencileriz.

d) Birkaçınız da bana yardım etsin.

e) Onları katlayıp şuraya koy.

f) Babam şunları, dedem ise bunları dikti.

7. "Her zaman kendi başına çalışırdı." cümlesindeki zamir hangisidir?
A) Kendi B) Başına C) Her D) Çalışırdı
8. "Bu konuyu sana kim öğretti?" cümlesinde kaç tane zamir vardır?
A) 1 B) 2 C) 3 D) 4
9. "Yarışmaya kimse katılmadı." cümlesindeki zaminin türü aşağıdakilerden hangisidir?
A) İşaret zamiri B) Belgisiz zamir C) Kişi zamiri D) Soru zamiri
10. "Ben, bunların birçoğunu alabilirim." cümlesinde hangi zamir türü yoktur?
A) İşaret zamiri B) Kişi zamiri C) Belgisiz zamir D) Soru zamiri
11. Aşağıdakilerden hangisi kişi zamiri değildir ?
A) Ben B) Birazı C) Sen D) Biz
12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belgisiz zamir yoktur?
A) Bunların hiçbirini beğenmedim. B) Kimisi kayak yapmayı sever.
C) Ben onsuz olamam. D) Burada herkese yer var.
13. "Bunu bana, şunu da sana aldım." cümlesindeki zamirlerin türü sırasıyla aşağıdakilerden hangisidir?
A) İşaret zamiri – işaret zamiri – işaret zamiri – şahıs zamiri
B) Şahıs zamiri – şahıs zamiri – işaret zamiri – şahıs zamiri
C) İşaret zamiri – şahıs zamiri – işaret zamiri – şahıs zamiri
D) Belgisiz zamir – şahıs zamiri – işaret zamiri – şahıs zamiri
14. "Piknik yerlerinde hepimiz onun başında toplanırdık." cümlesindeki zamirlerin türü aşağıdakilerden hangisidir?
A) Belgisiz zamir – şahıs zamiri B) İşaret zamiri – belgisiz zamir
C) Belgisiz zamir – belgisiz zamir D) Soru zamiri – işaret zamiri
15. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru zamiri vardır?
A) Beni sen mi çağırdın? B) Şunlardan hangisi senin?
C) Kardeşin ne zaman gelecek? D) Yarın okula geliyor musun?

16. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belgisiz zamir kullanılmıştır?

- A) Siz buraya ne zaman taşındınız.
- B) Sen herkesi kendin gibi mi zannediyorsun.
- C) Kendi bildiğinden şaşmayacaksın.
- D) Bana onu, kendisi vermişti.

17. "Bunu ona hanginiz verdi?" cümlesinde altı çizili zamirlerin çeşitleri nelerdir?

- A) Kişi zamiri – kişi zamiri – soru zamiri
- B) İşaret zamiri – kişi zamiri – soru zamiri
- C) İşaret zamiri - kişi zamiri – belgisiz zamir
- D) Kişi zamiri – kişi zamiri – soru zamiri

18. "Burası, herkese açık bir yer değildir." cümlesinde kaçınıcı sözcük belgisiz zamirdir?

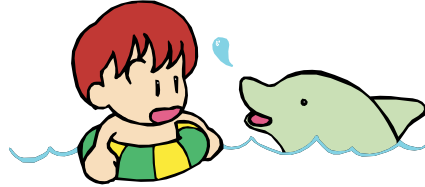
- A) 1.
- B) 2.
- C) 3.
- D) 4.

19. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zamir yoktur?

- A) Öğrenciler çok gayretliydi.
- B) Bunu beğenmedim.
- C) Seni birisi aradı.
- D) Bazıları erken ayrıldı.

20. Hangi cümlede belgisiz zamir yoktur?

- A) Çocukların hepsi bahçede oynuyorlar.
- B) Kuşların birçoğu buradan göçmüşler.
- C) Çocuklar koruda gezintiye çıktılar.
- D) Bazıları soğuk su içmeyi sever.

21. "Kitapların tümünü bana onlar vermişti." cümlesinde kaç tane zamir vardır?

- A) 1
- B) 2
- C) 3
- D) 4

22. Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde belgisiz zamir vardır?

- A) Ona geleceğimi söylemiştim.
- B) Bazıları beni sevmiyor..
- C) Kazağını şurada değiştir.
- D) Sana fazla güveniyor.

23. "Kimse, kışın denize girmez." cümlesindeki belgisiz zamir hangi seçenekte verilmiştir?

- A) Kışın B) Denize C) Kimse D) Girmez

24. "Şunu, sen al." cümlesinde kaç tane zamir vardır ?

- A) Yoktur. B) 1 C) 2 D) 3

25. "Birkaçınız burada kalsın." cümlesinde altı çizili zamirlerin çeşitleri sırasıyla aşağıdakilerden hangisidir ?

- A) Belgisiz zamir – işaret zamiri B) İşaret zamiri – belgisiz zamir
C) Soru zamiri – işaret zamiri D) Kişi zamiri – belgisiz zamir

SIFATLAR (ÖNADLAR)

kırmızı elma

iki civciv

sevimli fil

neşeli adam

şu çocuk

yorgun insan

Yukarıdaki resimlerde yer alan varlıkların durumlarını, biçimlerini, şekillerini, sayılarını ve renklerini kırmızı renkli sözcükler belirlemiştir. Bu sözcükler, resimde görülen varlıkların özelliklerini yansıttığı için bunların her birine bundan böyle **sıfat** diyeceğiz. Öyleyse sıfatlar için, **varlıkları ve kavramları niteleyen, onların sayılarını, durumlarını, biçimlerini belirten sözcüklerdir**, diyebiliriz. Sıfatlar, genellikle adların önünde bulunup onların özelliklerini yansıttığı için **önad** diye de isimlendirilirler. Bir sıfat ile yanındaki isim ise **sıfat tamlaması** diye bilinir.

Sıfatlar, niteleme ve belirtme sıfatı olmak üzere ikiye ayrılır.

A- NİTELEME SIFATLARI

Varlıkların ya da kavramların nasıl olduklarını, renklerini, biçimlerini kısaca özelliklerini belirten sözcüklerdir.

Niteleme sıfatlarını bulmak için yanındaki isme "**nasıl**" sorusu sorulur.

Ben yeşil elmaları severim.

Nasıl elmaları?

Yeşil.....Niteleme sıfatı

Yaramaz çocuk olmak istemem.

Nasıl çocuk ?

Yaramaz..... Niteleme sıfatı

Ö R N E K

B- BELİRTME SIFATLARI

Belirtme sıfatları, varlıkları ya da kavramları sayı, işaret, soru ya da belgisiz sözcüklerle belirten sözcüklerdir. Belirtme sıfatlarını 4 grupta inceleyebiliriz:

1. İŞARET SIFATLARI

Varlıkları ya da kavramları işaret yoluyla belirten sıfatlara **işaret sıfatları** denir.

Bu kitap çok güzel

Şu öğrenciler sınıfa girmek istemiyor.

O kalem senin mi?

Başlıca işaret sıfatları: Şu – bu – o – öteki – beriki – şuradaki - oradaki – buradaki...

İşaret sıfatları, tüm sıfatlar gibi hal ve çoğul eklerini alamazlar.

Eğer bu eklerden uygun olanları alırlarsa "işaret zamiri" olurlar.

Bu eldiven-i nereden aldın? (Bu: İşaret sıfatı)

Bu-n-u nereden aldın? (Bunu: İşaret zamiri)

O koltuk-lar-a cila sürmemişler. (O: İşaret sıfatı)

O-n-lar-a cila sürmemişler. (Onlara: İşaret zamiri)

2. BELGİSİZ SIFATLAR

Varlıkların veya kavramların sayılarını tam olarak belirtmeyen sıfatlara

Belgisiz sıfatlar denir. Belgisiz sıfatlara sorulan "**kaç**" sorusuna genellikle tam olarak yanıt alınmaz.

Bazı kişiler denizi sevmez.

Birkaç fidan diktik.

Her teneffüs kantine gider.

Hiçbir insan mutluluğunu bozmak istemez.

Birtakım düşünceler ürettik.

Biraz limonata alabilir miyiz?

Bütün öğretmenler okulun önündeydi.

Başlıca belgisiz sıfatlar: Bir, biraz, birçok, birkaç, bazı, birtakım, bütün, her, hiçbir, çok, az, tüm...

"Bir" ve "bütün" sözcükleri cümledeki anlamlarına göre bazen belgisiz sıfat, bazen de sayı sıfatı olarak görev yaparlar. Cümledeki anlamı belirsizlik taşıyorsa belgisiz sıfat, sayı anlamı taşıyorsa sayı sıfatı olur.

Bir gün biz de iş sahibi olacağız. (Herhangi bir gün: Belgisiz sıfat)
Çarşıdan bir pantolon aldım. (Bir tane: Sayı sıfatı)

Belgisiz sıfatlar, da tüm sıfatlar gibi hal ve çoğul eklerini alamazlar. Eğer bu eklerden uygun olanları alırlarsa "belgisiz zamir" olurlar.

Yoldan geçen bir kadına sormuşlar: (Bir : Belgisiz Sıfat)
Yoldan geçen birine sormuşlar: (Birisine : Belgisiz Zamir)
Hiçbir işçiyi çağırmamışlar. (Hiçbir: Belgisiz Sıfat)
Hiçbirini çağırmamışlar. (Hiçbirini: Belgisiz Zamir)

3. SORU SIFATLARI

İsimleri soru yoluyla belirten sıfatlara **soru sıfatları** denir. Soru sıfatıyla sorulan soruların yanıtları mutlaka sıfat olur.

Hangi hayvan? Kaç kişi?
Kaçıncı sınıf? Nasıl masa?

Başlıca soru sıfatları: Hangi, kaç, kaçını, kaçır, ne biçim, neredeki, nasıl...

Soru sıfatları da diğer sıfatlar gibi hal ve çoğul eklerini alamazlar. Bu sözcükler söz konusu eklerden uygun olanları aldıklarında ise "soru zamiri" olurlar.

Hangi topu beğendiniz? (Hangi: Soru Sıfatı)
Hangisini beğendiniz? (Hangisini: Soru Zamiri)
Bu kitabı kaç liraya aldı? (Kaç: Soru Sıfatı)
Bu kitabı kaçı aldı? (Kaça: Soru Zamiri)

4. SAYI SIFATLARI

Varlık ya da kavramların sayılarını belirten sıfatlardır. Sayı sıfatları dörde ayrılır:

a) Asıl sayı sıfatı

Varlık ve kavramların kaç tane olduklarını, yani sayılarını belirten sıfatlardır.

Bir bardak süt içip yatağa doğruldu. (tane)

Üç ay sonra buluşacağız.

Bugün dedemin bahçesine on ağaç diktim.

b) Üleştirme sayı sıfatı

Eşit şekilde paylaşılmış olan varlıkların ve kavramların miktarlarını belirten sıfatlardır. Asıl sayı sıfatlarına “-er, -ar” eki getirilerek yapılır.

İkişer* boya kalemi istediler.

Yedişer* gofret dağıtıldı.

Onar fındık yedik.

* “-ş-” harfi kaynaştırma görevindedir.

c) Kesir sayı sıfatı

Eşit parçalara ayrılmış varlıkların ya da kavramların kesirlerini gösteren sıfatlardır.

Yarım ekmek istedi.

Cebimde çeyrek biletim var.

Dörtte bir karpuzu size getirmiştım.

* “Yarım, yarı, tam, bütün, çeyrek...” gibi sözcükler kesir amaçlı kullanılırlarsa kesir sayı sıfatı olurlar.

d) Sıra sayı sıfatı

Varlıkların ya da kavramların sırasını belirten sıfatlardır. Asıl sayı sıfatlarına “-inci, -ıncı, -uncu, -üncü” eki getirilerek yapılır.

Beşinci sokakta oturur.

Üçüncü sınıfa gidecek.

İlk çocuğu erkekti.

Son sınıf öğrencileri, diploma alacaklar.

Sıfatların Özellikleri

1 Cümle içindeki sıfatlar, her zaman isimlerle yan yana yazılırlar.

Şurada duran kırmızı bisiklet kime aittir?

2 Sıfatlar hal eki ve çoğul eki alamazlar.

İhtiyar kadınlar yemek yiyordu.
(sıfat)

İhtiyarlar yemek yiyordu.
(sıfat değil)

3 Sıfat ile isim arasına herhangi bir noktalama işareti konulmaz.

Küçük evin arkasındaydı.
(sıfat)

Küçük, evin arkasındaydı.
(sıfat değil)

4 Bir sıfat, birden fazla ismi niteleyebilir.

Çocuğun kocaman elleri, parmakları, ayakları ve gözleri vardı.
(sıfat) (isimler)

5 Bir ismi, birden fazla sıfat niteleyebilir.

Annesinin minik, siyah, süremeli gözleri vardı.
(sıfatlar) (isim)

6 Takısız isim tamlaması ile sıfat tamlaması birbirine karıştırılmamalıdır.

Tahta kapı (takısız isim tamlaması)
(İsim)

Geniş kapı (sıfat tamlaması)
(sıfat)

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki isimlerin önüne uygun niteleme sıfatları koyalım.

..... kız

..... bahçe

..... araba

..... havuz

..... ağaç adam
..... maymun tilki
..... kazak okul
..... etek kuzu
..... bağlar kayık

2. Aşağıdaki cümlelerde geçen niteleme sıfatlarının altlarını çizelim.

Gri kazak giyip büyük arabaya bindi.

Hızlı araba ile dar yolda ilerlediler.

Tuzlu ayran içtiğim zaman susuyorum.

Meyveli kek ile soğuk limonata ikram ettiler.

Karşıdan güzel bir kız geliyor.

Babamın yeni bilgisayarını çok hızlıdır.

3. Aşağıdaki isimlerin önüne uygun işaret sıfatları getirelim.

..... ev kalem kapı sokak
..... koridor okul kuş araba

4. "Sevimli, güzel bir kızdı." cümlesinde kaç tane niteleme sıfatı vardır?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

5. "Hoş bir kadın, küçük dükkana doğru ilerliyordu." cümlesinde kaç tane niteleme sıfatı vardır ?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

6. Aşağıdaki işaret sıfatlarını birer cümlede kullanalım.

Bu	
Şu	
O	
Öteki	
Beriki	

7. Aşağıdaki sıfatlardan niteleme sıfatlarının yanına "N", işaret sıfatlarının yanına "İ" harfi koyalım.

Bu kapı		Küçük ev	
Güzel kız		Öteki çocuk	
Tuzlu ayran		Şu kalem	
Pahalı kumaş		Buradaki kalem	

8. " Bir " sözcüğü hangi cümlede asıl sayı sıfatı değildir?

- A) Her gün bir elma yerim.
B) Ben her gün bir YTL harcarım.
C) Kalın defter, bir kitap ağırlığındaydı.
D) Bir gün sen de onlara muhtaç olursun.

9. " O " sözcüğü hangi cümlede sıfat olarak kullanılmıştır?

- A) Duvara, o yazıyı kim yazdı? B) Türklerin atasıdır o.
C) O, yazı yazmayı yeni öğrendi. D) O, cıvı cıvı öten minik bir kuştu.

10. Aşağıdaki sıfatlardan hangisi farklı bir gruba aittir?

- A) Kırmızı balon B) İri armut C) Kirli elbise D) Şu kapı

11. Aşağıdaki belgisiz sıfatları birer cümlede kullanalım.

Birkaç	
Her	
Bazı	
Biraz	
Bütün	

12. Aşağıdaki soru sıfatlarını birer cümlede kullanalım.

Hangi	
Kaç	
Ne biçim	
Nasıl	

13. Aşağıdaki paragrafta geçen sıfatlardan bazılarını bulup çeşitlerini yazalım.

Şu adam, kırmızı arabasından inip küçük bir dükkana girdi. Küçük dükkandan biraz yiyecek aldı. Dükkandan çıkıp arabasına bindi ve hızla yola koyuldu.

- 1).....
- 2).....
- 3).....
- 4).....

14. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sıfatların türlerini altlarına yazalım.

Kırmızı kazağı kaç liraya aldın?

Birkaç adam karşıdan geliyor.

Sıcak havada hangi elbiseyi giyeceksin?

Şekerli çay içmek çok hoşuma gidiyor.

Büyük masada derslerime daha rahat çalışıyorum.

Dün akşam yaşlı teyze bize misafirliğe geldi.

Bu evin yanında büyük bir ağaç vardı.

15. Aşağıdaki sayı sıfatlarının çeşitlerini altlarına yazalım.

Onar ceviz

Bin tane boncuk

Beşinci sınıf

İlk öğrenci

Çeyrek altın

Yedişer havuç

Dörtte üç muz

Onuncu köy

İki çilek

100 YTL

Bütün elma

Son araba

16. Aşağıdaki metinde geçen sıfat tamlamalarını bulalım ve verilen boşluklara yazalım.

Küçük köprüden geçerken, yeşil ağaçların üzerindeki kuşların cıvıltısını her zaman duyar gibi olurum. Şu köprü, insanın içine huzur veriyor. Yeşil doğanın ortasında bulunan köprü aslında insanlar için bulunulmaz bir define gibiydi. Bütün insanlar oraya gidip şehir yaşamından kurtulmak istiyorlardı...

17. Aşağıda verilen sayı sıfatlarını cümle içerisinde kullanalım.

Altışar →

Dördüncü →

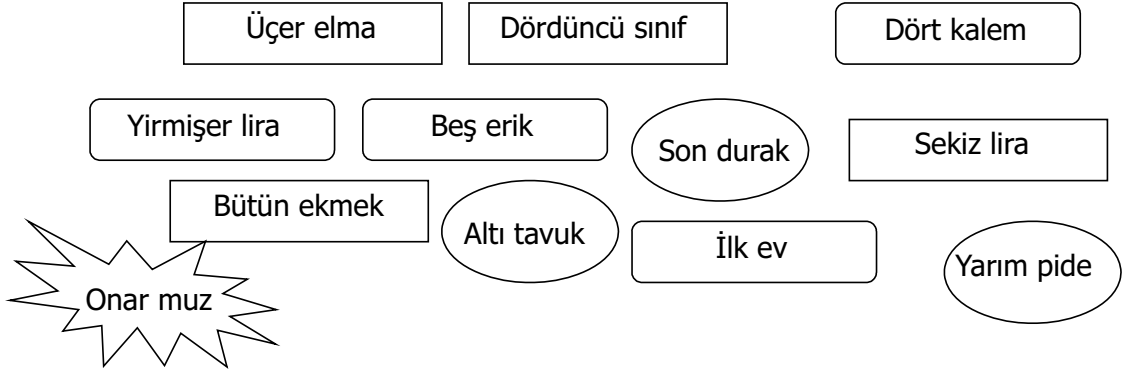
Üç bölü beş →

Yüz →

Dokuzuncu →

Yarım →

18. Aşağıda verilen sıfat tamlamalarından **üleştirme sayı sıfatlarını kırmızıya, sıra sayı sıfatlarını maviye, kesir sayı sıfatlarını yeşile ve asıl sayı sıfatlarını da sarıya boyayalım.**

19. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi soru sıfatıdır?

- A) En çok nereye gitmek istiyorsun?
B) Sizi saat kaçta alacaklar?
C) Kaç gün sonra geri dönmeyi düşünüyorsun?
D) Bunu sana kaçıncı söyleyişim?

20. "İki ev sonraki ilk dönemeçte, üçer ağacı yarım metre ara ile dikmişler." cümlesindeki sıfat çeşitleri sırasıyla aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir?

- A) Asıl sayı, sıra sayı, üleştirme sayı ve kesir sayı sıfatı
B) Asıl sayı, kesir sayı, üleştirme sayı ve sıra sayı sıfatı
C) Sıra sayı, üleştirme sayı, kesir sayı ve asıl sayı sıfatı
D) Üleştirme sayı, sıra sayı, asıl sayı ve kesir sayı sıfatı

21. "Her koyun, kendi bacağından asılır." atasözünde "her" kelimesinin çeşidi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İsim B) Sıfat C) Adıl D) Zamir

22. "Şehre varmak için daha kaç saat yürümemiz gerekiyor?" cümlesinde sıfat olan sözcüğün türü nedir?

- A) Soru sıfatı B) Belgisiz Sıfat C) Sayı sıfatı D) Niteleme sıfatı

23. "Sarı" sözcüğü hangi cümlede sıfat olarak kullanılmamıştır?

- A) Sarı renk odayı daha aydınlık gösterdi.
- B) Sarı, en çok sevdiğim renktir.
- C) Sarı saçları ona ayrı bir güzellik katıyor.
- D) Sarı kedinin yavrularını gördün mü?

24. Aşağıdaki sıfat tamlamalarının karşısına ne çeşit sıfatlara sahip olduklarını yazalım.

Bu ev	
Büyük ağaç	
O ırmak	
Biraz şeker	
Öteki sıra	
Beriki ev	
Sarı araba	
Birkaç kuş	
Solgun yanaklar	
Üçer elma	
Hangi ev?	
Yıkık duvarlar	

25. Aşağıdaki tamlamalardan hangisinde sıfat yoktur?

A) Mavi kalem	B) İnce tel
C) Büyük çocuk	D) Demir kapı

SIFAT VE ZAMİR FARKI

Zamirler ile sıfatları birbirinden ayırırken bazı özelliklerine bakmak gerekir. Örneğin, sıfatların yanında tamlama kurmak için mutlaka bir isim olması gerekirken, zamirlerin yanında herhangi bir isme gerek olmadığını önceki konularımızda işlemiştik. Ancak yalnızca bu özellik, ayırt edicilik açısından belirleyici olmayabilir. Bu nedenle sizlere bunların farklarıyla ilgili aşağıdaki bilgileri vermekte fayda görüyoruz.

Tabloda, sıfatlar ile zamirler arasındaki farklılıklar gösterilmektedir. Sıfat ile zamiri ayırırken verilen sıralamayı takip etmemizde fayda olacaktır.

Özellik	Sıfat	Zamir
1) Ek	Sıfatlar hal ve çoğul eki almaz.	Zamirler hal ve çoğul eki alabilirler.
2) Virgöl	Sıfat ile isim arasına virgöl konulmaz.	Zamir ile isim arasına virgöl girebilir.
3) İsim	Sıfatların yanında tamlama amacıyla isim olması gerekir.	Zamirlerin yanında isim olması gerekmez.

O çocuk eve doğru gidiyor. (İşaret sıfatı)

O, eve doğru gidiyor. (Kişi zamiri)

Bu çantayı sen al. (İşaret sıfatı)

Bunu sen al. (İşaret zamiri)

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin altlarına zamir ise "Z", sıfat ise "S" harfi koyalım.

O adam bize doğru ilerliyordu.

Bu elbiseyi kaç aldın?

Hangisini sen aldın?

Birkaç ay sonra tatile çıkacak.

Birazını da bana ver.

Onu tahtadan yaptım.

Nasıl bir evde yaşıyorsun?

2. Aşağıdaki cümlelerin yanlarındaki balonları cümlenin içinde sıfat olan sözcük varsa kırmızı renge, zamir varsa mavi renge boyayalım.

Bunu senden aldım.

Bu eve yeni taşındık.

Süte biraz şeker koyar mısın?

Birkaçını da buraya bırak.

Hangi kalemi istemiş?

Sorunun cevabını kim söyleyecek?

Tahtaya hangi öğrenci kalkmak istiyor?

3. Aşağıdaki sözcükleri işaret zamiri ve işaret sıfatı olarak cümle içerisinde kullanalım.

"O" İşaret sıfatı	
"O" İşaret zamiri	
"Bu" İşaret Sıfatı	
"Bu" İşaret zamiri	
"Şu" İşaret sıfatı	
"Şu" İşaret Zamiri	

4. Hangi cümlede (bu, şu, o) kelimelerinden biri işaret sıfatı olarak kullanılmamıştır?

- A) Bu ekmek hepimize yetecek mi?
B) Bundan sonra çalışmalarımı sıklaştırdım.
C) Şu evi almak istiyoruz.
D) O çocuk aşı olmadı mı?

5. " Bu çocuk nereye gidiyor?" cümlesindeki zamirin çeşidi nedir?

- A) Şahıs zamiri B) İşaret zamiri C) Belgisiz zamir D) Soru zamiri

6. "Ben, sana" zamirleri ne tür zamirdir?

- A) Şahıs zamiri B) İşaret zamiri C) Belgisiz zamir D) Soru zamiri

7. "Bu gidişle hepiniz başarıya ulaşacaksınız." cümlesinde belgisiz zamir hangisidir?

- A) Bu B) Gidişle C) Hepiniz D) Başarıya

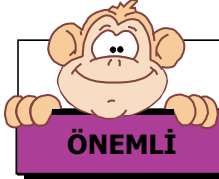
8. "Sana vereyim bir öğüt, kendi ununu kendin öğüt." atasözünde kaç tane **kişi zamiri vardır?**
A) 1 B) 2 C) 3 D) 4
9. **Aşağıdaki sözcüklerden hangisi, hem kişi hem de işaret zamiri olarak kullanılır?**
A) Şu B) O C) Siz D) Sen
10. **Hangi cümlede soru zamiri yoktur?**
A) Buraya o kalemleri kim koydu?
B) Hangisi senin çantandan çıktı?
C) Beni kime bırakıp gideceksin?
D) Yaptıklarınızı beğendiniz mi?
11. **Hangi zamir ismin "- e" hal ekini almıştır?**
A) Seni B) Ona C) Bizde D) Onu
12. "Kırmızı elbiseyi bana mı aldın?" cümlesinde **altı çizili sözcüklerin türü sırasıyla nedir?**
A) Sıfat – isim – zamir B) İsim – sıfat – zamir
C) Sıfat – zamir – fiil D) Sıfat – zamir - isim
13. "Bazılarını sana ben aldım." cümlesinde **altı çizili zamirlerin çeşitleri sırasıyla aşağıdakilerden hangisidir?**
A) Belgisiz zamir – kişi zamiri – soru zamiri
B) Kişi zamiri – belgisiz zamir – kişi zamiri
C) Belgisiz zamir – kişi zamiri – kişi zamiri
D) Belgisiz zamir – işaret zamiri – kişi zamiri
14. "O çocuk kimi arıyor?" cümlesinde **altı çizili sözcüklerin türü aşağıdakilerden hangisidir?**
A) İşaret zamiri – belgisiz zamir B) İşaret sıfatı – belgisiz zamir
C) İşaret sıfatı – soru zamiri D) İşaret zamiri – soru zamiri

FİİL (EYLEM)

Bir iş, bir oluş, bir hareket ya da bir durumu anlatan sözcüklere **fiil (eylem)** denir.

Koş, otur, bak, kalk...

Fiiller iş, oluş veya hareketi kişi ve zaman kavramlarına bağlayarak belirtirler.

Bak - **tı** - **m**
Fiil Zaman Kişi

Otur - **ur** - **sunuz**
Kök Zaman Kişi

Fiillerde Mastar

Eylemlerin zaman ve kişi eki almadan "-mek / -mak" eki ile yazılıp söylenen biçimlerine **mastar** denir.

Bak – mak Gör – mek Tut – mak

Mastar ekleri bir sözcüğün sonuna getirildiği zaman o sözcüğün fiil olup olmadığı anlaşılır. Mastar ekiyle birlikte sözcüğün okunuşunda herhangi bir bozukluk yoksa o sözcük fiil; bozukluk varsa o sözcük isim soylu demektir.

Gör – mek "Gör" fiildir.
Tut – mak "Tut" fiildir.
Kalem – mek "Kalem" fiil değildir.

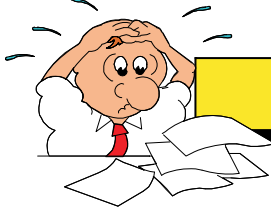
Çekimli Fiiller

Fiillerin anlamlarıyla birlikte, zaman ve kişi gibi kavramları belirtmek üzere gerekli olan çekim ekleriyle biçimlendirilmesine **fiil çekimi**, bu şekilde biçimlenmiş fiile ise **çekimli fiil** denir.

Koş - uyor - sun
Fiil Zaman Kişi

Oku - muş - sunuz
Fiil Zaman Kişi

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıda fiil olan sözcükleri boyyalım.

bak	otur	kağıt	yem
tut	masa	gör	göz
kulak	altın	oku	tart
kap	koş	ağaç	yanak

2. Aşağıdaki cümlelerde yer alan fiillerin altlarını çizelim.

Annem ile babam çarşıya gitti.

Kardeşim ile film izliyorum.

Ödevlerimi yapıyorum.

Derslerime her zaman çalışırım.

Babam ile balık avladık.

Annem bize fasulye pişirdi.

FİİLLERDE ZAMAN VE KİŞİ

FİİLLERDE ZAMAN (FİİLLERDE KİP)

Fiiller, zaman ve isteğe bağlı olarak çeşitli eklerle ifade edilir. Fiillerin bu eklerle girdikleri biçimlere **kip** denir. Kipler, zaman ve istek bildirme durumlarına göre ikiye ayrılırlar. Ancak bizler bu ayırmadan yalnızca zaman bildirenleri inceleyeceğiz.

Zaman bildiren kipler, (haber kipleri) beşe ayrılır:

1. Di'li Geçmiş Zaman
2. Miş'li Geçmiş Zaman
3. Şimdiki Zaman
4. Gelecek Zaman
5. Geniş Zaman

1. Di'li Geçmiş Zaman:

Fiillerin (**-di, -dı, -du, -dü**) eklerini almış şeklidir. İş, oluş veya hareketin geçmişte olup bittiğini ve bizim bundan **kesin olarak emin** olduğumuzu gösterir.

Kaza, benim önümde ol – du .

Di'li geçmiş zaman eki

Kardeşim saçlarını tara – dı.

Di'li geçmiş zaman eki

Dedemin bize gel – di.

Di'li geçmiş zaman eki

Di'li geçmiş zaman eki olan “-dı, -di” eki, Büyük Ünlü Uyumu'na ve sert sessizlerin benzeşmesi kuralına göre değişikliğe uğrayan bir ektir (**-tı, -ti, -tu, -tü**).

Ör: bak(-dı) **baktı** koş(-du) **koştı**öp(-dü) **öptü...**

Tut – du (Tut – tu) Kalk – dı (Kalk – tı)

2. Miş'li Geçmiş Zaman

Fiillerin (-miş, -mış, -muş, -müş) eklerini almış şeklidir. İş, oluş veya hareketin geçmişte olup bittiğini; fakat bizim bundan **emin olmadığımızı** ya da **görmediğimizi** gösterir.

Dün akşam eve geç gel – miş.

Miş'li geçmiş zaman

Babam çok balık tut – muş.

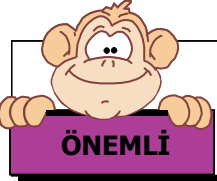
Miş'li geçmiş zaman

Sabahleyin erken kalk – miş.

Miş'li geçmiş zaman

Miş'li geçmiş zaman ile di'li geçmiş zamanın ortak yanı, her ikisinde de iş, oluş ve hareket geçmişte olmuştur. Farkları ise miş'li geçmiş zamanda olaydan emin değiliz; ama di'li geçmiş zamanda yapılan işten eminiz.

Miş'li geçmiş zaman eki olan “-miş” eki Büyük Ünlü Uyumu Kuralı'na uygun olarak değişebilir (-miş, -mış, -muş, müş).

3. Şimdiki Zaman:

Fiillere **-(i)yor** eki getirilerek yapılır. İş, oluş veya hareketin başladığını ve şu anda da devam ettiğini gösterir.

Ahmet denizde yüz – üyor.

Şimdiki zaman

Çocuklar dereye taş at – ıyor.

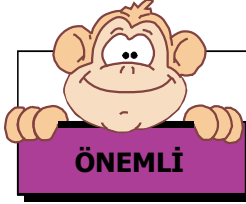
Şimdiki zaman

Sadık kitap oku yor.

Şimdiki zaman

Arkadaşlarımla gez – iyor – um.

Şimdiki zaman

Şimdiki zaman eki olan - (i)yor, fiillere eklenirken –yor kısmı değişime uğramaz.

4. Gelecek Zaman:

Fiillerin sonuna **(-ecek / -acak)** ekleri getirilerek yapılır. İş, oluş veya hareketin henüz başlamadığını, gelecekte başlayacağını gösterir.

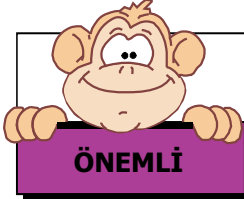

Yazın ailece tatile çık – acak – lar.

Gelecek zaman

Yarın bize arkadaşım gel – ecek.

Gelecek zaman

Gelecek zaman eki olan -ecek , -acak ekleri ünsüzlerin yumuşaması kuralına göre **"-eceğ/-acağ"** olabilir.

Ör: Bak – (acak) acağ – ız Gör – (ecek) eceğ – ız vb.

5. Geniş Zaman

Fiillerin sonuna **–r, -(ı)r, -(a)r** eki getirilerek yapılır. İş, oluş veya hareketin her zaman yapıldığını veya yapılabileceğini gösterir.

Her sabah yüzümü yık – ar – ım.

Geniş zaman

Derslerine her zaman çalış – ır.

Geniş zaman

Yatmadan önce yarım saat kitap oku – r.

Geniş zaman

FİİLLERDE KİŞİ

Fiilin bildirdiği işi, hareketi yapan ya da fiili oluşturan, fiilden etkilenen varlığa **eylemin kişisi** denir. Eylemlerin sonuna gelen eklerden, eylemin kişisini anlayabiliriz. Eylemin sonuna gelen eklerle de **kishi ekleri** denir.

KİŞİ	KAÇINCI KİŞİ	KİŞİ EKİ	ÖRNEK SÖZCÜKLER
Ben	1. Tekil Kişi	-(ı) m	geldim, yapacağım, sayarım, izlemişim...
Sen	2. Tekil Kişi	-(ı) n	geldin, yapacaksın, sayarsın, izlemişsin...
O	3. Tekil Kişi	-	geldi, yapacak, sayar, izlemiş...
Biz	1. Çoğul Kişi	-k / (ı)z	geldik, yapacağız, sayarız, izlemişiz...
Siz	2. Çoğul Kişi	-(ı)nız	geldiniz, yapacaksınız, sayarsınız, izlemişsiniz...
Onlar	3. Çoğul Kişi	-ler/-lar	geldiler, yapacaklar, sayarlar, izlemişler...

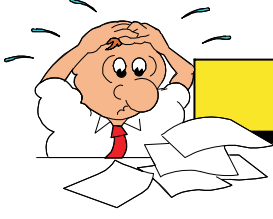
**NOT: III. tekil kişiye ait herhangi bir kişi eki yoktur.*

“Bak” fiilinin tüm zamanlarda kişilere göre çekimlenmiş hali aşağıda verilmiştir.

Di’li Geçmiş Zaman	Miş’li Geçmiş Zaman	Şimdiki Zaman	Gelecek Zaman	Geniş Zaman
Baktım	Bakmışım	Bakıyorum	Bakacağım	Bakarım
Baktın	Bakmışsın	Bakıyorsun	Bakacaksın	Bakarsın
Baktı	Bakmış	Bakıyor	Bakacak	Bakar
Baktık	Bakmışız	Bakıyoruz	Bakacağız	Bakarız
Baktınız	Bakmışsınız	Bakıyorsunuz	Bakacaksınız	Bakarsınız
Baktılar	Bakmışlar	Bakıyorlar	Bakacaklar	Bakarlar

“Uyu” fiilinin tüm zamanlarda kişilere göre çekimlenmiş hali aşağıda verilmiştir:

Di’li Geçmiş Zaman	Miş’li Geçmiş Zaman	Şimdiki Zaman	Gelecek Zaman	Geniş Zaman
Uyudum	Uyumuşum	Uyuyorum	Uyuyacağım	Uyurum
Uyudun	Uyumuşsun	Uyuyorsun	Uyuyacaksın	Uyursun
Uyudu	Uyumuş	Uyuyor	Uyuyacak	Uyur
Uyuduk	Uyumuşuz	Uyuyoruz	Uyuyacağız	Uyuruz
Uyudunuz	Uyumuşsunuz	Uyuyorsunuz	Uyuyacaksınız	Uyursunuz
Uyudular	Uyumuşlar	Uyuyorlar	Uyuyacaklar	Uyurlar

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki fiillerin kişilerini yanlarına yazalım.

Geldim:.....	Soruyoruz:.....
Gezeceksin:.....	Gelecekler:.....
Baktınız:.....	Koştı:.....
Gördük:.....	Okursunuz:.....
Oynayacaksın:.....	Yapmışız:.....
Yaparsınız:.....	Satıyor:.....
Sürüyoruz:.....	Kaldım:.....

2. Aşağıdaki fiillerden kişisi aynı olanları eşleştirelim.

Gelmişsiniz	Uyuyorsun
Koşuyorum	Kaçarız
Oturmuşlar	Bakarım
Göreceğiz	Geldiler
Kaçacaksın	Tuttu
Koşar	Okursunuz

3. Aşağıdaki fiillerden 2. tekil kişi ile çekimlenenlerin altlarını çizelim.

Koşuyoruz	Bakacaksın	Geliyorsunuz	Bakıyorum
Gezdin	Geleceğiz	Koşmuşsun	Gelirsin

4. Aşağıdaki fiillerden 3. çoğul kişi ile çekimlenenlerin altlarını çizelim.

Baktı	Gelecekler	Yattım	Gezdiler
Koşuyor	Gelirler	Girdin	Kaçmışlar

5. Aşağıdaki fiillerden di'li geçmiş zaman 2. çoğul kişi ile çekimlenmiş olanların altlarını çizelim.

Baktın	Koşmuşsunuz	Geldiniz	Baktınız
Döndüler	Tuttunuz	Bakmışsınız	Görmüşsünüz

6. Şimdiki zaman 3. çoğul kişi ile çekimlenen fiillerin altlarını çizelim.

Geldiniz	Koşuyorlar	Bakmışlar	Okuyorsun
Kaçıyorlar	Baktılar	Zıplıyorlar	Geliyorum
Kaçtım	Bakmışsın	Yutuyorlar	Oturuyorsunuz

7. Aşağıdaki kutuların içinde olan fiillerden aynı zamanda (kipte) çekimlenenleri aynı renge boyayalım.

Bakarız	Kaçtı	Oynamışız	Göreceğiz
Yattınız	Gelirsiniz	Uyuyacaksın	Oynuyorsun
Kaçacaksınız	Okuyacağım	Koştuk	Gelmişler

8. Aşağıdaki fiillerin zamanlarını ve kişilerini yanlarına yazınız.

Gördüler:.....

Bakmışsın:.....

Yatıyoruz:.....

.

Kaçar:.....

..

Gördük:.....

Uyuyacaksınız:.....

Yakıyor:.....

Koşarlar:.....

Gördünüz:.....

Okuyacaksın:.....

Tutmuş:.....

.

Gezecekler:.....

.

Kaçıyoruz:

Kaçtınız	Yutmuşlar	Koştuk	Geliyorlar
Uçtu	Oynuyorum	Bakarız	Gezdin
Gelirsin	Bakacağız	Yatmış	Bekleyeceğim

10. "Yat" fiilini di'li geçmiş zamanda kişilere göre çekimleyelim.

TEKİL	ÇOĞUL
1.	1.
2.	2.
3.	3.

11. "Tut" fiilini miş'li geçmiş zamanda kişilere göre çekimleyelim.

TEKİL	ÇOĞUL
1.	1.
2.	2.
3.	3.

12. "Koş" fiilini şimdiki zamanda kişilere göre çekimleyelim.

TEKİL	ÇOĞUL
1.	1.
2.	2.
3.	3.

13. "Oku" fiilini gelecek zamanda kişilere göre çekimleyelim.

TEKİL	ÇOĞUL
1.	1.
2.	2.
3.	3.

14. "Gör" fiilini geniş zamanda kişilere göre çekimleyelim.

TEKİL	ÇOĞUL
1.	1.
2.	2.
3.	3.

15. Aşağıdaki fiillerden hangisinde farklı bir kişi vardır?

- A) Geliriz B) Geldik C) Geleceğiz D) Geldim

16. "Geldi" fiilinin 2. tekil kişiye göre çekimlenmesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Geldin B) Geldik C) Geldim D) Geldiler

17. "Bu akşam bize geliyorlar." cümlesindeki fiilin şahsı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) 1. Tekil Kişi B) 3 Çoğul Kişi C) 2. Çoğul Kişi D) 2. Tekil Kişi

18. "geliyoruz, koştuk, gezdiniz, oynadım, okudun, göreceğiz" fiillerinden kaç tanesi 1. çoğul kişi ile çekimlenmiştir?

- A) 2 B) 3 C) 4 D) 5

19. Bir kelimenin fiil olup olmadığını anlamak için sonuna hangi eki getiririz?

- A) Hal eki B) Mastar eki C) Çoğul eki D) Tamlama eki

20. İşle konuşmanın (anlatılışın) aynı zamanda yapıldığını gösteren zaman hangisidir?

- A) Şimdiki Zaman B) Geniş Zaman C) Gelecek Zaman D) Geçmiş Zaman

21. Aşağıdaki kelimelerden hangisi mastar eki almamıştır?

- A) Silmek B) Çomak C) Dalmak D) Bozmak

22. Aşağıdaki çekimli fiillerden hangisi II. çoğul kişi eki almıştır?
A) Yönelirsiniz B) Durduk C) Çekilmişiz D) Veriyorum
23. Aşağıdakilerden hangisi şimdiki zaman ekidir?
A) –di B) –miş C) –yor D) –ecek
24. Aşağıdakilerden hangisi geniş zaman ekidir?
A) –yor B) –ecek C) –(ı) r D) –dir
25. Eylemin henüz yapılmadığını, ancak sözün söylenmesinden sonra yapılacağını bildiren zaman, aşağıdakilerden hangisidir?
A) Gelecek zaman B) Geniş zaman
C) Şimdiki zaman D) –miş'li geçmiş zaman
26. Eylemin her zaman yapılabilir olduğunu bildiren zaman aşağıdakilerden hangisidir?
A) Gelecek zaman B) Geniş zaman
C) Şimdiki zaman D) –miş'li geçmiş zaman
27. Aşağıdakilerden hangisi miş'li geçmiş zaman ekidir?
A) –tu B) –muş C) –yor D) –acak
28. Aşağıdakilerden hangisi gelecek zaman ekidir?
A) –dı B) –müş C) –yor D) –ecek
29. Aşağıdaki fiillerden hangisi di'li geçmiş zamanda değildir?
A) Attı B) Gördü C) Gelecek D) Zıpladı
30. Aşağıdaki fiillerden hangisi di'li geçmiş zaman 3. tekil kişiye göre çekimlenmiştir?
A) Kaçtınız B) Gördü C) Görmüş D) Gezdiniz

BÖLÜM V

YAPI BİLGİSİ

KÖK NEDİR VE NASIL BULUNUR?

Kök Nedir?

Kelimelerin kendi anlamlarıyla ilgili en küçük parçalarına **kök** denir. Kök olan bir sözcük, anlamlı daha küçük parçalara bölünemez.

Kuş, arı, kitap, sor, öğren, oku, kalem, tut, sarı, şirin, sen ...

Kök Nasıl Bulunur?

Kökü bulunacak olan sözcüğün ilk harfinden itibaren sözcük sona doğru harf harf ayrılır. Bu ayırma işlemi anlamlı bir sözcük bulana dek devam ettirilmelidir. Anlamlı bir sözcük bulunduğunda ise esas sözcükle anlamsal bir yakınlığı var mı, diye bakılır. Eğer anlamsal bir yakınlık varsa bu sözcük, esas sözcüğün kökü olur ve işlem biter. Eğer anlamsal bir yakınlık yoksa, harf harf ayırma işlemi devam eder. Anlamsal ilişki bulunduğunda ise o sözcük, esas sözcüğün kökü olarak kabul edilir.

Şimdi basamak basamak bu bilgiyi örnekleyelim:

Kökü aranacak olan sözcük "Balıkçı" olsun.

1. Basamak:

Ba-lıkçı ("ba" anlamlı bir sözcük değildir; öyleyse ayırmaya devam etmeliyiz.)

2. Basamak:

bal-ıkçı ("bal" anlamlı bir sözcüktür; ama "balıkçı" sözcüğü ile anlamsal bir ilişkisi yoktur. Öyleyse ayırmaya devam etmeliyiz.)

3. Basamak:

balı-kçı (-ı ekini düşünmezsek "balı" anlamlı bir sözcük değildir; öyleyse ayırmaya devam etmeliyiz.)

4. Basamak:

balık-çı ("balık" anlamlı bir sözcüktür; ve balıkçı sözcüğü ile ilişkilidir. Öyleyse "Balıkçı" sözcüğünün kökü "balık"tır.)

KÖK ÇEŞİTLERİ

Dilimizde 2 çeşit kök vardır:

1. İSİM KÖK

İsim ve isim soylu sözcüklerin oluşturduğu köklere **isim kök** denir.

Masa, ders, araba, kuş...

2. FİİL KÖK

Fiillerden oluşan köklere ise **fiil kök** denir.

Gel (mek), çalış (mak), koş (mak)...

Bir sözcüğün fiil kök olup olmadığını anlamak için mastar ekini **(-mek, -mak)** bu sözcüğün sonuna getirip sözcüğü okuyunuz. Eğer anlamlı bir okunuş olmuşsa bu kök, bir fiil köktür. Eğer anlamlı bir okunuş olmamışsa bu kök, bir isim köktür.

Bazı sesteş (yazılışı aynı, anlamları farklı) sözcükler, hem fiil hem de isim kök olabilir. Bu gibi durumlarda sözcüğün cümle içerisindeki anlamına bakmak gerekir.

Her yaz denize girmek için Girne'ye gideriz.

YAZ: İsim kök (mevsim anlamında kullanıldığı için)

Haydi, otur da amcalarına bir mektup yaz.

YAZ: Fiil kök (yazı yazma işi olduğu için)

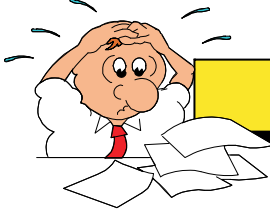

Daldan dala atlayan maymunlar, çocukların eğlencesi olmuştu.

DAL: İsim kök (ağaç dalları anlamında olduğu için)

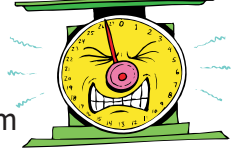
Havuza dalmak için harekete geçti.

DAL: Fiil kök (suya dalmak işi olduğu için)

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki sözcüklerden isim kök olanların altını çizelim.

Kuş	Bil	Küp	Kalem
Tahta	Gez	Kova	Kay
Masa	Kitap	Tut	Gör
Balık	Tavşan	Bahar	Yut

2. Aşağıdaki sözcüklerden fiil kök olanların altlarını çizelim.

Yut	Bil	Gör	Saz
Kurbağa	Kuş	Baş	Oku
Rakam	Merdiven	Mal	Tat
Sakla	Su	Bak	Gel

3. Aşağıdaki sözcüklerden kullanıldıkları cümlelere göre hem isim hem de fiil kök olabilecekleri maviye boyayalım.

Yaz	Yat	Kalk	Tut
Çay	Saz	Yağ	At
Tut	Bin	Dal	Kul
Bul	Al	Ak	Gör

4. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin hangi kök türünden olduklarını yanlarındaki boşluklara yazalım.

Kış aylarında havalar oldukça soğur.

Denize yüksek bir yerden daldım.

Yaz aylarında denize gitmek çok zevklidir.

Temiz bir çevre istiyoruz.

Yüzümde sivilce çıktı.

Uçağa ilk defa bindim.

Kız arkadaşım ile pastaneye gittik.

5. "Yazıcılıktan" sözcüğünün kökü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yazıcılık

B) Yazıcı

C) Yazı

D) Yaz

6. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi isim köktür?

A) Koş

B) Gel

C) Kalem

D) Git

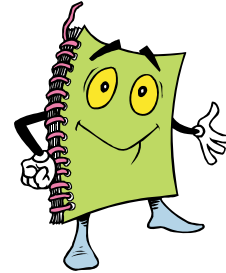
7. Aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili sözcüklerden hangisi fiil köktür?

A) Babam dün bize elma aldı.

B) Durmadan konuşup durdu.

C) Cetvel yere düştü.

D) Kalemin ucu kırıldı.

8. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi isim köktür?

A) Yut

B) Balık

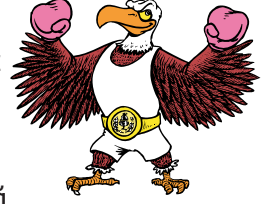
C) Oku

D) Dur

9. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi kök halindedir?

10. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi isim kök değildir?

- A) Çanta B) Muz C) Git D) Söz

11. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi fiil köktür?

- A) Tahta B) Zıpla C) Dere D) Dağ

12. "Kelebeklerden" sözcüğünün kökü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kel B) Kelebe C) Kelebek D) Kelebekler

13. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi isim köktür?

- A) Ulaş B) Çık C) Ayır D) Kalp

14. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi fiil köktür?

- A) Sayfa B) Kap C) Yaprak D) Ağaç

15. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi kök halinde bir sözcük değildir?

- A) Kurdele B) Kalem C) Bardak D) Kitapçı

16. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi isim köktür?

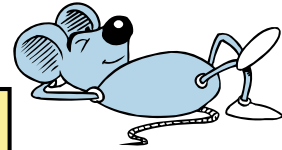
- A) Kay B) Kes C) Demir D) Yap

17. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi fiil kök değildir?

- A) Yut B) Tut C) Kal D) Kaş

18. Aşağıdaki sözcüklerden kaç tanesi fiil köktür?

Ayak – Kork – Tut – Bal – Bilet – Çöz – Yut

- A) 2 B) 3 C) 4 D) 5

19. "Koş – Bardak – Gel" sözcüklerinin kökleri sırasıyla hangi seçenekte **doğru olarak verilmiştir**?

- A) Fiil kök – isim kök – fiil kök B) İsim kök – fiil kök – fiil kök
C) Fiil kök – fiil kök – isim kök D) Fiil kök – isim kök – isim kök

20. Aşağıdaki sözcüklerden kaç tanesi isim köktür?

Kalem – Bil – Yak – Kay – Tahta – Uzun – Sen – Kış

- A) 6 B) 5 C) 4 D) 3

21. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük isim köktür?

- A) Kızgın taraftarlar maçta kavgaya çıkardı.
B) Kardeşim denize dalmak için can atıyordu.
C) Yaz aylarında dondurma yeriz.
D) Annem bana güzel hediye verdi.

22. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi hem isim hem de fiil kök olabilir?

- A) Uç B) Koş C) Tut D) Kağıt

23. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüğün kökü farklı bir köktür?

- A) Yüzümde sivilce çıktı. B) Bin tane boncuk istemiş.
C) Ata binmek istiyorum. D) Okul ile birlikte geziye gittik.

24. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi hem isim hem de fiil kök olabilir?

- A) Çay B) Yol C) Bal D) Zar

25. “Al renkli balon al.” cümlesinde altı çizili sözcüklerin kök çeşidi sırasıyla aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Fiil kök – isim kök B) İsim kök – fiil kök
C) Fiil kök – fiil kök D) Fiil kök – isim kök

TÜRKÇEDEKİ EKLER

Tek başlarına anlamı olmayan ve cümle içinde sözcük olarak kullanılmayan; ancak sözcüğün sonuna gelerek o sözcüğün cümledeki anlam ve görevini belirleyen ses parçacıklarına **ek** denir. Ekler, bazen bir hece şeklinde bazen de yalnızca sessiz bir harf yığını biçiminde olabilirler.

Türkçede iki çeşit ek vardır:

A- ÇEKİM EKLERİ

Sözcüklerin anlamlarını ve çeşitlerini değiştirmeyen; ancak cümledeki görevlerini belirlemeye yarayan eklerdir. Türkçemizde on bir tane çekim eki çeşidi vardır. Ancak biz, programımız gereği bunlardan yalnızca beş tanesini inceleyeceğiz:

1. Çoğul ekleri (-ler, -lar)

Odunlar, çocuklar, kelebekler...

2. Durum (hal) ekleri (-i, -e, -de, -den)

Masayı, masaya, masada, masadan...

3. Zaman ekleri (kipler) (-di, -miş, -yor, -ecek, -r)

Oturuyor, gelecek, koşmuş, oynar, tuttu...

4. Tamlama ekleri (-ın, -in, -un, -ün, -im, -ı, -i, -u, -ü)

Şehrin yolu, okulun kapısı...

5. Kişi ekleri (-m, -n, -k, -niz, -ler)

Gideceğim, gelmişler, geldik, geldin...

Çekim eklerini ele alırken bu ekleri unutmamak için aşağıdaki kısaltma formülünü öğrenmemizde yarar var:

"ÇDZKT" = "Çilem'e Doğduğu Zaman Küpe Takmışlar."
(Çoğul, Durum (Hal), Zaman, Kişi, Tamlama)

B- YAPIM EKLERİ

Sözcüğün bazen türünü, her zaman için de anlamını değiştiren eklerdir. Bu ekler, kökten yeni kelimeler türetmeye yarar.

GÖZ

GÖZLÜK

KİTAP

KİTAPÇI

BAŞLICA YAPIM EKLERİMİZ

İsimden isim yapan yapım ekleri

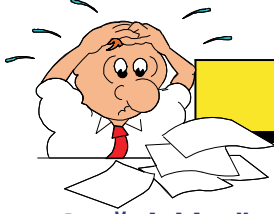
Çiçek	-ci:	Çiçekçi
Vatan	-daş:	Vatandaş
Odun	-luk:	Odunluk
Ben	-cil:	Bencil

İsimden fiil yapan yapım ekleri

Baş	-la:	Başlamak
Su	-la:	Sulamak
Yaş	-e(-a):	Yaşamak
Sarı	-ar:	Sararmak
Su	-sa:	Susamak

Fiilden isim yapan yapım ekleri

Sev	-gi:	Sevgi
Solu	-k:	Soluk
Oku	-l:	Okul
Oku	-ma:	Okuma (Kitabı)
Böl	-en:	Bölen
Aç	-ık:	Açık
Uç	-ak:	Uçak
Kız	-gın:	Kızgın
Yaz	-ı:	Yazı

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki sözcüklerin yanına uygun çekim ekleri getirip cümleler kuralım.

gel	di	Ali okula geç geldi .
kalem		
ağaç		
koş		
masa		
bak		

2. Aşağıdaki sözcükleri kök ve eklerine ayıralım.

Sözcük	Kök	Ek
Bakar		
Masalar		
Tuttu		
Kapıdan		
Eve		

Sözcük	Kök	Ek
Tebeşiri		
Ağaçtan		
Koşmuş		
Yatacak		
Derste		

3. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi çekim eki almıştır?

- A) Balıklı B) Bayatlamak C) Biletçi D) Bayraktan

4. Aşağıdakilerden hangisi bir çekim ekidir?

- A) -ci B) -gın C) -lik D) -ler

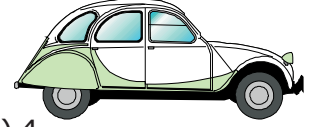
5. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi çekim eki almıştır?

- A) Oduncu B) Kitaplık C) Gördüm D) Sevinçli

6. Aşağıdaki sözcüklerden kaç tanesi çekim eki almıştır?

Balıklar – Masadan – Kış – Kör - Biletçi – Kovanın

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

7. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi sadece çekim eki almıştır?

- A) Kelebeği B) Kebapçı C) Evli D) Ormanlık

8. Aşağıdaki sözcüklerden kaç tanesi yalnızca çekim eki almıştır?

Kayıkçı – Kitaplar – Kalemlik – Kağıttan – Bardağın – İşçiler

- A) 4 B) 3 C) 2 D) 1

9. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi çekim eki almamıştır?

- A) Mahallede B) Mahalleli C) Mahalleler D) Mahallesi

10. Aşağıdaki sözcüklerden hangisinde çekim eki vardır?

- A) Babaları C) Ormanlık C) Oduncu D) Büyüklük

11. Hangi seçenekteki sözcük, çekim eki almıştır?

- A) Korku B) Dikim C) Evden D) Bakımlı

12. Aşağıdaki sözcüklerden kaç tanesi çekim eki almıştır?

Kayak – Uçak – Kitaplar – Kalemin – Defterde – Silgi

A) 1

B) 2

C) 3

D) 4

13. Aşağıdakilerden hangisinde iki tane çekim eki bulunmaktadır?

A) Bardaktan

B) Kitaplıkta

C) Deftere

D) Kitabından

14. Aşağıda yapım eki almış sözcüklerin şeklini boyayalım.

kitaplık	balık	işçi	tuzak
yağmurluk	masalar	kayak	sevgi

15. Aşağıda kök ve eklerine ayrılmış sözcüklerin eklerinin altlarına çeşitlerini yazalım.

kalem	-lik	-ten	göz	-lük	-çü
kök	yapım eki	çekim eki			

buz	-luk	-tan	iş	-çi	-ler

uç	-ak	-lar	öğret	-men	-lik

ev	-li	-lik	say	-gı	-sız

16. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi yapım eki almıştır?

A) Askerler

B) Vatandaş

C) Koştuk

D) Ağacın

17. Aşağıdaki sözcüklerin hangisinde birden çok yapım eki vardır?
A) Bahçesine B) Okulumuzun C) Susuzluktan D) Dağcı
18. Aşağıda verilen ve kökleri aynı olan sözcüklere getirilen eklerden hangisi yapım ekidir?
A) Şekerde B) Şekerlik C) Şekerin D) Şekerler
19. "-lik" yapım eki aşağıdakilerden hangisinin sonuna gelmemiştir?
A) Kitaplık B) İlik C) Kirlilik D) Güzellik
20. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi hem yapım hem de çekim eki almıştır?
A) Dalgın B) Kalemim C) İşçiler D) Gezgin
21. "Nöbetçi öğrenci, öğretmene bilgi verdi." cümlesinde kaç sözcük yapım eki almıştır?
A) 1 B) 2 C) 3 D) 4
22. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük birden çok yapım eki almıştır?
A) Ödül, sanatçının eşine verildi.
B) Balıkçılar, taze balık getirdiler.
C) Kapıdaki nöbetçi sizi görmedi mi ?
D) Tatlıcının önünde buluşalım.

Balıkçı – Kirli – Gölge – Tuzak – Kayakçı – Karlar – Seslerin - Uçak

- A) 5 B) 4 C) 3 D) 2

YAPILARINA GÖRE SÖZCÜKLER

Dilimizin özelliklerini incelerken, onun sondan eklemeli bir dil olduğunu öğrenmiştik. Bu bakımdan, dil yapımızın da kökler ve ekler üzerine kurulmuş olduğunu söyleyebiliriz. Sözcüklerimizin yapısal özelliklerini incelediğimizde ise onları üç farklı grupta inceleyebileceğimizi görürüz. Yani, dilimiz yapı bakımından üçe ayrılır, diyebiliriz:

1. Basit Sözcükler

Yapım eki almamış ve birleşmemiş sözcükler, yapıca **basit sözcük**lerdir. Yani **KÖK** halinde ya da **KÖK + ÇEKİM EKİ** şeklindeki sözcüklerdir.

Dilimizdeki basit sözcükler, çoğunlukla bir veya iki hecelidir. Zaman zaman üç heceli olanları da görülür.

Balık, tuzak, gölge, bak, at, masa, kapı, yaz, yut, gör vb.

2. Türemiş Sözcükler

Sözcüğün köküne yapım eki getirilerek oluşturulan sözcüklere **türemiş sözcük** denir. Türemiş sözcükler, kökteki anlamı yansıtır. Yani, kök ile türemiş sözcük arasında anlam bakımından bağlantı olması gerekir.

Kitap.....	kitaplık
Yat.....	yatak
Sil.....	silgi
Kapı.....	kapıcı vb.

3. Bi(r)leşik Sözcükler

Ses düşmesi, ses türemesi, anlam kayması ya da sözcük türündeki değişiklik nedeniyle kalıplaşmış iki veya daha çok kelimeden oluşan sözcüklere **bileşik sözcük** denir.

Kabakulak, hanımeli, açıkgöz, kadınbudu, rica etmek, dedikodu, gurur duymak, imambayıldı, Çanakkale, Gayretköy, Yeşilköy, gecekondur, Atatürk, Balıkesir vb.

Bir soruda belli bir sözcüğün üzerinde durulup o sözcikle ilgili soru şekli “**yapısına göre**” “**yapısı bakımından**” “**yapıca**” “**yapısal bakımdan**” gibi **yapı** kavramlarını sorguluyorsa o sözcüğün **BASİT – TÜREMİŞ – BİLEŞİK** olma durumu sorgulanıyor

Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi, yapıca diğerlerinden farklıdır?

- A) Arabayı evin yanına park et.
- B) Kadın, yanındaki adama konuşuyordu.
- C) Balıklar denizde yaşar.
- D) Elinde kazma tutan işçi arabaya bindi.

CEVAP:

Araba – y - ı BASİT

Kadın BASİT

Deniz - de BASİT

İş - çi TÜREMİŞ **Yanıt : “D” seçeneği**

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Üç tane basit sözcük yazalım.

2. Üç tane türemiş sözcük yazalım.

3. Aşağıdaki sözcüklerin yanındaki kutulara basit olanlar için "Ba", türemiş olanlar için "T" ve birleşik olanlar için ise "B" harflerini koyalım.

☐ Balıkçı	☐ Kuş	☐ Aslanağzı	☐ Bilet
☐ Kaza	☐ Kayalık	☐ Kuşburnu	☐ Kız
☐ Kalemlik	☐ Bilgin	☐ Uçak	☐ Hanımeli
☐ Yatak	☐ Direk	☐ Çukurova	☐ Gezgin
☐ Basit	☐ Demirhan	☐ Balıkesir	☐ Tuzluk
☐ Görgü	☐ Saygı	☐ Sepet	☐ Seyahat

4. Aşağıdaki sözcüklerin yapılarını yanlarına yazalım.

Kalemlik:	Masa:
Gökyüzü:	Bulut:
Yıldızlar:	Durgun:
Kızamık:	Kızılay:
Görüntü:	Kışlık:
Yaz:	Yağlık:

5. Aşağıdaki sözcüklerden türemiş olanların altlarını çizelim.

Kızgın	Dereler	Soyadı	Soru
Balık	Balıkların	Tarak	Siyah
Defterler	Silgi	Uçaklar	Kayak

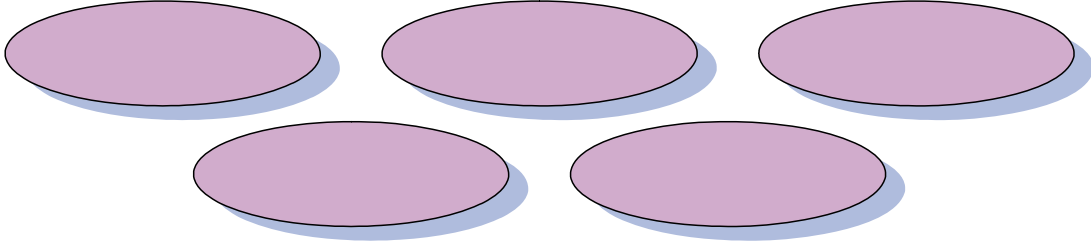

6. Aşağıdaki sözcüklerden sadece yapım eki alanların altlarını çizelim.

Kitapçılar	Soluk	Kalemlik	Salgın
Sepetler	Camcılar	Gözlükler	Balıkçı
Arkadaşlık	Sorular	Yazıcılık	Bahçeli

7. Beş tane birleşik sözcük yazalım.

8. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi, yapı bakımından, "Seslerin çoğu bize kadar geliyordu." cümlesindeki altı çizili sözcüğe benzemektedir?

- A) Yazdan B) Yazlık C) Yazıcılar D) Yazarların

9. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi, hem yapım hem de çekim eki almıştır?

- A) Kırık dökük eşyaları toplayıp attı.
B) Kitaplık yeniden düzenlendi.
C) İzleyiciler ayakta alkışladılar.
D) Yazları denize ailece gideriz.

10. Aşağıdakilerden hangisi türemiş kelimedir?

- A) Ailemiz B) Odada C) Radyonun D) Vatandaş

11. Aşağıdakilerden hangisi yapı bakımından basit bir kelimedir?

- A) Gözlük B) Arkadaş C) Bak D) Gönendere

12. Aşağıdakilerden hangisi türemiş bir kelime değildir?

- A) Beşinci B) Saat C) Yağsız D) Yurttaş

13. Aşağıdakilerden hangisi yapıcı birleşik bir kelimedir?

- A) Açıkgoz B) Serinlemek C) Bakıcı D) Masallar

14. Aşağıdakilerden kaç tanesi basit sözcüktür?

Kitaplık – Balıklar – Tuzak – Gölge – Silgi – Bilet

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

15. Aşağıdakilerden hangisi türemiş bir kelime değildir?

- A) Evsiz B) Kitapçı C) Yedinci D) Çocuklar

16. Aşağıdakilerden hangisi türemiş kelimedir?

- A) Yağdı B) Yarıştan C) Yarışlar D) Yarışçı

17. Hangi kelime "bal" kökünden türememiştir?

- A) Ballı B) Balta C) Balcı D) Balsız

18. Aşağıdakilerden hangisi türemiş sözcük değildir?

- A) Gözlerin B) Gözlük C) Gözlükçü D) Gözlükçülük

19. Aşağıdakilerden hangisi basit sözcüktür?

- A) Evcilik B) Evlilik C) Evcil D) Evi

20. Aşağıdakilerden hangisi, kullanıldığı cümleye göre hem basit hem de türemiş sözcük olabilir?

- A) Basketbol B) Yazı C) Kelebekler D) Türk

BÖLÜM VI

NOKTALAMA İŞARETLERİ

NOKTALAMA İŞARETLERİ

1. Nokta (.)

a. Cümlelerin sonuna nokta konur.

Ali, bugün bize geldi.

b. Kısaltmalardan sonra nokta konur.

Dr. Hasan dün akşam hastanede nöbetçiydi.

2. Virgül (,)

a. Cümlede eş görevli kelime veya kelime grupları arasına virgül konur.

Özlem, Fatma ve Funda okulda oyun oynuyorlar.

b. Resmi yazılarda ve mektuplarda hitap kelimelerinden sonra virgül kullanılır.

Sayın Başkan, Sevgili Hüseyin,

c. Sayıların bölük kısımlarını ayırmak için kullanılır.

12,300

3. İki Nokta (:)

a. Açıklanacak öğelerden önce kullanılır.

Bir günü üçe ayırabiliriz: Çalışma, dinlenme, eğlenme.

b. Bir yerden veya bir kimseden alınmış sözlerden önce konur.

Atatürk diyor ki: "Yurtta barış dünyada barış."

c. Karşılıklı konuşmalarda birinin cevap vereceğini bildiren sözlerden sonra kullanılır.

Asiye arkadaşına seslendi:
-Buraya gelir misin?

4. Ünlem İşareti (!)

Ünlem sayılan veya ünlem anlamı taşıyan kelime, deyim veya cümlelerden sonra kullanılır.

Vayyy! Ece sen misin?
Yaşasın Cumhuriyetimiz!

5. Soru İşareti (?)

Cümlenin içinde soru kelimesi, soru eki bulunuyorsa, yani cümle soru cümlesiye o cümlenin sonuna konur.

Nasıl kalem aldın?
Başar okula geldi mi?

6. Üç Nokta (...)

a. Bir cümlenin bitirilmediğini göstermede kullanılır.

Seni eline geçirirse...

b. Örneklerin çokluğu nedeniyle söylenmeyen sözcüklerin yerine kullanılır.

İngiltere, Fransa, Almanya... gibi ülkeler Avrupa Birliği'ndedir.
Bahçemizde, patlıcan, biber, domates... yetişir.

7. Kısa Çizgi

a. Satır sonuna sığmayan sözcüklerin hecelerinin devamını göstermede kullanılır.

İdil, Işık, İsmet ve Ecem, bugünkü yüzme dersinde çok yorulmuşlardı.

b. Anlam ortaklığı olan veya aralarında ilişki bulunan iki sözcüğü belirtmek için kullanılır.

Birinci Dünya Savaşı, 1914-1918 yılları arasında oldu.

c. Kelimeleri, hecelere ayırmak için de kullanılır.

Ba - lık - ıcı - lık

d. Dilbilgisinde kökleri ve ekleri ayırt etmek için kısa çizgi kullanılır.

-i, -e, -de, -den (İsmi'nin hal ekleri)

8. Uzun Çizgi (Konuşma Çizgisi)

Yazıda karşılıklı konuşmaların başına konur.

- Kimse yok mu?
- Buyurun, ben varım.

9. Kesme İşareti

a. Özel isimlere getirilen çekim eklerini ayırmak için kullanılır.

Yazın, İzmir'den Antalya'ya uçacağız.

b. Kısaltmalara ve sayılara getirilen ekleri ayırmak için kesme işareti kullanılır.

BRT'nin , KKTC'ye, 1907'de, 20'den...

10. Tırnak İşareti

Bir başka kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözlerin başında ve sonunda tırnak işareti kullanılır.

Atatürk'ün en güzel sözlerinden biri de "Sağlam kafa, sağlam vücutta bulunur." sözüdür.

11. Parantez (Ayraç)

a. Cümle içindeki açıklayıcı bilgiler, parantez içinde yazılır.

Sesli (ünlü) harfler her hecede mutlaka bulunması gerekir.

b. Kişilerin doğum, ölüm tarihleri, antlaşma tarihleri ve benzerleri parantez içine yazılır.

Mustafa Kemal Atatürk (1881-1938)

KONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki cümlelerin sonuna uygun noktalama işaretleri koyalım.

Yaz akşamlarında herkes evinin önünde oturur

Bu akşam bize misafir gelecek mi

Eyvah, yemeği ocakta unuttum

Ahh, dişim ağrıyor

Dalgıç, başından geçen olayları şöyle anlattı

2. Aşağıdaki cümlelerin sonuna şekillerdeki noktalama işaretlerinden uygun olanlarını koyalım.

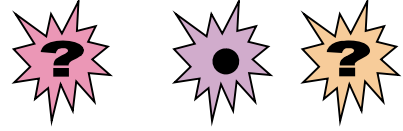
Tatilimi köyde geçirmeyi istiyorum

Ne zaman tatile çıkıyorsun

Baban da sizinle gelecek mi

Onun ne zaman izne ayrılacağını bilmiyorum

Köydekileri çok özledim

Yardım edin, tabaklar düşüyor

Murat eve ne zaman geldi

Özcan ne zaman geldi

Ay, ne güzel bir bebek

3. Aşağıdaki cümlelerde uygun yerlere kesme işareti koyup cümleyi yeniden yazalım.

Melisanın kedisi kaybolmuş.

Özgeler Antalyadan yarın dönecek.

Özcan annesi gömlek almış.

Ayşenin söylediklerini unutma.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru işareti yanlış kullanılmıştır?

- A) Uçağın kaç saat gecikeceğini bilmiyorum?
B) Seda okula geç mi kalmış?
C) Şimdi ne yapacağız?
D) Annemin sesi geliyor mu?

5. "Neredeymiş" cümlesinin sonuna hangi noktalama işareti konulmalıdır?

- A) Nokta B) Ünlem işareti C) Soru işareti D) İki nokta

6.

Kırkayağa sormuşlar ()
() En çok neden korkarsın ()
() Romatizmadan, demiş ()

Yukarıdaki metinde () içine sırasıyla hangi noktalama işaretleri gelmelidir?

- A) (.) (:) (-) (?) (-) B) (-) (.) (?) (-) (,)
C) (:) (-) (?) (-) (.) D) (-) (.) (?) (-) (.)

7. "Oh, dünya varmış" cümlesinin sonuna hangi noktalama işareti konulmalıdır?

- A) Nokta B) Ünlem işareti C) Soru işareti D) İki nokta

8. Aşağıda verilen cümlelerin hangisinin sonundaki noktalama işareti doğrudur?

- A) Hafta sonu kar yağacakmış? B) Yaşasın, ne güzel bir gün!
C) Kartopu oynar mıyız. D) Bu soruyu kim yanıtlayacak!

9. "Tekir köpeği görünce ağaca tırmandı." cümlesinde hangi sözcükten sonra virgöl konulmalıdır?

- A) Ağaca B) Köpeği C) Görünce D) Tekir

10. "Nazmiye Eylem Derya ve Sevim kızamık olmuşlar." cümlesinde kaç yere virgöl konulmalıdır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

GENEL DEĞERLENDİRME

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ulama yoktur?

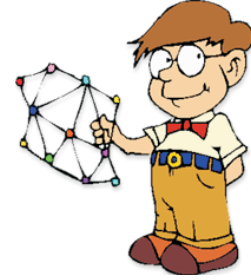
- A) İnsanlık, bizim tapınağımız olmalıdır.
- B) İnsan denince akla "ideal" gelir.
- C) İnsan olmasaydı, evren olmazdı.
- D) İnsanları oldukları gibi kabul etmeli.

2. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi, Türkçenin ses yapısına uygundur?

- A) Hiddet
- B) Stüdyo
- C) Saat
- D) Balık

(3. soru aşağıdaki şiire göre cevaplandırılacaktır.)

Bir keklik sürüsü önümüzde süzülüyor.
Çam kokusu, kekik kokusu...
Köpüren deli çayın çağıltısı...

3. Yukarıdaki dizelerde aşağıdaki duygulardan hangisine yer verilmemiştir?

- A) İşitme
- B) Koklama
- C) Tatma
- D) Görme

4. "Babam, denize kadar sık gitmeye başladı." cümlesindeki boşluğu, aşağıdakilerden hangisi anlamlı bir şekilde tamamlar?

- A) çok
- B) şimdiye
- C) eskisi
- D) oldukça

5. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi sesteş bir sözcük değildir?

- A) Bal
- B) Yaz
- C) Kır
- D) Yüz

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özel isim yoktur?

- A) Kemal, sınıfın en güzel yazı yazan öğrencisidir.
- B) Dedem, dün akşam bize bir dilek tuttuğunu söyledi.
- C) Pamuk, her akşam sütünü içer ve koltuğun yanında uykuya dalar.
- D) Yaz Tatili'nde İngiltere'ye gitmeyi planlıyoruz.

7. "Bardağı buraya getiriniz." cümlesinde altı çizili sözcükte görülen ses olayına ne ad verilir?
- A) Ünsüz yumuşaması B) Ünsüz benzeşmesi
C) Ses düşmesi D) Ulama
8. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi, sözlükte en önce yer alır?
- A) Sevgi B) Sevmek C) Sevinç D) Sevecen
9. "Ayşe'yi ağaçtan yere atlarken gördüm." tümcesinde ismin hangi halini almış sözcük yoktur?
- A) – i hali B) – den hali C) – de hali D) – e hali
10. Aşağıdakilerden hangisinde niteleme sıfatı vardır?
- A) Bazı zamanlar B) Hangi satıcı ?
C) Yeşil kalemler D) İkişer ölçek
11. "Şunu, ona kim verdi? " cümlesinde kullanılmayan zamir türü, aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Kişi zamiri B) Belgisiz zamir C) Soru zamiri D) İşaret zamiri

(12. soru aşağıdaki paragrafa göre cevaplandırılacaktır.)

Yaprak deyip de geçmeyin. Birini elinize alıp da bakın bir kere. İki yüzü birbirine benzemez. Üstü koyu yeşil, düzgün ve parlaktır. Altı açık yeşil ve tüylüdür. Bu ayrı yüzlerin ayrı görevleri vardır. Üst yüz güneşin etkisini alır, alt yüz ise solunum yapar.

12. Aşağıdakilerden hangisinden parçada söz edilmemiştir?
- A) Alt yüzlerin solunum yaptığı
B) Üst yüzlerin güneşin etkisini aldığını
C) Alt yüzlerin parlak olduğu
D) Üst yüzlerin koyu yeşil olduğu

13. "O, Ankara'dan gelip annesini gördü." cümlesindeki "O" sözcüğünün çeşidi nedir?

- A) İşaret zamiri B) Kişi zamiri C) İşaret sıfatı D) Belgisiz zamir

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili kelimenin yazılışı yanlıştır?

- A) Ben, de bu güzel dolaptan istiyorum.
B) Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer.
C) Omzu çok ağrıyordu.
D) Ağaçdaki elmaları toplamaya çıktık.

15. Aşağıdaki sözcüklerin hangisinde Büyük Ünlü Uyumu Kuralı aranmaz?

- A) Arabacı B) Başlangıç C) Dert D) Ekmekçi

16. **1.Günaydın! Nasılsınız?**
2.Teşekkür ederim, iyiyim.
3.Her zamanki gibi işe gidiyorum.
4.Ne yana böyle?

Sözün akışına uygun düşmesi için yukarıdaki karşılıklı konuşma nasıl sıralanmalıdır?

- A) 1 – 2 – 4 - 3 B) 4 – 3 – 1 - 2
C) 3 – 2 - 1 - 4 D) 3 – 1 – 4 - 2

17. "Koyu – Kısa – Yaşlı – Uzun – Açık – Tembel - Çalışkan" sözcükleri içinde karşıt anlamlısı olmayan hangisidir?

- A) Yaşlı B) Kısa C) Çalışkan D) Koyu

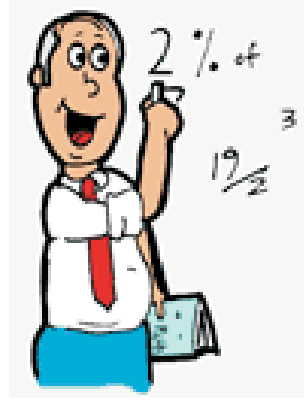
18. Hangi cümledeki altı çizili kelime hece düşmesi olmamıştır?

- A) Aklı başından bir karış havada...
B) Sıcaktan burnu patladı.
C) Arkadaşının söylediklerini ağız açık dinledi.
D) Bu gece hava çok soğuk olacak.

(19. ve 20. soru aşağıdaki şiire göre cevaplandırılacak.)

Bana çiçek gönderme,
Bir kuş ağacı gönder.
Dallarında gezinsin
Kül rengi güvercinler.
Konsunlar yastığıma
Uyutmak için beni.
Sırtlarında kuş tüyü,
Gagalarında ninni,
Kaldırıp yatağıma
Uçursunlar göklere.
Kendimi yıldızlarda
Bulayım birdenbire.

19. Şairin kuşların yapmasını istediği şeyler arasında hangisi yoktur?

- A) Yastığına konmaları
B) Onu uyutmaları
C) Özgürce uçmaları
D) Ninni söylemeleri

20. Yukarıdaki şiir kaç mısradan oluşmuştur?

- A) 11
B) 12
C) 13
D) 14

21. "Yan çizmek" deyiminin anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bir işten caymak
B) Zikzaklı yürümek
C) Yürürken yan yan gitmek
D) Çizgileri yan çizmek

22. Aşağıdaki fiillerden hangisi 2. tekil kişi ile çekimlenmiştir?

- A) Koşarım
B) Koşarsınız
C) Koşarsın
D) Koşarlar

23. "Ahmet'in gömleği" nasıl bir isim tamlamasıdır?

- A) Belirtisiz isim tamlaması
B) Belirtili isim tamlaması
C) Takısız isim tamlaması
D) Zincirleme isim tamlaması

24. "Bazı" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde belgisiz zamir olarak kullanılmamıştır?

- A) Bazısını ben alayım.
- B) Bazı öğrenciler okula gelmedi.
- C) Babam bazılarını yeni aldı.
- D) Bazısı bu okulu hiç sevmiyor.

25. " İş, hareket ve oluş bildiren sözcük türüne denir." cümlesinde boş yere hangisi getirilirse tanım doğru olur?

- A) Fil
- B) Sıfat
- C) İsim
- D) Zamir

26. Aşağıdaki isimlerden hangisi somut isim değildir?

- A) Ses
- B) Kulak
- C) Hava
- D) Üzüntü

(27. ve 28. sorular aşağıdaki parçaya göre yapılacaktır.)

Kitaplar, bizlerden yıllarca önce yaşayanların buluşlarını, bilgilerini ve tecrübelerini içinde toplayan hazinelerdir. Kitap, gelmiş geçmiş insanlarla gelecektekiler arasında bir köprüdür.

Kitap, herkesin öğretmenidir. Her yaştaki kişilerle konuşur, onlara türlü şeyler öğretir. Uygarlık yazı ile, özellikle kitapların bütün dünyaya yayılmasıyla başlamıştır.

27. Aşağıdakilerden hangisi, kitabın özelliklerinden biri değildir?

- A) Kitap, insanlar için bir hazinedir.
- B) Kitap, herkes için bir öğretmen gibidir.
- C) Kitap, geçmiş ile gelecek arasında bir köprü kurar.
- D) Kitap, her yaştaki kişinin işine yaramaz.

28. Parçaya göre, uygarlık dünyaya nasıl yayılmıştır?

- A) Bilgisayarın bulunması ve internetin dünyaya yayılmasıyla
- B) Yazının bulunması ve kitapların dünyaya yayılmasıyla
- C) Çeşitli uygarlıklara ait hazinelerin bulunmasıyla
- D) Öğretmenlerin her türlü bilgiyi gelecek nesillere aktarmasıyla

29. Aşağıdaki sözcüklerden hangisinin yapısı diğerlerinden farklıdır?

- A) Biletçi B) Tuzak C) Kelebek D) Toprak

30. Aşağıdaki cümlelerdeki altı çizili sözcüklerden hangisinde kaynaştırma olmuştur?

- A) Çivi çakmak için çekici aldım.
B) Kayaya tırmanırken yere düştüm.
C) Sınıfın başkanı zor durumda kaldı.
D) Ali, seni sinemada gördüm.

31. "Soğuk" sözcüğü hangi cümlede mecaz anlamında kullanılmıştır?

- A) Soğuk su ile yıkanırsanız hasta olursunuz.
B) Yaz aylarında soğuk kola içmeyi severim.
C) Kardeşimin arkadaşı bana soğuk davrandı.
D) Kış aylarında hava soğuk olur.

32. "Birkaç kişi" söz grubundaki sıfatın türü, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Belgisiz sıfat B) Soru sıfatı
C) Sayı sıfatı D) İşaret sıfatı

33. Aşağıdakilerden hangisi çoğul eki almış bir isimdir?

- A) Kelebek B) Kuşlar C) Orman D) Yular

34. "Balık – Kalemlik – Hanımeli" sözcüklerinin yapısı sırasıyla aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Türemiş – basit – birleşik
B) Basit – türemiş – birleşik
C) Türemiş – türemiş – birleşik
D) Basit – birleşik – türemiş

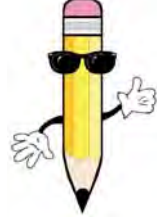

35. "Hangi rengi seversin?" cümlesindeki altı çizili sıfatın türü nedir?

- A) Soru sıfatı B) Niteleme sıfatı
C) İşaret sıfatı D) Sayı sıfatı

36. Aşağıdaki fiillerden hangisi di'li geçmiş zamandadır?

- A) Koşarız B) Uçacak C) Gezdi D) Oynuyor

(37. ve 38. sorular aşağıdaki parçaya göre cevaplandırılacaktır.)

Ben bir kurşun kalemim. Dışım ağaçtan, içim ise kömürdendir. Beni, usta işçiler bir fabrikada yaptılar. Daha sonra sıra sıra dizip bir kutuya yerleştirdiler. Bundan sonraki durağımız ise bir kırtasiyeci oldu.

Kırtasiyecide bir süre yüksek bir taburenin üzerinde bekledik. Adamın biri, beni ve bana benzer iki arkadaşımı satın aldı. Otobüsle uzun bir yolculuk yaptıktan sonra bir eve geldik. Yıkılmaya yüz tutmuş, küçük ama sıcacık, mutluluk dolu bir eve... Daha doğrusu bu evin en küçük kızı olan Hatice'nin ellerine teslim edildim. Derken, kendimi bir kağıt üzerinde, Hatice'nin dudaklarından dökülen mutluluk şarkıları eşliğinde dans ederken buldum.

37. Parçada geçen, "Beni, usta işçiler bir fabrikada yaptılar." ifadesinde geçen "yaptılar" sözcüğüyle aynı anlama gelebilecek sözcük, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gördüler B) Kırdılar C) Ürettiler D) Sakladılar

38. "Derken, kendimi bir kağıt üzerinde, Hatice'nin dudaklarından dökülen mutluluk şarkıları eşliğinde dans ederken buldum." cümlesiyle anlatılmak istenen nedir?

- A) Hatice'nin diğer kalemelerini yeni alınan kalemlerinden daha az sevdiği
B) Hatice'nin her zaman için yeni kalemlerle ders çalışmayı çok sevdiği
C) Hatice'nin, alınan kaleminden dolayı babasına teşekkür etmek için şarkılar söylediği
D) Hatice'nin mutlu bir şekilde alınan kurşun kalemle yazı yazmaya başladığı

39. "Bilmemek ayıp değil,.....ayıptır." atasözü, aşağıdakilerden hangisiyle tamamlanabilir?

- A) Konuşmak B) Dilenmek C) Fakirlik D) Öğrenmemek

40. "Ağacın dalını tuttu." cümlesindeki altı çizili sözcüklerdeki ses olayı sırasıyla hangisidir?

- A) Yumuşama – sertleşme B) Kaynaşma – sertleşme
C) Yumuşama – kaynaşma D) Hece düşmesi – sertleşme